

Bo sammen eller spredt?

Etniske minoriteters boligønsker og motiver for bosætning

Bo sammen eller spredt?

Etniske minoriteters boligønsker og motiver for bosætning

Hans Skifter Andersen

Titel	Bo sammen eller spredt?
Undertitel	Etniske minoriteters boligønsker og motiver for bosætning
Serietitel	SBi 2006:17
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2006
Forfatter	Hans Skifter Andersen
Sprog	Dansk
Sidetæl	111
Litteratur- henvisninger	Side 99-100
Emneord	Integration, boligvalg, etniske minoriteter, bosætning, boligønsker, almene boligbebyggelser.
ISBN	87-563-1287-3
Pris	Kr. 240,00 inkl. 25 pct. moms
Omslagfoto	Benny Schytte
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm E-post sbi@sbi.dk www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: *SBi 2006:17: Bo sammen eller spredt? Etniske minoriteters boligønsker og motiver for bosætning. (2006)*

Indhold

Forord	4
Problemformulering, hovedkonklusioner og sammenfatning	5
Hovedkonklusioner	6
De undersøgte problemstillinger	10
Sammenfatning	16
Indikatorer på integration og menneskelige ressourcer	40
Diaspora identitet	40
Mål for disintegration	41
Mål for menneskelige og økonomiske ressourcer	44
Holdninger til familie, bolig og lokale sociale relationer	46
Holdninger til familie og bolig	46
Holdninger til lokale sociale relationer	47
Bosætningspræferencer	49
Boligpræferencer	49
Områdepræferencer	50
Boligens lokalisering	51
Præferencer for multietniske boligområder og etniske enklaver	52
Årsager til flytning og valgmuligheder på boligmarkedet	58
Årsager til flytning	58
Årsager til fraflytning fra forskellige boligtyper	60
Årsager til fraflytning i forskellige geografiske områder	65
Fremgangsmåde ved boligsøgning og problemer hermed	68
Boligvalg og begrundelser herfor	71
Integration og ressourcer blandt indflyttere i forskellige boligtyper	71
Boligpræferencernes betydning for boligvalget	72
Forskelle i flyttesituation og boligvalg	73
Fremgangsmåde ved boligvalg og problemer for tilflyttere til forskellige boligtyper	74
Begrundelser for valg af bolig i forskellige boligtyper	75
Sammenhængen mellem begrundelser for valg og husstandenes integration og ressourcer	79
Sammenligning af præferencer og begrundelser for valg	81
Valg af enklaver	82
Sammenhængen mellem præferencer for og valg af enklaver	84
Sammenhængen mellem valg af enklaver og husstandenes integration og ressourcer	85
Valg af enklaver i forskellige etniske grupper	85
Forklaringer på tilflytning til multietniske boligområder	87
Sammenhængen mellem præferencer for multietniske boligområder og valg af enklaver	87
Statistisk analyse til forklaring af sammenhængen mellem præferencer og tilflytning til multietniske boligområder	89
Årsager til flytning til multietniske boligområder	90
Spatial assimilation?	93
Forskelle mellem til- og fraflytterne fra multietniske boligområder	93
Referencer	99
Bilag. Telefon surveyen og dens repræsentativitet	101
Undersøgelsespopulation	101
Spørgeskema til undersøgelse blandt flyttende indvandrere og blandt til- og fraflyttere fra 3 udvalgte boligområder	102
Registerdata	108
Repræsentativitet	109

Forord

Denne rapport er udarbejdet som et led i en forskningsindsats med titlen 'Segregation, lokal integration og beskæftigelse' (SLIB, se <http://www.ruc.dk/ssc/forskning/projekter/slib/>), som SBi gennemfører sammen med RUC finansieret af det Strategiske Program for Velfærdsforskning.

Rapporten indgår i et projekt med titlen '*Årsager til, og midler imod ghettoisering - dannelsen af boligområder med en høj koncentration af etniske minoriteter*'. I projektet indgår følgende delundersøgelser:

- Et litteraturstudie af danske og udenlandske undersøgelser vedrørende etniske minoriteters boligvalg, som er gennemført (Børresen 2006)
- En registerundersøgelse af etniske minoriteters flytninger og boligvalg (Skifter Andersen 2006a)
- En surveyundersøgelse af etniske minoriteters motiver for valg af bolig, som er indeholdt i denne rapport
- Et kvalitativt studie af det samme, som gennemføres i 2006-07

Parallelt hermed er i et andet projekt gennemført en undersøgelse af til- og fraflytningen fra tre multietniske boligområder (Skifter Andersen 2006b).

Statens Byggeforskningsinstitut
Afdelingen for Boliger og Byfornyelse
November 2006

Thorkild Ærø
Forskningschef

Problemformulering, hovedkonklusioner og sammenfatning

Denne rapport er den fjerde i SBI's forskningsprojekt om etniske minoriteters bosætning.

I den første rapport (Børresen 2006) blev gjort rede for, hvilken viden tidligere forskning har fremskaffet. I den anden rapport (Skifter Andersen 2006a) blev – på grundlag af registerdata - undersøgt hvilke boliger etniske minoriteter bor i, og hvilke de flytter til. I den tredje rapport (Skifter Andersen 2006b) undersøgte vi til- og fraflytningen fra tre multietniske boligområder med mange indvandrere blandt beboerne.

I denne rapport søger vi nærmere at forklare årsagerne til de etniske minoriteters valg af bolig og geografisk placering baseret på telefoninterviews med nyligt flyttede familier. Vi bygger ovenpå de foregående rapporter, samt på tidligere forskning i Danmark og andre lande beskrevet i rapporten 'Etniske minoriteters bosætning. Hvad viser forskningen' (Børresen 2006).

Datamaterialet

Undersøgelsen er baseret på ca. 1000 telefoninterviews blandt husstande med etniske minoriteter fra de 10 vigtigste indvandrerlande, som er flyttet i løbet af 2004. Desuden er anvendt interviewdata med 163 interviews fra en anden undersøgelse (Skifter Andersen 2006b) af etniske minoriteter, som er flyttet enten til eller fra Gellerupparken i Århus, Vollsrose i Odense og Mjølnerparken i København i løbet af 2003 og 2004. For alle de interviewede er desuden indhentet registerdata fra Danmarks Statistik. En nærmere beskrivelse af undersøgelsen og det anvendte spørgeskema ses i bilaget.

I spørgeskemaet er indgået følgende emner:

- 1 Husstandenes baggrund og integration i det danske samfund
- 2 Ideelle præferencer for boligen, boligområdet og beliggenheden
- 3 Årsager til fraflytning fra den forrige bolig, samt fremgangsmåde og problemer i forbindelse med valg af ny bolig
- 4 Specifikke begrundelser for hvorfor man kom til at bo i den nye bolig. Hvilke egenskaber ved henholdsvis boligen, naboerne, boligområdet og beliggenheden var afgørende for valget

På grundlag af registerdata fra BBR registeret er både den fraflyttede og tilflyttede bolig opdelt i boligtyper. SBI's database over almene boligafdelinger har desuden gjort det muligt, at identificere flytninger til- og fra almene boligafdelinger med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne – kaldet multietniske boligområder.

Rapportens indhold

I dette indledende kapitel er der foruden hovedkonklusioner og sammenfatning en mere grundlægende diskussion af de problemstillinger og hypoteser, som undersøgelsen har været rettet mod at undersøge.

I det næste kapitel beskrives de baggrundsoplysninger, som gennem spørgeskemaet er indhentet for at karakterisere etniske minoriteter. Disse bruges til at konstruere tre forskellige variable til brug for de senere analyser – diaspora (orientering mod oprindelseslandet), disintegration (manglende sprogfærdigheder, arbejdsmarkedstilknytning og sociale relationer til danskere) og ressource (uddannelse, indkomst, overførselsindkomster).

I de efterfølgende kapitler belyses husstandenes holdninger til familie, bolig og sociale relationer i boligområdet, samt deres ideelle bosætningspræferencer. Dernæst belyses årsager til flytning, flyttesituation og fremgangsmåde ved boligsøgning efter fulgt af boligvalget og begrundelserne for dette valg.

I de sidste kapitler ses på, hvorfor de etniske minoriteter vælger at bo i enklaver og i multietniske boligområder. Desuden sammenlignes til- og fraflytningen fra multietniske boligområder.

Hovedkonklusioner

Den skæve bosætning af etniske minoriteter

Vi ved fra registerundersøgelsen, at etniske minoriteter i Danmark har en meget skæv bosætning – både geografisk og boligmæssigt. De etniske minoriteter bor fortrinsvis i – og flytter til – de store byer. Og en meget stor del af dem – ca. 60 pct. – bor i den almene boligsektor. De er desuden skævt fordelt indenfor den almene sektor, og en stor del af dem (20 pct.) bor i såkaldte '**multietniske boligområder**' med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne.

Hovedforklaringer på den skæve bosætning

Der er tre hovedforklaringer på de etniske minoriteters særlige bosætning.

Økonomi og boligbehov

For det første er de generelt en økonomisk svag gruppe med lave indkomster og mange udenfor arbejdsmarkedet, der har begrænsede økonomiske muligheder på boligmarkedet. Samtidigt er en stor del af husstandene børnefamilier med et boligbehov, det er svært at opfylde i fx den private udlejningssektor. Derfor er den almene sektor for mange af dem et oplagt valg.

Vanskelig adgang til det øvrige boligmarked

For det andet er der tegn på, at de har svært ved at skaffe sig bolig i de andre dele af boligmarkedet. Registerundersøgelsen viste, at de er væsentligt underrepræsenteret i private udlejningsboliger og andelsboliger i forhold til deres indkomster og familiesituation. Det kan skyldes, at adgang til disse boliger i høj grad er betinget af personlige netværk og relationer, som de etniske minoriteter har i meget mindre omfang end andre. I denne undersøgelse fremgår det, at en del af de flyttende forgæves har forsøgt at få adgang til private udlejningsboliger. Det fremgår også, at etniske minoriteter langt sjældnere end andre skaffer sig bolig via personlige netværk.

Der findes en del etniske minoriteter, som har økonomisk mulighed for at købe hus, men som ikke gør det. Registerundersøgelsen viste også, at de relativt ofte flytter til ejerlejligheder, men sjældnere til parcelhuse. Undersøgelsen viser, at for en del af dem kan det skyldes problemer med at få lån.

Endelig er der mange, som har et meget dårligt kendskab til det danske boligmarked, hvor det nemmeste for dem er at blive skrevet op på venteliste til almene boliger.

Præferencer for at bo tæt på familie og venner

For det tredje har etniske minoriteter af forskellige grunde særlige præferencer for bosætning.

Der er ikke noget, der tyder på, at de har særligt afvigende ønsker med hensyn til boligens og boligområdets udformning. De har fx de samme ideelle præferencer for at bo og i ejerboliger og i hus med have som resten af befolkningen – en boligtype, som kun i begrænset omfang findes i den almene sektor.

De etniske minoriteters særlige bosætningsønsker er derimod præget af deres situation som indvandrere og nyttilkomne og deres problemer med at tilpasse sig vilkårene i et fremmed land. Det har altid været et kendt fænomen i indvandringslande som USA, at indvandrere i starten ønsker at bosætte sig tæt på landsmænd i bestemte byområder. I de senere års indvandringslitteratur er disse byområder blevet betegnet som 'enklaver'. Enklaver kan defineres som byområder, hvor en bestemt etnisk gruppe har et mere eller mindre stærkt socialt netværk. De ses – i modsætning til ghettoer – som noget, der er valgt frivilligt. Desuden er disse områder sjældent etnisk rene, men består af flere forskellige nationaliteter. Det gælder især i de europæiske byområder.

Der kan være forskellige årsager til ønsker om at bo i enklaverne. Ofte er der tale om familiesammenføringer, hvor man ønsker at bo tæt på familie, som i forvejen er etableret. Immigranterne har desuden som regel en mangel på viden om det nye land, som den kan få gennem hjælp fra landsmænd, der også kan give støtte med hensyn til at skaffe beskæftigelse.

Denne undersøgelse bekræfter meget tydeligt, at bosætning nær familie og venner – og i en vis udstrækning landsmænd – er et meget vigtigt motiv for etniske minoriteters boligvalg. Dette motiv er i vid udstrækning styrende for bosætning i almene boligområder og i et vist omfang for flytninger fra mindre byer og land til de store byer.

Mange har præferencer for enklaver

For 30 pct. af de flyttende etniske minoriteter er det meget vigtigt at bo i samme boligområde eller i gangafstand fra venner og familie. Kun en tredjedel af dem finder det uden betydning, hvor de bor. Der er en tæt sammenhæng mellem graden af integration – målt ved sprogkunderskab, beskæftigelse og netværk til danskere – og ønsket om at bo tæt på venner og familie. Det er således de mindst integrerede etniske minoriteter, der især ønsker at 'bo i enklaver'. Det er også de, der har færrest menneskelige og økonomiske ressourcer målt ved uddannelse og indkomst. Men det er ikke nødvendigvis de af dem, som især er orienteret mod hjemlandet.

Ønsket om at bo i enklaver er imidlertid også i en vis udstrækning kulturrelt betinget, idet der er markante forskelle på forskellige etniske grupper, som ikke kan forklares ved forskelle i integration og ressourcer. Det er især somalierne, som skille sig ud ved et meget stærkt ønske om at bo tæt på familie og venner.

En anden begrundelse for at bo i enklaver er, at man kan få hjælp til at finde job. En meget stor del – næsten 60 pct. – mener, at det er meget vigtigt, at etniske minoriteter i byområdet kan hjælpe dem med at få job. Dette synspunkt findes ikke kun hos de mere ressourcesvage og mindre integrerede.

Endnu flere vælger enklaver

Undersøgelsen viser, at bosætning nær venner, familie og landsmænd har haft endnu større betydning for det konkrete boligvalg end præferencerne angiver. 35 pct. af familierne har udvalgt et bestemt boligområde, fordi de ville bo tæt på venner og familie. Blandt disse har 18 pct. også angivet begrundelsen 'at bo tæt på mange med samme etniske baggrund'. For yderligere 20 pct. har bosætning nær venner og familie været meget vigtigt for valget af bolig. Det er således for over halvdelen, at enklavemotivet har været meget vigtigt for boligvalget. Der er derfor også en stor del af de familier, som ikke har haft ideelle præferencer for enklaver, som alligevel har valgt det. 30 pct. af de, der ideelt ønskede at bo tæt ved venner og familie, er desuden ikke kommet til det. Det er især de mindre integrerede familier med færre ressourcer, som er flyttet til enklaver. Det gælder i endnu højere grad for de, der har gjort det med begrundelsen 'at bo tæt på mange med samme etniske baggrund'.

Det er først og fremmest almene boliger, der er valgt for at bo i enklaver. Men der er også en stor del af tilflytterne til andre boligtyper, der har lagt vægt på at bo tæt på venner, familie og landsmænd. Undersøgelsen tyder derfor på, at etniske netværk i høj grad også findes i andre boligområder end de almene, men er måske mere spredte.

Forklaringer på tilflytning til multietniske boligområder

Når etniske minoriteter selv vælger at flytte til multietniske boligområder kan der – udover manglende valgmuligheder - være to forskellige motiver. Det ene drejer sig om ønsker om enklaver, det andet om hvorvidt man ønsker at bo sammen med andre etniske minoriteter eller med danskere.

Valg af enklaver

Tilflytningen til de multietniske boligområder skyldes kun i mindre omfang, at de etniske minoriteter gerne vil bo i boligområder med få danskere. Kun et par procent ønsker ideelt at bo i et område med et flertal af etniske minoriteter, men en tredjedel foretrækker områder med nogenlunde lige mange danskere og etniske minoriteter. For en relativt stor gruppe (ca. 30 pct.) har det ikke nogen betydning, hvor stor en andel af beboerne, der er etniske minoriteter. Det er først og fremmest mindre integrerede familier med færre ressourcer, som ønsker at flytte til multietniske boligområder.

Valg af multietniske boligområder

Undersøgelsen viser, at der er en positiv sammenhæng mellem præferencer for at bo i multietniske boligområder og tilflytningen til disse områder. Men der er også mange af tilflytterne, der ikke har ønsket at bo i multietniske boligområder. En stor del af denne tilflytning kan i stedet forklares ved, at tilflytterne har valgt at bo tæt på venner, familie og landsmænd. Det er oftest familier med præferencer for at bo i enklaver, der meget bevidst har valgt at flytte til et bestemt multietnisk boligområde.

Men der er også en del tilflyttere, som ikke har haft præferencer for hverken multietniske boligområder eller enklaver. Det er ofte familier, som har været under pres og haft kort tid til at finde en ny bolig, fordi de af forskellige grunde var tvunget til at flytte. De har sjældent haft ret mange valgmuligheder og været nødt til at tage en bolig, hvor det var lettest at få en – hvilket ofte er tilfældet i de multietniske boligområder. Mange er flyttet i forbindelse med arbejdsskift.

Ligesom registerundersøgelsen viser denne undersøgelse, at det især er mindre integrerede familier med færre ressourcer, som flytter til multietniske boligområder, samt at nogle etniske grupper alt andet lige har en større tilbøjelighed til dette valg end andre.

Fungerer de multietniske boligområder som integrationssluser?

Registerundersøgelsen viste, at fraflytterne fra multietniske boligområder oftere var i beskæftigelse, havde højere indkomst og oftere var danske statsborgere end tilflytterne. Samtidig har en tidligere undersøgelse vist, at der ikke er sket en forøgelse af andelen udenfor arbejdsmarkedet i områderne. Dette tyder på, at en del etniske minoriteter flytter ind i områderne som arbejdsløse for at flytte igen, når de kommer i arbejde.

I forskningslitteraturen om indvandring har man påvist en mekanisme (kaldet '*Spatial Assimilation*') i traditionelle indvandringslande som USA, som indebærer, at nye og mindre integrerede immigranter starter med at bosætte sig i etniske enklaver for senere at forlade disse i takt med deres integration i samfundet. De etniske enklaver fungerer her som en slags '*integrationssluser*' ind i det nye samfund.

En sammenligning i denne undersøgelse af de, der flytter til og fra multietniske boligområder, støtter i en vis udstrækning, at områderne fungerer som integrationssluser. De familier, der helt forlader de multietniske boligom-

råder for at flytte til andre boliger, er væsentlig bedre integrerede og har samtidig flere ressourcer, end de der kommer ind i områderne fra andre boliger. De, der flytter internt eller mellem multietniske boligområder, ligner til gengæld tilflytterne.

Fraflytterne har også væsentligt sjældnere valgt den nye bolig, fordi den ligger tæt på familie, venner eller landsmænd. Tilflytterne har således oftere valgt at bo i enklaver end fraflytterne. Det samme gælder mange af de internt flyttede, der anvender boligselskabernes interne ventelister. Fraflytterne ønsker desuden i højere grad at bo i boligområder med færre etniske minoriteter blandt beboerne og har oftere valgt den nye bolig, fordi det er et enfamiliehus eller ligger i et kvarter med gode skoler og institutioner og gode opvækstvilkår for børn.

Undersøgelsen kunne således tyde på, at der med tiden sker en ændring i indvandrernes holdninger til at bo sammen eller spredt, efterhånden som de bliver mere integrerede og ressourcestærke, og at de i takt hermed forlader de multietniske boligområder. Men vi kan ikke vide det med sikkerhed, da en del af tilflytterne ikke er flyttet til områderne på grund af de etniske netværk. Det kan tænkes, at en stor del af fraflytterne netop kommer fra denne gruppe, mens familier med stærke præferencer for enklaver bliver boende – også selv om de kommer i beskæftigelse. Den tidligere undersøgelse af tre multietniske boligområder (Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken) viste dog, at præferencerne for at bo tæt på familie og venner ikke var stærkere blandt beboere i områderne, der havde boet der mere end 3 år, end blandt til- og fraflytterne.

Flytteårsager og fremgangsmåde ved boligvalg

Præferencer for enklaver udløser få flytninger

Etniske minoriteter er oftere end normalt i en situation, hvor de af forskellige grunde er nødt til at flytte og finde en ny bolig (ca. hver tredje flytning). Mange flytter desuden, fordi boligen er for lille eller for dårlig – det gælder især i de private udlejningsboliger. Vi ved fra tidligere undersøgelser, at etniske minoriteter i gennemsnit har halvt så meget boligareal som andre. Det er relativt sjældent, at man flytter på grund af utilfredshed med boligområdet, men det er noget oftere i de multietniske boligområder. Det er også relativt sjældent på landsplan, at man flytter, fordi man bor for langt fra venner og familie. Dette tyder på, at præferencer for enklaver ikke i sig selv er nok til at udløse en flytning og først får betydning, når man flytter af andre grunde. I de private udlejningsboliger er der dog en del, som flytter af denne grund.

Få muligheder på boligmarkedet

De etniske minoriteters kanaler for boligvalg er meget snævre. Lang størstedelen af familierne har fået deres nye bolig gennem de almene boligorganisationers venteliste – 43 pct. via den almindelige venteliste og 20 pct. via den interne oprykningsliste. Det er en langt større andel end det gælder for alle flyttende i Danmark. 12 pct. har fået bolig gennem kommunerne – en del af dem i private udlejningsboliger. Til gengæld er der langt færre, som har brugt de almindelige markedskanaler – ejendomsmæglere og annoncer. Det er også få, som har fundet boligen gennem private forbindelser. Det er især de sidst indvandrede, som i højere grad bruger ventelisterne og i mindre grad markedet, mens de beskæftigede oftere gør det.

Problemer ved boligsøgning

Familierne er også relativt lang tid om at finde deres bolig. 40 pct. af de flyttende har brugt mere end 1 år og 17 pct. mere end 3 år. Den væsentligste årsag hertil er lang ventetid på de almene ventelister. Andre mindre væsentlige årsager er vanskeligheder med at få adgang til private udlejningsboliger og andelsboliger eller at få lån til ejerboliger.

Har de etniske minoriteter fået opfyldt deres boligønsker?

Undersøgelsen tyder på, at det er vanskeligt for de etniske minoriteter at få opfyldt deres ideelle boligønsker. Det gælder især ønsker om enfamiliehus og ejerbolig. Tre ud af fire familier havde et ideelt ønske om at bo i enfamiliehus, men kun en femtedel af disse husstande har fået en sådan bolig ved flytningen. Lidt flere har fået opfyldt deres ønske om at bo i ejerbolig. Flere har fået opfyldt deres ønsker til boligområdet og beliggenheden.

Hvorfor flytter de etniske minoriteter fra mindre til store byer?

Registerundersøgelsen viste, at der er en nettoflytning fra mindre byer og land til de store byer. Dette skyldes ikke en større fraflytning fra de mindre byer, men en mindre tilflytning end normalt. Det er først og fremmest de senest indvandrede og flygtninge, der flytter mod byerne. Det er også vist i andre undersøgelser, at mange flygtninge, som er anbragt i de mindre kommuner efter flygtningelovens regler, forlader disse når den treårige bindingsperiode er udløbet.

Arbejdsforhold er vigtigste begrundelse

En meget stor del (37 pct.) af flytningerne til Hovedstaden og de tre største provinsbyer sker i forbindelse med arbejdsskift. Derudover flytter andre på grund af utilfredshed med beskæftigelsesmulighederne og afstanden til arbejdspladsen. En stor del begrundes også valget af den nye bolig med nærhed til arbejdsplads og jobmuligheder.

Præferencer for at bo i enklaver er en mindre vigtig årsag

Præferencer for at bo i enklaver er kun i mindre omfang årsag til flytninger fra mindre til større byer. Det er relativt oftere end for alle flyttende etniske minoriteter, at flytningen sker, fordi der er for langt til venner og familie, men det er i alt kun 17 pct. af flytningerne. 40 pct. begrundes valget af den nye bolig med nærhed til venner og familie, men det er ikke oftere end alle flyttende etniske minoriteter. Der er dog væsentligt flere blandt dem, der har valgt et bestemt boligområde med denne begrundelse.

Andre væsentlige årsager er utilfredshed med adgang til forretninger og kulturudbud samt transportmuligheder i mindre byer og landområder.

De undersøgte problemstillinger

I næsten alle lande i Nordeuropa har der været en vækst i antallet af flygtninge og indvandrere gennem de sidste 25 år, og der har været en tendens til, at disse etniske minoriteter er bosat i bestemte dele af byerne – først og fremmest i socialt boligbyggeri.

Herved er opstået en række byområder med en lille andel af beboere fra det pågældende land og med mange fra forskellige indvandrerlande. I denne og de øvrige SBI-rapporter har områder med en stor andel af etniske minoriteter fået betegnelsen '*multietniske boligområder*'.

Resultater fra de foregående rapporter

Registerundersøgelsen

Registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a) viste, at de etniske minoriteter er geografisk meget skævt fordelte og ofte bor i de mere urbaniserede dele af landet – sjældent i mindre byer og landområder. En meget stor del af dem bor i almene boliger (60 pct.), og mange bor i multietniske boligområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter (22 pct.). De bor relativt ofte i ejerlejligheder og er mest underrepræsenteret i private udlejningsboliger og andelsboliger, samt i parcelhuse. Især etniske minoriteter i beskæftigelse og med gode indkomster bor sjældnere i parcelhuse end sammenlignelige husstande.

Det er ofte de arbejdsløse og dårligst stillede etniske minoriteter, der flytter til almene boliger og multietniske boligområder, men der er også familier med beskæftigelse og bedre indkomster imellem. De statistiske analyser har vist, at den omfattende flytning af etniske minoriteter til almene boliger og multietniske boligområder ikke kan forklares ved forskelle i forhold til hele befolkningen med hensyn til familieforhold, beskæftigelse, indkomst og geografiske forhold. Undersøgelsen viste således, at der må være andre forklaringer på boligvalget. Analyserne viste, at det har størst betydning for valget af boligområde, at det lokale etniske miljø af landsmænd har en vis størrelse. Når dette er tilstrækkeligt stort, betyder andelen af landsmænd blandt beboerne eller det samlede antal ikke noget særligt.

De etniske minoriteter flytter langt sjældnere til private udlejningsboliger og andelsboliger end andre grupper i hele befolkningen med tilsvarende økonomisk og social baggrund. Disse boliger er den mest regulerede og mindst tilgængelige del af boligmarkedet, hvor adgangen er betinget af ikke-økonomiske forhold som netværk og forbindelser. Derimod har de etniske minoriteter alt andet lige en 60 pct. større sandsynlighed for at flytte til ejerlejligheder. De flytter også sjældnere til parcelhuse end deres indkomst og familiesituation burde medføre. Der er således en gruppe af etniske minoriteter, der har økonomisk mulighed for at flytte i parcelhus, men fravælger det til fordel for almene boliger.

Undersøgelsen i tre multietniske boligområder

Undersøgelsen (Skifter Andersen 2006b) af til- og fraflytterne i tre udvalgte multietniske boligområder – Vollsmose Øst, Gellerupparken og Mjølnerparken – viste også, at der er væsentlige forskelle mellem til- og fraflytterne i alle de tre boligområder. Blandt tilflytterne er der flere mindre integrerede etniske minoriteter end blandt fraflytterne. Tilflytterne har boet kortere tid i Danmark, har sjældnere statsborgerskab og taler dårligere dansk end fraflytterne.

Samtidigt er fraflytterne oftere i beskæftigelse og de beskæftigede fraflyttere har højere indkomst end tilflytterne. Der er desuden flere blandt tilflytterne, som aldrig har haft eller søgt et arbejde.

Denne forskel blandt til- og fraflytterne kunne medføre, at bebyggelserne i stigende grad ville blive beboet af personer udenfor arbejdsmarkedet. Men en sammenligning af områdernes beboersammensætning i hhv. 1998 og 2004 viser, at dette ikke har været tilfældet. Andelen af arbejdsløse (førtidspension + kontanthjælp mv. + dagpenge mv.) blandt voksne personer er rent faktisk er faldet i de tre boligområder. Tallene tyder således på, at områderne i en vis udstrækning fungerer som en gennemgangslejr, hvor nogle af de arbejdsløse og mindre integrerede etniske minoriteter flytter ind, for senere at flytte ud igen efterhånden som de kommer i beskæftigelse.

Men en del af de etniske minoriteter har boet i bebyggelserne – og i Danmark – i mange år. Der er således en gruppe, som forbliver i områderne. De beboere, som har boet længe i områderne, har ikke en lavere beskæftigelsesfrekvens, selv om flere af dem er førtidspensionister. Der er således ikke noget der tyder på, at de der bliver tilbage i områderne er mere socialt udsatte.

Teoretiske forklaringer på boligønsker og boligvalg

Etniske minoriteters boligønsker og boligvalg på det danske boligmarked må i vid udstrækning antages, at have de samme årsager, som generelt er fundet i forbindelse med studier af boligvalg i Danmark og andre europæiske lande. Det følgende er baseret på tidligere studier af boligvalg (bl.a. Ærø 2002 og Skifter Andersen og Bonke 1980).

Boligønsker og især det faktiske boligvalg er et produkt af en kombination af familiernes boligbehov og deres økonomiske ressourcer. Boligbehovet er væsentligt forskelligt for forskellige typer af familier og for personer med forskellig livsstil (Ærø 2002). Boligbehov og boligønsker ændrer sig med tiden

og er forskellig for forskellige faser i familiernes livscyklus. For unge, der flytter hjemmefra, er boligen mest et sted, hvor man sover, mens livet leves andre steder i byen. Dette ændres gradvist, efterhånden som man etablerer en familie, og når man begynder at få børn, er det helt andre behov, der kommer i fokus. Familien har brug for en større bolig i bedre og mere børnevenlige omgivelser, og det mest af tiden tilbringes i og ved boligen. Efter børnene er flyttet hjemmefra, og især når man pensioneres, reduceres boligbehovet, og man har måske andre ønsker til placeringen af boligen. Samtidigt er der i stadig større omfang mennesker, som ikke følger dette normalforløb, men i større eller mindre perioder bor alene.

Boligen er imidlertid ikke kun et forbrugsgode. For mange er den også et investeringsobjekt. Men de økonomiske fordele ved at investere i en ejerbolig er forskellige for familier med forskellige indkomstforløb. Køb af ejerbolig kræver kreditværdighed og en stabil indkomst. Tidligere undersøgelser har vist (se Skifter Andersen og Bonke 1980), at forventninger om en fremtidig stabil og stigende indkomst har stor betydning for beslutningen om at købe ejerbolig. I Danmark er det også således, at en stor del af vores familieboliger med have er ejerboliger, og mulighederne for at få sådanne boliger udenfor ejerboligsektoren er begrænsede. Endelig har tidligere undersøgelser (fx Ærø 2002, SBI/AKF 2001) vist, at for mange er ejerboligen forbundet med frihed til selv at bestemme over og ændre sin bolig.

Boligønsker og motiver for boligvalg må således forventes at have en stærk sammenhæng med livscyklusfase, familieforhold og indkomst (og formue). Men vilkårene på det lokale boligmarked må også have en væsentlig betydning. De fleste familier er bundet til et geografisk område, hvor de har arbejde og venner og familie. Priserne på ejerboliger og udbudet af lejeboliger er meget forskellige i forskellige dele af landet. Dette må påvirke familiernes boligpræferencer.

Mobilitet, flyttesituation og faktisk boligvalg

Tilpasning af boligsituationen til ændrede boligbehov kræver, at familierne flytter (med mindre boligen bygges om). Hittidig forskning om boligmobilitet (klassikeren her er Rossi 1955) har imidlertid vist, at der er en række årsager til, at nogle familier sjældent flytter, også selv om deres behov ændres. Den manglende mobilitet har en sammenhæng med, at mange familier med tiden får en social tilknytning til boligen og lokalområdet. Denne tilknytning er beskrevet i litteraturen om boligen som 'hjem' (se fx Hurtig 1995). Familien lider derfor et socialt 'tab' ved at fraflytte boligen, ligesom der også er besvær og omkostninger forbundet med flytning. Det er især de ældre, som er præget af disse mobilitetshæmmende forhold, mens de unge er mere mobile. Dette kommer til udtryk i en markant forskel i mobiliteten. Mens ca. halvdelen af de 20-25 årige flytter hvert år, er det kun 5 pct. af de, der er ældre end 60 år.

Samtidig er der imidlertid en stor del af de faktiske flytninger, som skyldes forskellige begivenheder i familierne liv. Det kan være fx pardannelse og skilsmisse, jobskift eller indkomstnedgang ved sygdom, firing eller pension. I nogle tilfælde er man desuden af forskellige grunde nødt til at forlade den forrige bolig. I sådanne situationer opstår et akut boligbehov, som må opfyldes ved en hurtig flytning.

Der er ikke kun en diskrepans mellem boligønsker og boligsituation for mange ikke-flyttede familier. Også for de, der flytter, kan det være nødvendigt at vælge en bolig, som ikke svarer til ønskerne. Det gælder især for familier, som ikke har høj indkomst, og især de der er afhængige af udbudet af lejeboliger. Private udlejningsboliger og andelsboliger er regulerede sektorer, hvor forbindelser til udlejere og andre andelshavere har stor betydning for mulighederne for at få en bolig. I de almene boligselskaber kan alle blive skrevet op, men i mange kommuner er der en lang ventetid på at få en bolig (se Fridberg og Lausten 2004), og nogen gange må man tage til takke med en anden bolig, end man forventede. Det er især for familier med et akut boligbehov, der ikke har tid til at vente på ledige boliger, at der kan være stor

forskel mellem den bolig, de ønsker, og den bolig, de får. Årsagen til flytning og flyttesituationen kan derfor have stor betydning for hvilken bolig, man får.

De etniske minoriteters familieforhold og økonomiske ressourcer

Registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a) viste, at størsteparten af de etniske minoriteter i Danmark lever i husstande, som kun består af personer med samme herkomst, men at der også er en del af bestemte nationaliteter, som lever i etnisk blandede husstande med danskere. De etniske minoriteter er yngre og lever oftere i børnefamilier end befolkningen som helhed. Der er desuden mange, som bor i flerfamiliehusstande. Disse er sjældent flergenerationsfamilier. En stor del af dem er ikke i beskæftigelse, men dette varierer meget mellem forskellige etniske grupper. De har en noget lavere indkomst end danskerne, som begrænser deres muligheder på boligmarkedet.

Etniske minoriteters særlige bosætningsønsker – præferencer for enklaver og 'spatial assimilation'

Forklaringer på boligpræferencer

Der kan være en række årsager til, at etniske minoriteter har andre bosætningsønsker end danskerne, som kan have sammenhæng med deres baggrund og indvandringshistorie.

For det første kan deres ønsker være præget af de boligforhold og forestillinger om den gode bolig, der har været gældende i deres oprindelsesland. Det ved vi ikke så meget om, men det kan give sig udslag i væsentlige forskelle mellem bosætningsønskerne hos forskellige etniske grupper.

Men der kan også tænkes at være forskel på forskellige grupper af etniske minoriteter med hensyn til deres boligpræferencer. Præferencer for ejerbolig eller enfamiliehuse kan – udover økonomiske ressourcer, beskæftigelse og familiesituation – også skyldes kulturelle faktorer. Der er fx formuleret en hypotese om (Børresen 2006), at nogle grupper af etniske minoriteter i mindre omfang investerer i ejerboliger, fordi de er usikre på, om de vil blive i landet eller vende tilbage til oprindelseslandet, eller fordi de anbringer deres opsparing i fast ejendom i hjemlandet. I undersøgelsen vil vi forsøge at identificere sådanne faktorer med udgangspunkt i indvandrerens baggrund og oprindelsesland.

Der er i undersøgelsen oplysninger om de etniske minoriteters boligpræferencer, men der findes ikke fuldt sammenlignelige oplysninger om danskernes. Vi vil dog forsøge at sammenligne med foreliggende undersøgelser af danskernes boligønsker.

Præferencer for enklaver

De etniske minoriteters bosætningsønsker kan være præget af deres situation som indvandrere og nyttilkomne og deres problemer med at tilpasse sig vilkårene i et fremmed land. Det har altid været et kendt fænomen i indvandringslande som USA, at indvandrere i starten ønsker at bosætte sig tæt på landsmænd i bestemte byområder (Børresen 2006, Damm 2002). I de senere års indvandringslitteratur er disse byområder blevet betegnet som 'enklaver'. Enklaver ses – i modsætning til ghettoer – som noget, der er valgt frivilligt. Desuden er disse områder sjældent etnisk rene, men består af flere forskellige nationaliteter. Det gælder især i de europæiske byområder.

Der kan være forskellige årsager til ønsker om at bo i enklaverne. Ofte er der tale om familiesammenføringer, hvor man ønsker at bo tæt på familie, som i forvejen er etableret. Immigranterne har desuden som regel en mangel på viden om det nye land, som den kan få gennem hjælp fra landsmænd, der også kan give støtte med hensyn til at skaffe beskæftigelse (Chiswick og Miller 2002) Ofte er der også i byområder med mange fra samme etniske gruppe også et større udbud af konsumgoder (service, detail-

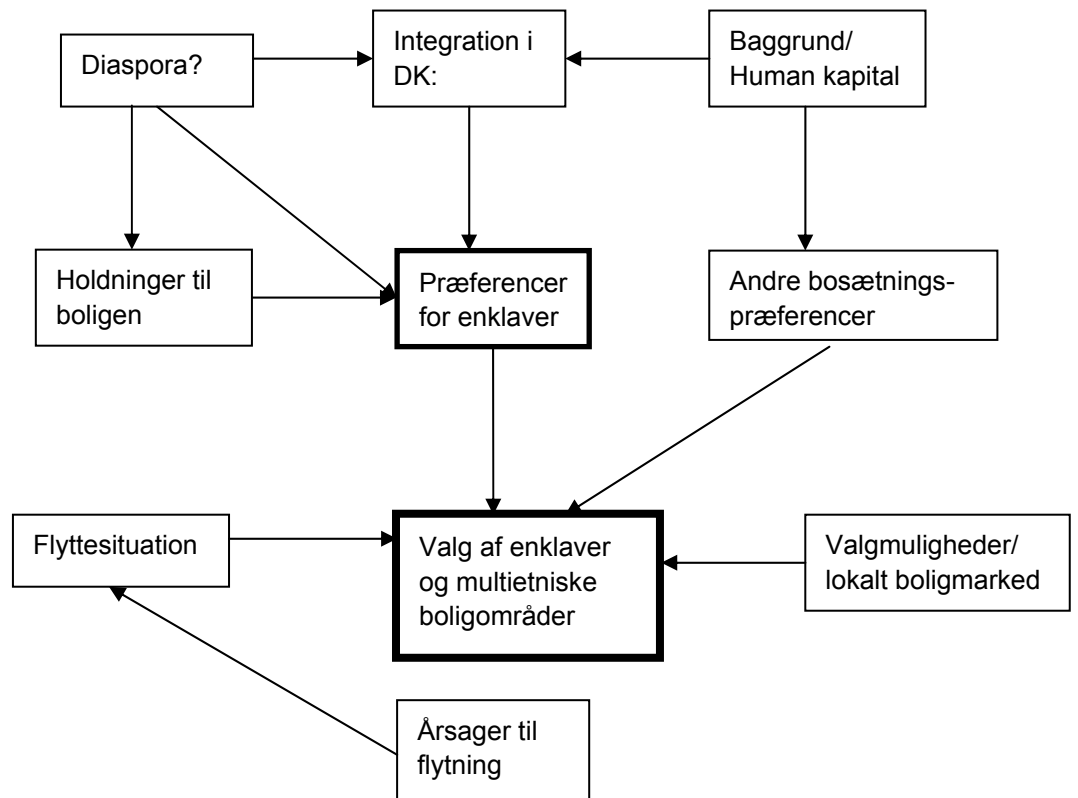
handel, restauranter mv.) fra hjemlandet, som man gerne fortsat vil kunne købe.

Spatial assimilation

I takt med at indvandrerne i USA fik fodfæste i det nye land, var der mange af dem, som fraflyttede indvandringsområderne og bosatte sig rundt omkring i byerne. Dette har givet baggrund for den såkaldte 'Spatial assimilation theory', som antager, at indvandrerne spredes ud i byen i takt med deres integration i samfundet. Teorien er, at der er en omvendt sammenhæng mellem graden af økonomisk, social og kulturel integration og graden af rumlig segregering. Indvandrere, som er mindre integrerede og/eller føler sig isolerede i værtssamfundet, søger tryghed og beskyttelse i byområder, hvor de kan støtte sig til landsmænd, mens de mere integrerede af forskellige grunde foretrækker at flytte væk fra områderne.

Forklaringer på hvorfor etniske minoriteter har præferencer for enklaver og flytter til multietniske boligområder

I undersøgelsen vil vi dels forsøge at belyse, hvilke faktorer der er bestemmende for, om de flyttende etniske minoriteter har ønsker om at bosætte sig i enklaver, og dels hvad dette betyder for deres faktiske bosætning.

Figur 1. Model for hvad der påvirker etniske minoriteters præferencer for at bo i enklaver og for deres faktiske flytning til enklaver og multietniske boligområder.

I figur 1 er vist den model, som anvendes i undersøgelsen i forsøget på at forklare, hvad der bestemmer etniske minoriteters præferencer for at bo i enklaver og multietniske boligområder og for deres faktiske indflytning i sådanne.

Præferencer for enklaver

Hypotesen er, at præferencer for bosætning i enklaver har en sammenhæng med integration. Integration kan have både en kulturel og en social dimension (se fx Betænkning nr. 1317).

Den kulturelle dimension antages at have en sammenhæng med, at indvandrere medbringer en kulturelt betinget adfærd, som gør det svært for dem at indpasse sig i værtslandet. Det kan fx være holdninger til, hvordan familieliv og arbejde skal indrettes, til arbejdsdelingen mellem mænd og kvinder og til brugen af boligen.

Indvandrernes evne til at tilpasse sig vigtige normer i det nye samfund kan desuden være præget af, i hvor høj grad de ønsker og føler en tilknytning til det nye land. For nogen indvandrere er det svært at slippe tilknytningen til oprindelseslandet. Man kan tale om, at de har en 'diasporaidentitet' (Christiansen 2004), som splitter dem mellem tilknytningen til hjemlandet og tilknytningen til Danmark. For nogle indvandrere sker der en idealisering af hjemlandet, som kan afføde et ønske om at 'vende hjem' en gang i fremtiden. Dette kan mindske tilbøjeligheden til at ville bringe de ofre, det kræver at blive integreret, og give et mere problemfyldt forhold til det nye land. Det kan fremme en større etnisk gruppebevidsthed og et større ønske om at bo i enklaver. Den kulturelle baggrund kan også have betydning for, hvilke holdninger man har til sin ønskede familie- og boligsituation, der igen kan påvirke præferencen for enklaver.

Den sociale dimension af integrationen er de forhold, der generelt diskuteres vedrørende social marginalisering og integration i samfundet. Fokus er her på de etniske minoriteters ressourcer og kompetencer, samt deres deltagelse i samfundslivet. Vi antager, at dette har en vis sammenhæng med deres indvandringsbaggrund, hvor længe de har boet i Danmark, og hvilken uddannelse de har.

De etniske minoriteters faktiske integration bliver i undersøgelsen belyst ved deres holdninger til familie og arbejde og deres faktiske erhvervsaktivitet og arbejdssøgning. Desuden inddrages deres sociale netværk til hhv. danskere og landsmænd. Hypotesen, der undersøges er, at præferencen for bosætning i enklaver er omvendt proportional med deres integration i samfundet.

De etniske minoriteters præferencer for bosætning i enklaver er belyst på forskellig måde i undersøgelsen. Disse kan komme til udtryk ved en generel præference for at bo tæt ved venner og familie eller at bo i multietniske boligområder, eller ved at dette er en vigtig årsag til, at man valgte at flytte til en bestemt ny bolig. Det kan også være en vigtig årsag til fraflytning fra en bolig, hvor der mangler etniske netværk i lokalområdet.

Flytning til multietniske boligområder

Det antages at etniske minoriteters faktiske bosætning i multietniske boligområder har en sammenhæng med deres præferencer for at bo i enklaver, men en række andre faktorer kan også spille ind. De kan have andre bosætningspræferencer, som påvirker boligvalget. For eksempel kan stærke ønsker om at bo i andre boligtyper og omgivelser, end de multietniske boligområder kan udbyde, modvirke præferencerne for at bo i enklaver.

Endelig kan flytning til multietniske boligområder være en følge af mangel på alternativer, hvis det er her man nemmest kan få opfyldt sine primære boligbehov. Det er især familier, som står i en situation, hvor de af forskellige grunde ikke kan blive i den forrige bolig, der ofte tvinges til at flytte til boliger, de ikke selv har ønsket. Dette hænger sammen med årsagerne til fraflytning fra den forrige bolig. I undersøgelsen findes data om omstændighederne ved flytningen, og hvordan man fandt den nye bolig samt om årsagerne til fraflytning, der inddrages i analysen. Der foretages en særlig analyse af de familier, som flytter til multietniske boligområder, men som ikke har præferencer for at bo i enklaver.

Forklaringer på geografiske ændringer af bostedet i forbindelse med flytning

Registerundersøgelsen viste, at der blandt de etniske minoriteter er en vis vandring fra land til by, men at det fortrinsvis er de sidst indvandrede, der ofte er boligplaceret i de mindre kommuner, mens de øvrige etniske minoriteter relativt sjældent gør det.

Der kan være to hovedårsager til, at etniske minoriteter flytter fra de mindre til de større byer, der kan have sammenhæng med, at de fleste etniske minoriteter bor i de større byer. Hvis der er et ønske om at bo tæt på familie, venner og landsmænd (enklaver), vil der være en tendens til at flytte til byerne. Den anden årsag kan være ønsket om at få beskæftigelse og en tro på at mulighederne er bedre i de store byer. Her kan muligheden for at få hjælp fra etniske netværk også have en betydning.

Forklaringer på hvorfor etniske minoriteter fraflytter multietniske boligområder

Fraflytning fra multietniske boligområder kan forklares ved nogle af de samme faktorer som er vist i figur 1, men med omvendt fortegn. Det antages at fraflytterne er karakteriseret ved i mindre omfang at have præferencer for bosætning i enklaver, og at dette har en sammenhæng med en stærkere integration og en svagere diaspora identitet. Men fraflytningerne kan også have helt andre årsager, som forstyrrer dette billede. Derfor må årsager til flytningen inddrages som forklarende faktorer, og fraflytterne fra de multietniske boligområder må sammenlignes med andre flyttende etniske minoriteter. Vi har ikke sammenlignelige data om årsagerne til flytning blandt danskerne, men vil forsøge at trække andre undersøgelser ind til sammenligning.

Forklaringer på valget af bolig

Undersøgelsen af flytningerne (Skifter Andersen 2006a) viste at etniske minoriteters boligvalg afveg meget fra danskernes – også når man korrigerede for forskelle i indkomst og beskæftigelse mv. En del af forskellene kan skyldes, at nogle etniske minoriteter har præferencer for enklaver, men der kan også være andre årsager. Der kan være tale om enten andre boligpræferencer eller om, at de etniske minoriteters muligheder på boligmarkedet af forskellige grunde er begrænsede.

Analysen af faktorer, der bestemmer boligvalget vil inddrage bosætningspræferencerne – heriblandt præferencer for enklaver –, familiesituation og økonomiske ressourcer, samt årsagerne til flytningen og flyttesituationen. Det antages, at der er store forskelle afhængigt af, hvilken del af boligmarkedet man får bolig i.

Sammenfatning

Karakteristik af de etniske minoriteter – baggrundsvariable i undersøgelsen

En af hypoteserne i denne undersøgelse er, at der er en sammenhæng mellem, hvor integrerede de etniske minoriteter er i det danske samfund og deres bosætning. For at kunne belyse denne sammenhæng er anvendt begreberne 'diaspora', 'disintegration' og 'ressourcer'.

Diaspora identitet

Vi har i afsnittet om undersøgelsens problemstillinger side 14 formuleret den hypotese, at nogle indvandrere har en såkaldt 'diasporaidentitet' (Christiansen 2004), som splitter dem mellem tilknytningen til hjemlandet og tilknytningen til Danmark, og som kan have betydning for deres ønske om integration og for deres bosætning.

I undersøgelsen er der formuleret tre spørgsmål, som kan bruges til at belyse dette:

- 1 Føler man sig velkommen i Danmark?
- 2 Ønsker man at vende tilbage til oprindelseslandet?
- 3 Bruger man kun medier fra hjemlandet, eller bruges også danske medier?

Langt størsteparten af de interviewede føler tilknytning til Danmark og har ikke planer om at vende tilbage til oprindelseslandet. Det er også kun meget få, der udelukkende ser TV-kanaler fra hjemlandet.

Der er en høj grad af korrelation mellem svarene på de to første spørgsmål, som tyder på at det i vid udstrækning er de samme personer, som ikke føler sig velkomne, og som vil vende tilbage. Der er ikke helt så stærk en sammenhæng med medievalget, hvilket kan skyldes, at nogle nationaliteter har svært ved at modtage TV fra hjemlandet.

Ved hjælp af en faktoranalyse er konstrueret et mål for diasporidentitet, som forklarer 45 pct. af variationen i de tre variable. For svarene vedrørende TV brug er det kun svaret – 'Ser næsten kun TV-kanaler fra jeres oprindelsesland' – der skiller sig ud, mens der ikke er meget forskel på, om man kun ser danske medier eller også ser andre.

Disintegration

Der er tre spørgsmål i undersøgelsen som kan bruges til at belyse, hvor godt integrerede de flyttende etniske minoriteter er. Det er:

- 1 Hvor gode de voksne i familien er til at tale dansk
- 2 Om der er nogen i husstanden, der er i beskæftigelse. Og hvis ikke hvor lang tid de har været ledige
- 3 Om familien har danske venner, og hvor ofte de er i kontakt med dem

Svarene på de tre spørgsmål er stærkt korrelerede, hvilket vil sige, at det ofte er de samme husstande, som ikke taler dansk, ikke har arbejde og ikke har danske venner. Størsteparten af familierne mener dog, at de kan tale dansk og har danske venner. Der er desuden en lidt overraskende stor del, som er i arbejde, sammenlignet med registerdata.

På samme måde som for diasporidentitet har vi ved hjælp af en faktoranalyse konstrueret en variabel for "disintegration", dvs. manglende sprogfærdigheder, beskæftigelse og danske netværk. Denne variabel kan forklare 60 pct. af variationen i svarene på de tre spørgsmål.

Der er en vis sammenhæng mellem indeksene for disintegration og diaspora, men ikke helt så tæt. Dette tyder ikke på, at diaspora identitet har nogen særlig stærk betydning for graden af integration, som den måles her.

Betydningen af indvandringsbaggrund og etnicitet for disintegration og diaspora

I undersøgelsen er spurgt om baggrunden for indvandringen, og hvor indvandrerne kommer fra. Der er stillet tre spørgsmål:

- 1 På hvilken baggrund kom familien oprindeligt til Danmark (gæstearbejder, flygtning mv.)
- 2 Kom familien fra land eller by i oprindelseslandet
- 3 Hvor lang tid siden er det, at den første i familien kom til Danmark

For langt størsteparten af de interviewede er familien oprindeligt kommet til landet som flygtninge. I nogle tilfælde er den først tilkomne i husstanden kommet hertil som familiesammenført. Det må betyde, at vedkommende ikke mere bor sammen med de personer, som de blev sammenført med. Kun 13 pct. er kommet som gæstearbejdere. De fleste kommer fra større byer og kun 16 pct. fra landsbyer. Endelig er ca. hver fjerde familie kommet til landet

for mere en 20 år siden, og ca. lige så mange for mindre end 10 år siden. Halvdelen har været her mellem 10 og 20 år.

De, der er kommet som gæstearbejdere, har et lavere indeks for disintegration end flygtning og familiesammenførte, men ikke en lavere diaspora. Det kan hænge sammen med, at gæstearbejderne ikke har været flygtninge, men ofte har set sig som midlertidige immigranter, der på et tidspunkt ville vende tilbage til hjemlandet. Der har tidligere været fremført en teori om (Børresen 2002), at indvandrere fra landområder har sværere ved at blive integrerede end de, der kommer fra byerne. Men dette ser ikke ud til at være tilfældet i denne population af interviewede. Derimod er der en ret stærk sammenhæng mellem opholdstiden i Danmark og graden af integration. De, der har været i landet mindre end 10 år har det højeste indeks for disintegration. Der er også en vis – men mindre udtalt – sammenhæng mellem opholdstid og diaspora.

Konklusionen må være, at opholdstiden er den baggrundsvariabel, som har størst betydning for integrationen, mens de øvrige 2 variable ikke har nogen særlig betydning. Når de, der oprindeligt kom som gæstearbejdere, har et lavt score på disintegration, kan det skyldes, at de samtidig også er den gruppe, der har boet længst tid i Danmark.

Undersøgelsen viser desuden, at der er store forskelle mellem de etniske grupper, som ikke kan henføres til forskelle i opholdstid mv. Dette tyder på, at kulturel baggrund spiller en betydelig rolle for integrationen.

De største positive værdier for diaspora findes for indvandrere fra Libanon (palæstinensere), fra Irak og fra øvrige lande. De laveste værdier er for Bosnien, Vietnam og fra Somalia. De øvrige grupper ligger omkring gennemsnittet.

Værdierne for disintegration er størst for somalierne og irakerne – mindst for de 'gamle indvandrerlande' Tyrkiet og Pakistan, samt for Iran, Vietnam og 'øvrige lande'. For nogle lande er der en sammenhæng mellem diaspora og disintegrationsindeks og for andre ikke. Især somalierne skiller sig ud ved at ligge i modsat ende af skalaen for de to indeks. Det er paradoksalt at de både er meget orienteret mod Danmark samtidigt med, at de er dårligt integrerede. Vietnameserne er den gruppe, for hvem der er mest overensstemmelse mellem de to indikatorer.

Mål for menneskelige og økonomiske ressourcer

Ressourcer er af stor betydning for mulighederne på boligmarkedet. Det drejer sig ikke kun om den aktuelle indkomst i forbindelse med boligvalget, men også forventningerne til de fremtidige indkomstmuligheder og stabiliteten i disse. Disse muligheder afhænger af husstandens menneskelige ressourcer, som også har betydning for, hvor gode de er til at agere på det danske boligmarked, som er vanskeligt og svært gennemskueligt.

Det konstruerede mål for ressourcer er baseret på registerdata for de flyttende husstande i landsstikprøven, hvor tre faktorer indgår:

- 1 Husstandens samlede bruttoindkomst
- 2 Andelen heraf som er overførselsindkomster
- 3 Hovedpersonens uddannelsesniveau, hvor hovedpersonen er den person i husstanden, der har den højeste indkomst.

På samme måde, som for disintegrationsmålet, er der konstrueret et mål for ressourcer ved hjælp af en faktoranalyse. Den valgte faktor forklarer 56 pct. af variationen i de tre variable. Den er tættest korreleret med indkomstvariablene (0,85 og 0,83), men også med uddannelsesniveau (0,5). Som man kunne forvente er der også en negativ korrelation mellem resourcevariablen og målet for disintegration (- 0,38).

Efterkommerne er generelt bedre integrerede og har væsentligt flere ressourcer end gennemsnittet af de flyttende etniske minoriteter. Også indvandrere med dansk statsborgerskab kommer bedre ud end gennemsnittet. Det

er især de sidst indvandrede uden statsborgerskab, som har et højt indeks for disintegration, men indekset for ressourcer er ikke mindre end for de tidligere indvandrede uden statsborgerskab, der har de færreste ressourcer.

Det er i gennemsnit husstandene med de yngste hovedpersoner 18-24 år, der har flest ressourcer og er mest integrerede, mens det omvendte gælder for de ældste, der er langt dårligere stillet.

Endelig er der, som forventet en stærk sammenhæng mellem socialgruppe og ressourcer. Førtidspensionisterne har færrest ressourcer efterfulgt af kontanthjælpsmodtagere og arbejdsløse. Men det er folkepensionisterne, der er mindst integrerede fulgt af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere.

Holdninger til familie og bolig

Holdninger til, hvordan man vil bo, kan have betydning for boligønsker og boligvalg, Samtidig kan disse holdninger hos etniske minoriteter være en afspejling af deres integrationsproces. De mindre integrerede vil måske have andre behov i relation til deres bolig end de mere integrerede.

Vi har desværre ikke sammenlignelige data om flyttende danskere, der kan belyse, i hvor høj grad etniske minoriteter har andre holdninger til familie og bolig end danskerne.

Størsteparten af svarpopulationen mener, at den ideelle familiesituation er at bo som en almindelig kernefamilie, men der er alligevel 17 pct. som foretrækker den traditionelle storfamilie. Dette er en større andel end de, der faktisk bor i denne familietype (jvnf. Skifter Andersen 2006a). Det er i højere grad de mindre integrerede med en vis diaspora identitet, der foretrækker storfamilien.

Hvis indvandrerne føler sig fremmedgjort i samfundet vil dette kunne afspejle sig i, at de opholder sig meget i boligen og bruger den som tilflugtssted. 70 pct. af de adspurgte siger, at de opholder sig i boligen næsten hele tiden og næsten 90 pct., at de har meget brug for at kunne være sig selv og i fred i boligen. Det er de mindst integrerede med lidt færre ressourcer, som især mener dette. Blandt de, der har behov for fred i boligen, findes også et højere indeks for diaspora.

Omvendt er der en gruppe på 30 pct., som mener, at boligen primært er et sted, hvor man spiser og sover. Vi ved fra en anden undersøgelse (Ærø 2002), at det især er de unge, der mener sådan. Der er ikke store forskelle mht. diaspora, integration og ressourcer her.

De etniske minoriteter bor oftere i børnefamilier end danskerne. En meget stor del af de adspurgte mener, at boligen er af afgørende betydning for at holde sammen på familien. Men det er de 16 pct., som ikke mener, at dette er så vigtigt, der er de mest integrerede, har den laveste diaspora og de fleste ressourcer. Det kan i højere grad være unge og enlige. Langt de fleste mener, at børnene bør have eget værelse, selv om vi ved fra registerundersøgelsen, at de i mange tilfælde ikke har det. De 16 pct., som ikke mener dette er så vigtigt, er i langt mindre grad integrerede, har færre ressourcer og større diaspora.

Holdninger til lokale sociale relationer

Holdninger til hvilke sociale relationer, man finder vigtige, kan have betydning for boligønsker, og for hvordan man finder sig til rette i boligområdet. I undersøgelsen er spurgt om, man finder det meget eller mindre vigtigt:

- 1 at hilse på naboerne
- 2 at have et godt forhold til naboerne
- 3 at kunne tale med naboer, som man møder på trappen, udenfor, i vaskekælderen eller andre steder
- 4 at have kontakt med og besøge venner og bekendte i boligområdet
- 5 at deltage i fælles arrangementer og aktiviteter i området
- 6 at deltage i beboermøder og fælles beslutninger

Langt de fleste af de etniske minoriteter finder det vigtigt med lokale sociale relationer og deltagelse. Det er relativt få af de adspurgte, som finder det mindre vigtigt at hilse på, kunne tale med og have et godt forhold til naboerne. Det er tydeligt, at netop disse husstande har en høj scoring både på disintegration og diaspora. Men de har ikke de færreste ressourcer. Der er altså en – lille - gruppe af relativt ressourcestærke etniske minoriteter, som holder sig udenfor kontakt med naboerne.

Lidt flere, men stadig relativt få (16 pct.), finder det mindre vigtigt at have kontakt med og besøge venner og bekendte i nærheden af boligen. Her er der ikke helt så stor forskel med hensyn til integration og ressourcer på de, der finder det mere eller mindre vigtigt. Der er en højere diaspora hos de, der finder det mindre vigtigt. Dette tyder på, at en høj diaspora ikke nødvendigvis medfører en større optagethed af de nære etniske netværk.

Deltagelse i lokale arrangementer og fælles beslutninger er der et flertal af de adspurgte, som finder meget vigtigt. Det er også her især de mere integrerede med en lav diaspora og lidt flere ressourcer, som gerne vil deltage.

Årsager til flytning og flyttesituation

Årsager til flytning

Vi ved fra mange andre undersøgelser (Skifter Andersen og Bonke 1980, Ærø 2002), at der er mange andre årsager til flytning end utilfredshed med boligsituationen, hvilket også må kunne forventes at være tilfældet for de etniske minoriteter.

Blandt de årsager, som ikke skyldes utilfredshed er den vigtigste, at man ikke kunne blive boende (23 pct.). En af årsagerne hertil kan være skilsmisse, som gjaldt for 9 pct. I forhold til tidligere undersøgelser (Christoffersen 1998 og Schanz Christensen m.fl 1987) er det langt flere blandt de etniske minoriteter, som flytter mere eller mindre tvunget, mens skilsmisser sjældnere er grunden.

Der er desuden 13 pct. som har fået nyt arbejde eller uddannelsessted langt fra den forrige bolig. Dette er også højere end i de tidligere undersøgelser af alle (11 pct.). Derudover er der 6 pct. som er flyttet hjemmefra og 7 pct. sammen med partner. I de tidligere undersøgelser var det 1 og 9 pct.

Utilfredshed med boligen er den vigtigste medvirkende årsag til flytning, som gjaldt for lidt over halvdelen. Her er boligens størrelse vigtigst efterfulgt af for høje boligudgifter og boligkvalitet. Kun 15 pct. af de etniske minoriteter flytter, fordi de vil erhverve ejerbolig eller enfamiliehus, men det var ikke flere i den tidligere undersøgelse.

Det er relativt få, der flytter som følge af utilfredshed med forhold i boligområdet eller dets beliggenhed. De vigtigste grunde er her, at området var grimt og kedeligt (9 pct.), dårlige transportmuligheder og for langt til forretninger og kultur (8 pct.), dårligt omdømme og folk opførte sig dårligt (8 pct.).

For kun 7 pct. er det en medvirkende grund, at boligen lå for langt fra familie og venner, og for kun 2 pct., at der var få beboere med samme etniske baggrund. Dette tyder ikke på at præferencer for enklaver er en meget væsentlig årsag til flytning. Omvendt flytter kun 4 pct. fordi der var for få danskere i området.

Flyttesituationer

Som det ses, er flytninger ofte udløst af andre årsager end blot, at man ønsker at forbedre sin boligsituation. Disse årsager kan betyde, at man står i en meget akut flyttesituation, hvor der er kort tid til at finde en ny bolig. Man må kunne forvente, at husstande, som har lang tid til boligsøgningen, fordi de ikke er i en akut situation, vil have bedre muligheder for at finde en bolig, som er tilfredsstillende for dem, end husstande der har et akut behov. I analysen er defineret nogle 'flyttesituationer', som relaterer sig til, hvor akut flytningen er:

- 1 Tvungne flytninger: opsigelse fra den forrige bolig eller skilsmisse
- 2 Arbejdsskift eller uddannelse langt fra den oprindelige bolig
- 3 Ønskede ændret familiesituation: ville flytte sammen i par eller med andre, eller flytte fra forældre
- 4 Kun utilfredshed med tidligere bopæl
- 5 Ingen flyttebegrundelser

Flytninger som følge af tvunget flytning eller arbejdsskift udgør mere end hver tredje flytning. Desuden er der 7 pct., hvor flytningen sker som en følge af ønske om ændret familiesituation. I 43 pct. er hovedårsagen utilfredshed med den forrige boligsituation. For 13 pct. af flytninger var der ingen begrundelse for flytningen. Det er formentligt, fordi man blot har fundet en bedre bolig.

Årsager til fraflytning fra forskellige boligtyper

Der kan være forskellige årsager til fraflytning hos etniske minoriteter, der flytter fra forskellige typer af boliger. De fraflyttede boliger er i den følgende analyse opdelt i følgende boligtyper:

- 1 Fraflyttere fra tre multietniske boligområder – Vollsmose Øst, Gellerupparken og Mjølnerparken - med en meget stor andel af etniske minoriteter. Disse data stammer fra en anden undersøgelse (Skifter Andersen 2006b)
- 2 Fraflyttere fra andre multietniske almene boligområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 3 Fraflyttere fra andre almene boligområder med mindre end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 4 Fraflyttere fra private udlejningsboliger og andelsboliger
- 5 Fraflyttere fra ejerlejligheder
- 6 Fraflyttere fra parcelhuse
- 7 Fraflyttere fra andre – ikke-selvstændige - boligtyper

Forskelle i flyttesituation

Der er væsentlige forskelle mellem årsagerne til flytning fra de forskellige boligtyper. Fraflytterne fra de tre udvalgte multietniske boligområder – Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken – flytter ofte fordi de ikke kan blive boende af forskellige grunde, eller fordi de er utilfredse med boligen eller boligområdet. Fraflytningen fra de øvrige multietniske boligområder skyldes derimod oftere en aktuell familiebegivenhed, der har ført til ændret boligbehov. I begge tilfælde flytter man sjældent pga. arbejdsskift. Også fra de øvrige almene boliger er familiebegivenhed oftere en fraflytningsårsag.

I de øvrige boligtyper er arbejdsskift en relativt hyppigere årsag til flytning – især fra enfamiliehuse, hvor man sjældent flytter pga. utilfredshed eller uden andre begrundelser end, at man vil have en anden bolig. Det sidst er derimod ofte tilfældet for fraflytterne fra ejerlejligheder.

Forskelle i betydningen af utilfredshed med boligen

For både fraflytterne fra de tre udvalgte multietniske boligområder og fra andre multietniske boligområder var utilfredshed med boligen nævnt lidt oftere end gennemsnittet. Men det er helt forskellige årsager, der nævnes i de to grupper. Fra Vollsmose mv. var det oftere, at boligen var for lille, mens det for de øvrige multietniske boligområder mere var huslejen. Det var få i de tre udvalgte områder, som flyttede for at få en ejerbolig, mens flere end gennemsnittet gjorde det fra de øvrige multietniske boligområder.

Fraflytningen fra de øvrige almene boliger, som er den største gruppe af flyttende, har næsten de samme årsager som gennemsnittet med lidt flere flyttende, som ønsker hus med have.

Fraflytterne fra de private udlejningsboliger mv. er relativt oftere utilfredse med boligen, og det skyldes især, at boligerne var for små, at kvaliteten var for dårlig, og at man ønskede at eje sin bolig. Fraflytterne fra ejerlejlighederne flytter relativt sjældent på grund af utilfredshed med boligen, og fraflyttere fra parcelhuse gør det endnu mere sjældent.

Betydningen af utilfredshed med naboerne og boligområdet

Flytning som følge af utilfredshed med naboerne eller boligområdet forekommer langt oftere i de multietniske boligområder – både i de tre udvalgte områder og i de øvrige -, og en pæn del flytter, fordi de mener, at der er for mange beboere med en ikke-dansk baggrund. Næsten alle de konkrete begrundelser vedrørende utilfredshed med naboer og område forekommer oftere hos fraflytterne fra de multietniske boligområder – det gælder både sociale og fysiske forhold. Men der er enkelte forskelle mellem de to grupper. Fraflytterne fra Vollsmose mv. er oftere utilfredse med den etniske beboersammensætning, med støj og trafik, med at folk opfører sig dårligt, med utryghed og med et dårligt omdømme. Fraflytterne fra de øvrige multietniske boligområder føler sig oftere isoleret, mangler friarealer, har dårligere faciliteter for sport og fritid og dårlige skoler og institutioner.

Fraflytterne fra de øvrige almene boliger flytter relativt sjældnere end gennemsnittet på grund af utilfredshed med naboer og boligområdet. Kun hvad angår utryghed og vilkår for børn er det lidt oftere en grund til flytning.

Beboerne i de private udlejningsboliger flytter oftere, fordi de føler sig isoleret, og fordi der er for få beboere i området med samme etniske baggrund. Det er altså især denne gruppe, der skifter bolig med et ønske om at bo i enklaver. Men den samlede andel af de flyttende er lille. De flytter desuden oftere, fordi de finder boligområdet grimt og kedeligt.

I ejerboligerne – specielt i ejerlejligheder – er det sjældent man flytter på grund af utilfredshed med naboer og område.

Betydning af utilfredshed med beliggenheden

Flytninger som følge af utilfredshed med beliggenheden forekommer også oftere blandt fraflytterne fra de multietniske boligområder – især fra Vollsmose mv. Det er lidt overraskende, at der er relativt flere fra Vollsmose mv., der flytter, fordi de bor for langt fra familie og venner, idet man skulle tro, at de havde bedre muligheder for at samle disse i deres eget boligområde. Årsagen kan være, at mange er flyttet til disse områder af mangel på andre muligheder og ikke fordi de har valgt at bo der.

Der er også flere i de tre områder, som angiver grundene 'for langt fra arbejdsplads' og 'svært at få arbejde i nærheden', samt 'langt fra transportmuligheder' og 'for langt til forretninger og kulturudbud'. For de øvrige multietniske boligområder er det kun begrundelsen 'for langt til grønne områder', der er mere overrepræsenteret.

Blandt fraflytterne fra de øvrige almene boliger er det relativt sjældent, at områdets beliggenhed er en vigtig flytteårsag.

I de private udlejningsboliger mv. er det imidlertid ofte anført, at boligen ligger for langt fra venner og familie, hvilket svarer til besvarelsenerne ovenfor vedrører betydningen af naboer. Fraflytterne nævner desuden lidt oftere, at der er for langt til arbejdsplads, for langt til transportmidler og for langt til forretninger og kulturudbud. Der kan være tale om boliger i de mindre byer og kommuner.

Fraflytterne fra ejerlejligheder flytter relativt oftere på grund af utilfredshed med afstanden til arbejdspladsen og beskæftigelsesmulighederne i nærheden. Desuden nævnes afstand til transportmidler og forretninger og kulturudbud lidt oftere. Fraflyttere fra enfamiliehuse er sjældent utilfredse med beliggenheden, og det gælder alle de mulige begrundelser.

Frengangsmåde ved boligsøgning og problemer hermed

Undersøgelsen belyser, hvordan de etniske minoriteter finder frem til deres boliger, og de problemer de har hermed.

Langt størsteparten af de etniske minoriteter får deres bolig gennem at blive skrevet op på boligorganisationernes ventelister. 43 pct. via den almindelige venteliste og 20 pct. via boligorganisationernes interne oprykningsventeliste. Dette er en langt større andel, end hvad gælder for andre. For eksempel viste Ærø's undersøgelse i Aarhus (Ærø 2002) kun, at 15 pct. af de flyttende havde brugt ventelisterne. I en landsdækkende survey i 2001 (SBI/AKF 2001) var det kun 9 pct. der havde fået bolig via ventelisterne.

12 pct. har fået anvist deres bolig gennem kommunen mod 4 pct. i den tidligere undersøgelse. Kun 7 pct. har skaffet sig en bolig via familie og venner, hvilket er væsentligt mindre end normalt (22 pct.). Endelig har kun 17 pct. brugt almindelige markedskanaler, hvor dette er tilfældet for 42 pct. af hele befolkningen.

Lidt overraskende har næsten 60 pct. af de etniske minoriteter brugt mindre end 1 år på at skaffe sig en bolig. 17 pct. har brugt mere end 3 år.

En af hovedårsagerne til lang boligsøgningstid er, at man har måttet vente lang tid på ventelisterne. Det er der små 30 pct., som finder har være et problem. Desuden mener 11 pct., at de er blevet afvist af boligorganisationerne og 15 pct. af kommunen. Det er få, der forsøger at købe ejerbolig, men 7 pct. har haft problemer med at få lån. Der er desuden 7 pct., som uden held har forsøgt at skaffe sig en andelsbolig eller privat udlejningsbolig. For kun små 15 pct. er manglende kendskab til boligmarkedet et problem.

Det er især de etniske minoriteter, som er sidst indvandret, der i højere grad bruger ventelisterne og i mindre grad markedet. De er også længere tid om at skaffe sig bolig. De besværer sig oftere over lang ventetid og over at være blevet afvist af kommuner og boligselskaber, men har sjældnere forsøgt at få private udlejningsboliger eller andelsboliger.

Etniske minoriteter, som er i beskæftigelse har et lidt andet mønster end de øvrige grupper. Kun lidt mere end hver anden havde fået boligen gennem ventelister og kommune, hvor dette var tilfældet for 3 ud af fire i gennemsnit og for 90 pct. af kontanthjælpsmodtagerne. Mere end hver tredje af de beskæftigede fandt boligen gennem markedskanaler som mæglere og annoncer. De beskæftigede klager sjældnere over problemer med at finde bolig end de øvrige.

Det er især børnefamilierne, som klager over lang ventetid, og de er også længere tid om at få bolig end de øvrige familietyper. De bruger ofte den interne venteliste, og det samme gør de ældre uden børn. Det er desuden især husstande i en akut flytning, som beklager sig over problemer med at finde bolig.

Præferencer for bosætning

Boligpræferencer

Som for danskerne må det gælde for de etniske minoriteter at deres boligvalg i en vis udstrækning har baggrund i præferencer for, hvordan de helst vil bo.

I undersøgelsen er spurgt om, hvor man helst ville bo, hvis man frit kunne vælge bolig. Om det er meget eller mindre vigtigt at bo i enfamiliehus (rækkehus) med have eller i ejerbolig.

Ifølge en tidligere undersøgelse (SBI og AKF 2001) ønsker 83 pct. af befolkningen at bo i hus med have og 78 pct. af de, der ønsker at flytte, gør det. 74 pct. af de flyttende etniske minoriteter ønsker det samme. Der er således ikke store forskelle mellem de etniske minoriteter og hele befolkningen på dette punkt.

Noget tilsvarende gælder for ønsket om at bo i ejerbolig. I den tidligere undersøgelse blandt hele befolkningen var det 72 pct. både blandt alle og de med flytteplaner, der ønskede at bo i ejerbolig. For de etniske minoriteter i

denne undersøgelse var det 73 pct. Der er således ikke et mindre ønske blandt de etniske minoriteter om at eje deres bolig end blandt danskerne.

Som man kunne forvente, er det især etniske minoriteter med få ressourcer, der ikke har så stort et ønske om at eje deres bolig. Det er samtidigt personer, som er mindre integrerede. Et mindre ønske, om at eje sin bolig har derimod ikke sammenhæng med en høj diaspora. Dette støtter dermed ikke hypotesen om, at nogle etniske minoriteter, som er meget orienteret mod hjemlandet, foretrækker at investere deres penge der i stedet for at købe ejerbolig i Danmark.

Ser man på forskelle mellem etniske minoriteter i forskellig familiesituation, er det kun de ældre uden børn (hovedpersonen > 50 år), der skiller sig ud. Her er det kun 58 pct. der gerne vil bo i hus med have og 60 pct., der vil eje deres bolig. Det er især børnefamilierne som ligger på et højt niveau (74 pct.).

Præferencer for boligens lokalisering

I undersøgelsen er spurg om to præferencer i forbindelse med lokalisering af boligen. For det første om man foretrækker at bo i større by og ikke i lille by eller landområde. For det andet om det er meget vigtigt, at der er gode muligheder for beskæftigelse i nærheden.

Mere end 60 pct. af de flyttende etniske minoriteter finder det meget vigtigt at bo i en større by. Det er især etniske minoriteter med lidt færre ressourcer, som er lidt mindre integrerede og har en højere diaspora, som vil bo i de større byer.

80 pct. finder det desuden vigtigt, at der er muligheder for beskæftigelse i nærheden af boligen. De, der især finder det mindre vigtigt med beskæftigelse i nærheden, er husstande med færre ressourcer og som er mindre integrerede.

Det er især nogle af grupperne udenfor arbejdsmarkedet, der gerne vil bo i større byer. De beskæftigede lægger sjældnere vægt på at bo i større byer, hvilket kan hænge sammen med at en del af dem har jobs i mindre byer. Det er især studerende og kontanthjælpsmodtagere, der lægger vægt på at bo i byerne. Samtidig lægger disse ligeså meget vægt på at bo nær arbejdspladser, som de beskæftigede. Det samme gælder for arbejdsløse. Kun folkepensionister og førtidspensionister lægger væsentligt mindre vægt på at bo tæt ved arbejdsmuligheder, hvilket vel ikke er uventet.

Boligvalg og begrundelser herfor

I forbindelse med selve valget af bolig kan der i nogle tilfælde være et reelt valg – i andre tilfælde ikke. Som vist ovenfor har mange af de etniske minoriteter fået boligen via ventelister i boligorganisationer. Her kan man sige, at de har valgt denne eller en bestemt bebyggelse, hvorefter der kan være et valg mellem forskellige tilbudte boliger. Men selv om der ikke har været tale om et reelt valg, kan tilflytterne have en mening om, hvilke forhold ved den nye boligen, der er gode og dårlige. I dette afsnit ser vi først på, hvilke forhold ved den valgte bolig, de etniske minoriteter har lagt positiv vægt på i den nye bolig. Dernæst ser vi på, i hvor høj grad dette stemmer overens med deres boligønsker, som belyst ovenfor.

De tilflyttede boliger er – ligesom de fraflyttede - opdelt i følgende boligtyper:

- 1 Tilflyttere til tre multietniske boligområder – Vollsmose Øst, Gellerupparken og Mjølnerparken - med en meget stor andel af etniske minoriteter. Disse data stammer fra en anden undersøgelse (Skifter Andersen 2006b)
- 2 Tilflyttere til multietniske almene boligområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 3 Tilflyttere til andre almene boligområder med mindre end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 4 Tilflyttere til private udlejningsboliger og andelsboliger

- 5 Tilflyttere til ejerlejligheder
- 6 Tilflyttere til parcelhuse
- 7 Tilflyttere til andre – ikke-selvstændige - boligtyper

Integration og ressourcer blandt indflyttere i forskellige boligtyper

I den tidligere rapport om etniske minoriteters flytninger og boligvalg baseret på registeranalyser (Skifter Andersen 2006a) er vist, at det ofte er de forventet mindst integrerede og dårligst stillede etniske minoriteter, der flytter til almene boliger og multietniske boligområder, men at der også er familier med beskæftigelse og bedre indkomster imellem.

Der er en tæt sammenhæng mellem vores indeks for ressourcer, og hvilken boligtype de etniske minoriteter flytter til. De mindste ressourcer har de, der flytter til Vollsmose mv., efterfulgt af tilflyttere til andre multietniske boligområder. Også de, der flytter til andre boligtyper (lejet værelse mv.), har små ressourcer. De største ressourcer har tilflyttere til ejerboliger, mens tilflyttere til private udlejningsboliger mv. ligger omkring gennemsnittet, og tilflyttere til andre almene boliger ligger lidt under.

Det samme mønster gentager sig når man ser på indekset for integration. Her er der dog ikke så stor forskel på tilflyttere til Vollsmose mv. og til andre multietniske boligområder. Det er således de mindre integrerede familier, der flytter til den almene sektor og især til de multietniske boligområder, hvilket bekræfter den tidligere undersøgelse baseret på registerdata (Skifter Andersen 2006a).

Derimod har diasporavariablen kun en mindre betydning. Mange af de, der flytter til private udlejningsboliger og ejerlejligheder, er ligeså splittede mellem Danmark og oprindelseslandet, som de der flytter til de multietniske boligområder.

Boligpræferencernes betydning for boligvalget i forskellige boligtyper

Det må forventes, at husstandenes ideelle præferencer vedrørende boligen og boligområdet har en betydning for, hvilke boliger man flytter til, selv om ressourcer og vilkårene på boligmarkedet kan lægge grænser for, i hvor høj grad de kan opfyldes. Præferencer for at bo i enfamiliehus og i ejerbolig findes, som ventet, især hos tilflytterne til enfamiliehus og ejerlejligheder. Men der er også en meget stor del af tilflytterne til de andre boliger, som gerne vil bo i ejerboliger – et ønske de ikke har fået opfyldt – og i enfamiliehus, selv om de sjældent har fået det.

Med hensyn til de øvrige boligønsker er der ikke store forskelle mellem boligtyperne. Mest markant er, at tilflytterne til de multietniske boligområder lægger relativt mere vægt på, at boligen ligger i en større by, og for Vollsmose mv., at det er nemmere at få arbejde i nærheden.

I ejerboligerne lægges relativt mere vægt på at det er et godt kvarter for børn og unge. Dette har også været vigtigt for tilflytterne til de tre udvalgte multietniske boligområder. I de private udlejningsboliger lægges mindre vægt på kvaliteter ved boligområdet som grønne områder, omdømme og tryghed. I parcelhusene lægges lidt mere vægt på godt omdømme – i Vollsmose mv. lidt mindre.

Forskelle i flyttesituation og boligvalg

Tilflytninger til de multietniske boligområder (dog ikke til Vollsmose mv.) er relativt ofte tvungne flytninger. Det samme gælder i lidt mindre omfang for tilflytninger til private udlejningsboliger mv. Flytninger i forbindelse med arbejdsskift sker sjældnere til de multietniske boligområder, men i en lidt større udstrækning til andre almene boliger. Disse flytninger er derimod overrepræsenteret i parcelhuse mv. Flytninger i forbindelse med ændret familiesituation sker relativt oftere til de andre almene boliger og især til ejerlejligheder.

Flytninger, som alene sker, fordi man ønsker en anden bolig, er meget overrepræsenteret i Vollsmose mv. og i en vis udstrækning i andre multietni-

ske boligområder, hvor der er gode muligheder for interne flytninger. En af årsagerne hertil kan være ønsker om at bo i enklaver. Også for tilflytterne til parcelhuse mv. – og til private udlejningsboliger – er der ofte ikke nogen særlig årsag til flytningen.

Fremgangsmåde ved boligvalg og problemer for tilflyttere til forskellige boligtyper

Der er forskellige fremgangsmåder og problemer, som er relevante, når man søger bolig i forskellige dele af boligmarkedet. I en del tilfælde kan de flyttende imidlertid have forsøgt at finde bolig i flere forskellige boligtyper.

Det er især i de multietniske boligområder, at man har fået boligen gennem den eksterne venteliste, mens oprykningslisten sjældnere er brugt her end i de øvrige almene boligområder.

Boligerne er relativt oftere anvist af kommunen blandt tilflyttere til øvrige almene boliger og til private udlejningsboliger. Det afspejler for det første, at kommunerne i de senere år i højere grad bruger deres anvisningsret i de boligafdelinger, hvor der er færre etniske minoriteter (se Skifter Andersen og Fridberg 2003). For de private udlejningsboliger må der være tale om flygtninge, som er fordelt mellem kommunerne.

Blandt tilflytterne til ejerboliger er boligen – som ventet – oftest fundet via annoncer og ejendomsmæglere. For de private udlejningsboliger og andelsboligerne er personlige forbindelser vigtigst, og man har også været skrevet op på venteliste hos en privat udlejer.

Tilflytterne til især ejerboligerne og også de private udlejningsboliger mv. har brugt mindst tid på at finde den nye bolig. Det har taget længst tid for tilflytterne til de øvrige almene boliger, især på grund af lang ventetid på venteliste.

Tiden har været lidt kortere for tilflytterne til de multietniske boligområder. Her er der især mange, der klager over, at de ikke har kunnet få hjælp fra kommunen til at finde bolig og også, at de blev afvist af boligselskaber. I denne gruppe er der desuden flest for hvem, det har været et problem, at de vidste for lidt om det danske boligmarked. Det tyder på, at mange af tilflytterne til de multietniske boligområder havner her, fordi de ikke kender andre muligheder.

Blandt tilflytterne til private udlejningsboliger mv. er der også mange som har ventet lang tid på ventelister eller er blevet afvist af kommuner og boligselskaber (nogle af dem måske private). Dette kunne tyde på, at en del af disse husstande uden held har forsøgt at få en almen bolig. Men der er også en del af dem, som ikke har kunnet få lån til ejerbolig.

Blandt tilflyttere til ejerlejligheder er der en del, som har forsøgt at få en privat udlejningsbolig mv. eller at få en almen bolig gennem kommuner og boligselskaber.

Begrundelser for valg af bolig i forskellige boligtyper

I undersøgelsen er de flyttende etniske minoriteter blevet spurgt om, hvilke grunde, der var de vigtigste for, at de valgte den pågældende bolig. Der kan være forskelle på boligpræferencer og begrundelser for valg af boligen, fordi nogle husstande har meget begrænsede valgmuligheder og nogle slet ingen. For de, der ikke havde noget valg, siger besvarelsene noget om deres tilfredshed med den valgte bolig.

Boligens størrelse har været vigtig for valget i næsten alle boligtyperne. Undtagelserne er de private udlejningsboliger mv. og de andre boligtyper (lejet værelse mv.). Det er formentligt, fordi boligerne gennemgående er for små.

Som man kunne forvente er det først og fremmest tilflytterne til parcelhuse, der har lagt vægt på enfamiliehus/rækkehus og have, men der er også en del i de øvrige ejerformer, som har opnået dette.

Boligudgiftens størrelse har betydet mest i ejerboligerne, hvor de også er højest – mindst i de tre udvalgte multietniske boligområder og i andre boligformer, hvor man kan formode at andre forhold har haft større betydning.

Det er først og fremmest i de almene boliger, at tilflytterne på forhånd har valgt at ville flytte til et bestemt boligområde. Men der er også en stor del, der har gjort det i de øvrige boligtyper. Specielt tilflytterne til parcelhuse har villet bo i et bestemt område.

Tilflytterne til ejerboliger, der ofte ligger i områder med få etniske minoriteter, har også lidt oftere lagt vægt på, at der her var gode naboer. Det er også i ejerboligerne, at man har lagt mest vægt på boligens beliggenhed.

For de husstande, der har lagt vægt på boligområdet, er der stillet en række uddybende spørgsmål om, hvad det konkret er, de har fundet vigtigt. Generelt er der flere i ejerboligerne, som har valgt boligen fordi boligområdet er attraktivt og færrest i de multietniske boligområder, mens de øvrige boligtyper ligger imellem. Dette slår også igennem på svarene på næsten alle de spørgsmål, der forklarer, hvorfor området er attraktivt. Det gælder både de fysiske forhold, faciliteter og aktiviteter i området og fysiske og sociale gener. De største forskelle mellem ejerboligerne og de multietniske boligområder vedrører vurderingen af, om det er et godt kvarter for børn og unge, og om der er gode skoler og institutioner. De mindste forskelle vedrører faciliteter for sport og fritid og sociale og kulturelle aktiviteter. Private udlejningsboliger og øvrige almene boliger har fået næsten samme vurdering på alle de nævnte egenskaber, mens ejerlejlighederne vurderes højere.

Ved valget af de tre udvalgte multietniske boligområder er der især lagt vægt på mulighederne for at få arbejde i nærheden, på at de ligger tæt på forretninger og kulturudbud og på, at de ligger i en større by – mindre på nærhed til grønne områder. Disse prioriteringer er ikke de samme i de øvrige multietniske boligområder og andre almene boligområder, hvor beliggenheden generelt har spillet en mindre rolle for valget. I de private udlejningsboliger har nærheden til arbejdsplads været højt prioriteret, men ikke grønne områder. I ejerlejlighederne har nærhed til transport, forretninger mv. og grønne områder været vigtige. For køberne af parcelhusene har nærhed til grønne områder været et dominerende motiv, samt nærhed til arbejdsplads og transport.

Sammenhængen mellem begrundelser for valg og husstandenes integration og ressourcer

Ligesom der er forskelle med hensyn til boligpræferencer blandt de etniske minoriteter, kan der også være forskelle mellem forskellige grupper mht., hvad der er afgørende for deres boligvalg. De husstande, som ikke har haft noget særligt valg, har oftest fået boligen tilbudt af kommune eller boligselskab. Som man kunne forvente er det de mindst integrerede med de mindste ressourcer. Det gælder især de, der er anvist af kommunen, men også mange af de der har fået tilbudt boligen af et boligselskab.

For de øvrige begrundelser er der kun én som skiller sig særligt ud. Det er især de ressourcestærke og integrerede, for hvem det har været vigtigt, at boligen er et enfamiliehus eller rækkehus. Det er især børnefamilierne og beskæftigede med højere indkomst, der – som man kunne forvente det – har valgt hus med have.

Der er desuden en hel del af de mere integrerede blandt de, der har lagt vægt på boligområdets kvaliteter ved valget af bolig, mens de mindre integrerede oftere lægger vægt på boligens størrelse. Også enlige med børn har lagt vægt på boligområdet.

Forskelle mellem etniske grupper

Begrundelserne for at vælge boligen varierer mellem forskellige etniske grupper. Dette skyldes til dels, at der er forskelle mellem grupperne med hensyn til integration og ressourcer. Somalierne skiller sig ud ved meget oftere end de øvrige grupper at have angivet forskellige grunde for valget af boligen. Samtidig er de den gruppe, der oftest har fået boligen gennem kommunen eller ved at stå på venteliste, hvorfor de oftest har haft færre valgmuligheder. Disse to forhold strider mod hinanden, men kan måske ses i

sammenhæng med at somalierne er meget tilfredse med deres bolig og boligområde.

De to grupper, som sjældnest har fået boligen gennem kommune og boligselskab er pakistanerne og andre asiater (Vietnam og Sri Lanka). Pakistanerne lægger relativt sjældnere vægt på enfamiliehus og have, men oftere på boligområdet og dets beliggenhed. Asiaterne har oftere valgt enfamiliehus og også ud fra egenskaber ved boligområdet, naboer og beliggenhed. Indvandrere fra Balkan har derimod lagt mindre vægt på boligområdet og dets beliggenhed.

Sammenligning af præferencer og begrundelser for valg

En sammenligning af de flyttendes boligpræferencer med deres faktiske boligvalg vil kunne sige noget om, i hvor høj grad det er muligt for de etniske minoriteter at få opfyldt deres boligønsker. Der er kun en lille del (21 pct.) af de husstande, der har ønsket ejerbolig, som også har fået en. Kun lidt flere (27 pct.) har fået opfyldt deres ønske om at flytte i enfamiliehus eller rækkehus.

Der er flere, der ser ud til at fået opfyldt deres ønsker til boligområdet og dets beliggenhed. Det gælder især beliggenhed i større by, samt nærhed til grønne områder. Ca. halvdelen har fået opfyldt ønsker om tryghed i boligområdet, få sociale problemer og kriminalitet og et godt kvarter for børn og unge. Færrest har realiseret et ønske om, at det skal være nemmere at få arbejde i nærheden af boligen, og at området skal have et godt omdømme.

Alt i alt tyder besvarelsene på, at det er vanskeligt for de etniske minoriteter at opfylde deres boligønsker. Vi ved så blot ikke, om det er lige så svært for danskere i samme økonomiske situation.

Præferencer for multietniske boligområder og enklaver

I det indledende afsnit om undersøgelsens problemstillinger definerede vi etniske enklaver som byområder, hvor der etableres etniske netværk. Disse findes oftest i multietniske boligområder, hvor der bor mange forskellige grupper af etniske minoriteter.

Præferencer for multietniske boligområder

I undersøgelsen er for det første spurgt, om de etniske minoriteter ønsker at bo i multietniske boligområder, dvs. områder med få danskere. Desuden er der spurgt om, hvor tæt man gerne vil bo på venner og familie. Endelig er der et spørgsmål om, hvilken betydning man tillægger etniske netværk for mulighederne for at få job.

Det er meget få, der ønsker at bo i et byområde med et mindretal af danskere. En tidligere undersøgelse viser, at det også gælder for beboere i 3 multietniske boligområder (Skifter Andersen 2006a). Men hver tredje mener, at det er ønskværdigt, at kun ca. halvdelen er danskere. Næsten lige så mange mener, at højst en tredjedel skal have udenlandsk baggrund. Endelig er der en tredje ligeså stor gruppe, der synes at sammensætningen er uden betydning.

Der er en klar sammenhæng mellem holdninger til at bo i multietniske boligområder og de adspurgtes ressourcer og grad af integration. De få, der gerne vil bo i multietniske boligområder med få danskere har i gennemsnit et meget lavt indeks for ressourcer og et meget højt for disintegration. Omvendt er de, der ønsker mange danskere, mere integrerede og har større ressourcer. Gruppen, som mener, det er uden betydning, ligger stort set på gennemsnittet. Også for diasporavariablen er der forskelle mellem grupperne, hvor de, der ikke ønsker at bo i multietniske boligområder, har en lavere diaspora, men forskellene er ikke så markante.

Præferencer for enklaver

Et spørgsmål, som belyser præferencer for enklaver, er, i hvor høj grad man ønsker at bo tæt på familie og venner. 30 pct. af de adspurgte ønsker at bo i

samme boligområde som disse eller i gangafstand. Det er især de ældre uden børn (49 pct.) og de enlige forsørgere (44 pct.), som ønsker dette, mens børnefamilierne sjældnere gør det (24 pct.). Ca. en tredjedel finder det uden betydning, mens de øvrige finder det tilstrækkeligt, at venner og familie bor i samme by.

Undersøgelsens resultater støtter her hypotesen om en omvendt sammenhæng mellem integration og præferencer for at bo i enklaver. Der er en klar sammenhæng med respondenternes ressourcer og integration. Blandt de, der ønsker at bo i samme boligområde eller i gangafstand, er der et meget højt indeks for disintegration og et lavt indeks for ressourcer. Omvendt er der høj integration og mange ressourcer blandt de, der blot gerne vil have familien boende i samme by. Det er kun 20 pct. af de beskæftigede som lægger vægt på at bo i sammen byområde eller indenfor gangafstand.

De, der synes det er tilstrækkeligt, at venner og familie blot bor i samme by, har også en lav diaspora, hvorimod de, der ikke tillægger det betydning, hvor familien bor, har en høj diaspora. Der er formentlig tale om grupper, som har få familiemedlemmer i Danmark, og som i højere grad regner med at vende tilbage til oprindelseslandet eller at flytte til andre vestlige lande.

Et af de nævnte mulige motiver for at bo i enklaver er betydningen af etniske netværk for mulighederne for at skaffe jobs. I undersøgelsen er de flyttende blevet spurgt, om det er meget vigtigt for dem, at etniske minoriteter i byområdet hjælper hinanden med at få job. Det mener næsten 60 pct. af dem. Men der er ikke nogen særlig stærk sammenhæng med de beregnede indeks for ressourcer og disintegration. Det er således ikke kun de mest ressourcevage og mindst integrerede, som tillægger etniske netværk betydning for jobmulighederne.

Der er en vis sammenhæng mellem præferencer for at bo i multietniske boligområder og for at bo tæt ved venner og familie. Det er især de, der gerne vil bo i multietniske boligområder, der lægger vægt på at bo tæt ved venner og familie, mens de, der ikke ønsker det, sjældnere gør det. Dette tyder på, at ønsker om at bo i multietniske boligområder (og i en vis grad andre almene områder) i en vis grad afspejler, at det her er nemmere at komme til at bo tæt på venner og familie.

Blandt de, der ikke mener beboersammensætningen har nogen betydning for dem, er der også mange, der ikke tillægger det nogen betydning at bo tæt ved venner og familie.

Sammenhæng med etnisk baggrund

Vores hovedhypotese er, at præferencer for enklaver har en sammenhæng med integration og ressourcer, men der kan også være kulturelle forklaringer. Etniske minoriteter, som har en forskellige kulturel baggrund, kan tænkes at have forskellige holdninger til i hvor høj grad de vil bo i enklaver. Undersøgelsen viser, at der er store forskelle mellem etniske grupper. Det er især pakistanere og somaliere, som mener, at der gerne må bo ligeså mange eller et flertal med udenlandsk baggrund i deres boligområde. Omvendt er iranerne oftest interesseret i områder, hvor højst en tredjedel har udenlandsk baggrund. Også mange af indvandrere fra Balkan mener dette, eller at sammensætningen er ligegyldig. Det er blandt indvandrere fra de arabiske lande, at flest mener, at sammensætningen er ligegyldig.

Somaliere skiller sig meget ud fra de øvrige grupper med et stærkt ønske om at bo tæt på venner og familie. Der er langt ned til de næste grupper, som er araberne og indvandrere fra Balkan. Men samtidigt er det araberne, som oftest mener, det er uden betydning, hvor familie og venner bor.

Men vi ved også, at der er forskelle mellem de etniske grupper med hensyn til deres integration og beskæftigelse. For at kunne udrede de forskellige faktorerers betydning er der gennemført en dyberegående statistisk analyse, som også inddrager andre faktorer, der påvirker præferencer for enklaver. Det er fx familiesituationen og den etniske baggrund.

Statistiske analyser af faktorer, der forklarer præferencer for multietniske boligområder og enklaver

For at belyse forskellige faktorerers betydning er gennemført logistisk regression til belysning af, hvilke faktorer, der har betydning for følgende opfattelser blandt de interviewede:

- 1 Der skal helst bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund i det ønskede boligområde eller overvejende beboere med udenlandsk baggrund (Ønsker multietnisk boligområde?)
- 2 Familie og venner skal bo i samme byområde eller i gangafstand (Ønsker at bo tæt på familie mv.)
- 3 Det er meget vigtigt, at indvandrere i det valgte område hjælper hinanden med at få job (Ønsker etnisk netværk til jobskabelse)

Analyserne viser en tæt sammenhæng mellem integration og præferencer for enklaver og multietniske boligområder. Vores indeks for disintegration er statistisk meget signifikant, og der er især en stærk effekt i forhold til ønsker om at bo tæt på familie og venner. Der er to andre variable, der har betydning her – dansk statsborgerskab og opholdstid i Danmark. Den sidste dog med en dårlig signifikans. Det er lidt overraskende at tallene peger hen imod, at etniske minoriteter med dansk statsborgerskab oftere ønsker at bo sammen med familie mv. og at bo i multietniske boligområder.

Vores indeks for diaspora og for ressourcer er derimod ikke signifikante. En supplerende kørsel, hvor variable som indkomst og uddannelsesniveau indgår, har desuden vist, at disse variable heller ikke har nogen betydning. Det samme gælder for de tre spørgsmål fra surveyen, som er brugt til at danne indeks for diaspora.

Endelig har etnisk gruppe en meget stærk signifikans. Dette peger i retning af, at der rent faktisk er kulturelt betingede forskelle mellem forskellige indvandrergupper med hensyn til præferencer for at bo i enklaver.

Med hensyn til ønsket om at få hjælp til beskæftigelse via indvandernetværk ser det ud til, at dette ikke har nogen sammenhæng med hverken diaspora, integration eller ressourcer. Modellen kan kun i begrænset omfang forklare variationen i ønsket om hjælp til job. Det er mest lidt ældre indvandrere som ønsker dette, mens de, der har statsborgerskab, sjældnere gør det. Der er igen en forskel på etniske grupper, men den er væsentligt mindre signifikant.

Valg af enklaver

Følgende begrundelser for boligvalget med relation til valg af enklaver er medtaget i undersøgelsen:

Ønskede at bo i et bestemt boligområde, fordi man

1. havde enten venner og familie eller
2. ønskede at bo tæt på landsmænd.

Valgte boligområdet, fordi der er gode naboer og andre beboere med begrundelserne:

3. Vi har familie og venner i området
4. Der bor mange med samme etniske baggrund som os.
5. Passende blanding af danskere og indvandrere

Valgte boligområdet, fordi det har en god beliggenhed:

6. Tæt på familie og venner

Ca. 60 pct. af husstandene har valgt et bestemt boligområde, som det eneste de ville flytte ind i. Af disse 60 pct. er det lidt over halvdelen - 35 pct. -, som angiver ønsket om at bo tæt på familie og venner i området. Der er væsentligt flere blandt tilflytterne til de multietniske boligområder, som ønsker at

bo tæt på familie og venner. Det er også relativt flere her, som ønsker at bo sammen med andre med samme etniske baggrund. Også når man ser på de begrundelser for boligvalget, der vedrører naboer og boligens beliggenhed, er der klart flere i de multietniske boligområder, der anfører familie, venner og landsmænd som årsag til boligvalget.

Men der er også en del blandt tilflytterne til de andre boligtyper, der har angivet disse begrundelser. Dette tyder på at også en del af de valgte private boliger, som er tæt på venner og familie mv. Det gælder især for tilflytterne til ejerlejligheder.

I undersøgelsen er også belyst, hvor mange der har angivet boligområdets omdømme og etniske sammensætning som motiv for boligvalget. Det er relativt færre i de multietniske boligområder, som bruger disse begrundelser, men forskellene i forhold til de andre boligtyper er ikke voldsomt store.

Sammenhængen mellem præferencer for og valg af enklaver

Vi vil forvente at der er en tæt sammenhæng mellem de svar, de flyttende etniske minoriteter har givet vedrørende deres præferencer for at bo tæt ved venner og familie, og hvad der har været vigtige begrundelser for at vælge deres bolig. Som man måtte forvente er der flere blandt de, der har præferencer for at bo tæt på venner og familie, der også har valgt et bestemt boligområde, hvor der bor venner og familie. 60 pct. af de, der foretrækker at bo i samme boligområde, som venner og familie, har således også valgt det. Det samme gælder for 40 pct. af de, der ønskede at bo i gangafstand. Men der er også en del af de, som ønskede at bo tæt på venner og familie, som enten ikke er kommet til det, eller som ikke har valgt et bestemt boligområde. De kan i stedet have valgt et af flere mulige områder med venner, familie og landsmænd. Det er således mere end 70 pct. af de, der havde præferencer for at bo i samme boligområde som venner og familie, der også på en eller anden måde har begrundet valget af bolig med dette. For de, der ideelt ønskede at bo i gangafstand var det 61 pct.

Analysen viser imidlertid også, at en del af de, der ikke har givet udtryk for præferencer for enklaver, alligevel har begrundet det konkrete boligvalg med, at de kom til at bo tæt på familie, venner eller landsmænd. Det gælder således for 44 pct. af de, der ikke mente, det havde nogen betydning, hvor de boede i forhold til venner og familie.

Sammenhængen mellem valg af enklaver og husstandenes integration og ressourcer

Det er især blandt de husstande, som specifikt har valgt et bestemt boligområde, at der er mange mindre integrerede husstande med færre ressourcer, og det gælder især de af dem, der lægger vægt på, at der bor mange landsmænd i området. Også blandt de, der generelt har lagt vægt på nærhed til familie og venner og landsmænd er der en overvægt af mindre integrerede med færre ressourcer.

Derimod er der ikke nogen positiv sammenhæng med diasporavariablen. Høj grad af orientering mod oprindelseslandet ser således ikke ud til at have en betydning for, om man vælger bolig for at bo i en enklave. Dette kan have en sammenhæng med, at flygtninge, der ofte er de svageste og mindst integrerede, ikke har nogen særlig positiv orientering mod oprindelseslandet.

Valg af enklaver i forskellige etniske grupper

Som for præferencerne er der store forskelle mellem de etniske grupper. Det er markant mange somalier, der har valgt enklaver – både for at bo sammen med familie og venner og med landsmænd og med andre begrundelser. Pakistanerne er den gruppe som næstoftest har valgt efter enklaver. For de øvrige grupper er der også mange, som har anført begrundelser med relation til enklaver, især at bo tæt på familie og venner, mens landsmænd i almindelighed i boligområdet betyder noget mindre. Det er lidt overraskende, at araberne, som er en stor gruppe, relativt sjældnere har valgt enklaver. Det er kun iranerne og 'andre lande', som gør det endnu sjældnere.

Det er især enlige med børn og ældre uden børn, der har valgt enklaver – sjældnere de unge familier uden børn.

Forklaringer på tilflytning til multietniske boligområder

Ved valget af at flytte til multietniske boligområder kan der – udover manglende valgmuligheder - være to forskellige motiver. Det ene kan dreje sig om ønsket at bo tæt på venner familie og landsmænd. Det andet kan drejer sig om, hvorvidt man ønsker at bo i et boligområde med mange andre etniske minoriteter og få danskere, eller man ikke ønsker dette. Etniske minoriteters faktiske bosætning i multietniske boligområder må antages at have en sammenhæng med deres præferencer for at bo i enklaver, fordi det oftest er nemmere at finde andre med samme etniske baggrund i de multietniske boligområder. Men en række andre faktorer kan også spille ind. De kan have andre bosætningspræferencer, som påvirker boligvalget. For eksempel kan stærke ønsker om at bo i andre boligtyper og omgivelser, end de multietniske boligområder kan udbyde, modvirke præferencerne for at bo i enklaver.

Vi ved fra registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a), at de fleste etniske minoriteter flytter indenfor den samme by. Registerundersøgelsen viste også, at forhold i kommunen som boligsammensætningen og andelen af etniske minoriteter og arbejdsløse har en signifikant betydning for, om etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder.

Endelig kan flytning til multietniske boligområder være en følge af mangel på alternativer, hvis det er her man nemmest kan få opfyldt sine primære boligbehov. Det er især familier, som står i en situation, hvor de af forskellige grunde ikke kan blive i den forrige bolig, der ofte tvinges til at flytte til boliger, de ikke selv har ønsket. Dette hænger sammen med årsagerne til fraflytning fra den forrige bolig.

Sammenhængen mellem præferencer for multietniske boligområder og valg af enklaver

Der er en vis sammenhæng mellem præference for multietniske boligområder og valget af bosætning i enklaver. 35 pct. af de flyttende valgte at bo i et bestemt boligområde med den begrundelse, at de havde venner og familie i området. Men blandt de, der foretrækker boligområder med enten lige mange danskere og indvandrere eller flest indvandrere var det flere, som valgte området pga. venner og familie (hhv. 42 pct. og 56 pct.).

Det samme gælder når man ser på de andre begrundelser for boligvalg med relation til enklaver. Husstande med præference for multietniske boligområder vælger således oftere at bo i enklaver. 56 pct. i alt af alle de flyttende har valgt enklaver med mindst en af begrundelserne herfor, mens det er 66 pct. blandt de, der har præferencer for multietniske boligområder.

Men der er også en relativt stor del af de, der ikke har præferencer for multietniske boligområder, eller som mener, at beboersammensætningen er uden betydning, som har valgt at bo tæt på venner og familie eller landsmænd i de multietniske boligområder. Det kunne tyde på, at for mange husstande er præferencerne for enklaver så store, at det modvirker deres modvilje mod at bo i multietniske boligområder. De flytter primært til de multietniske boligområder for at bo sammen med venner, familie og landsmænd – ikke for at bo sammen med andre grupper af etniske minoriteter.

Blandt tilflytterne til øvrige almene boliger er der en stærkere sammenhæng mellem præferencer for multietniske boligområder og valget af at bo i enklaver. Det samme gælder for tilflytterne til private udlejningsboliger mv.

Statistisk analyse til forklaring af sammenhængen mellem præferencer og tilflytning til multietniske boligområder

I en tidligere rapport (Skifter Andersen 2006a) er foretaget en statistisk analyse af hvilke faktorer, der har betydning for, at etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder, baseret på registerdata. Analysen viste, at der er en mindre sandsynlighed for, at de, der har dansk statsborgerskab, flytter til

områderne, og en større for at flygtningene gør det, men at dette i endnu højere grad gælder for tilflytterne til alle almene boliger. Registerundersøgelsen viste desuden, at etniske tilflyttere til de multietniske boligområder har mindre indkomst og beskæftigelse end alle flyttende, men større end tilflytterne til almene boliger i almindelighed. De er ofte familier med børn.

For at få en mere præcis bestemmelse af sammenhængen mellem præferencer for hhv. enklaver og multietniske boligområder og den faktiske indflytning i multietniske boligområder er gennemført en statistisk analyse (logistisk regression) af, hvilken selvstændig betydning forskellige baggrundsfaktorer har for, om de etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder. I analysen indgår følgende variable:

- *Præference for multietniske boligområder*: Om husstanden foretrækker at bo i et boligområde med nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund eller overvejende folk med udenlandsk baggrund
- *Præference for at bo ved venner og familie*: Ønsker at bo i samme boligområde som venner og familie eller i gangafstand
- *Indeks for ressourcer*
- *Indeks for disintegration*
- *Indeks for diaspora*
- *Indeks for flyttesituation*
- *Alder*: for hovedperson i husstanden (person med højest indkomst)
- *Børn?*: Har familien børn?
- *Par?*: Er det et par?
- *Statsborgerskab?*: Har hovedpersonen dansk statsborgerskab
- *Opholdstid*: Antal år siden familien indvandrede
- *Etnisk gruppe*: Landegruppe, hvorfra hovedpersonen kommer

Den fundne statistiske model kan i rimeligt omfang forklare tilflytningen til multietniske boligområder, men en stor del af de anvendte variable er ikke kommet med, fordi de ikke har været signifikante nok, eller fordi de har været korrelerede med andre variable.

Analysen viser, som man kunne forvente, at der er en sammenhæng mellem præferencer for multietniske boligområder og tilflytning til disse områder. Ønsker man at bo i et boligområde, hvor mindst halvdelen af beboerne er etniske minoriteter, så er der en 85 pct. større sandsynlighed for at man flytter til et multietnisk boligområde. Men der er en endnu større øget sandsynlighed, hvis man har præferencer for at bo tæt ved familie og venner (112 pct.).

Blandt de øvrige variable er det kun indeks for ressourcer og etnisk gruppe, som er signifikant. Som det er fremgået af de andre analyser, er det især de ressourcetsvage, som flytter til multietniske boligområder. Derimod er indekset for disintegration ikke signifikant, selv om vi har vist, at tilflyttere til de multietniske boligområder i gennemsnit har et højere indeks end andre flyttende. Det kan til dels skyldes, at indekset er korreleret med indekset for ressourcer, idet beskæftigelse indgår i begge indeks.

Indekset for flyttesituation, som angiver i hvor høj grad der var tale om en akut flytning med kort tid til at finde bolig, er ikke signifikant.

Analysen viser også, at der alt andet lige er meget signifikante forskelle mellem forskellige etniske grupper til at flytte til multietniske boligområder. Dette blev også vist i den tidligere analyse baseret på registerdata (Skifter Andersen 2006a, side 89). Der er således også kulturelt betingede årsager til, at nogle etniske minoriteter i langt højere grad flytter til multietniske boligområder.

Andre årsager til flytning til multietniske boligområder

For at kunne undersøge nogle af årsagerne til, at de etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder selv om de ikke vælger enklaver, har vi opdelt de flyttende i fire grupper:

- 1 Tilflyttere til multietniske boligområder (inklusiv Vollsmose mv.), som *ikke* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave
- 2 Tilflyttere til multietniske boligområder, som *også* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave
- 3 Tilflyttere til øvrige boliger, som *har* begrundet dette med ønsket om at bo i enklave
- 4 Tilflyttere til øvrige boliger, som *ikke* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave

Den interessante gruppe i denne forbindelse er de, der flytter til multietniske boligområder uden at begrunde dette med at ville bo tæt på vener, familie og landsmænd. Tallene tyder på, at denne gruppe ofte er flyttet til de multietniske boligområder, fordi de har været under pres og har måttet tage den bolig, der nu engang var til rådighed, men ikke fordi de selv har valgt den.

Gruppen har noget oftere end de øvrige haft en akut flytning med kort tid til at finde boligen, og derfor har de fleste af dem også fundet boligen relativt hurtigt. De har sjældnere haft tid til at blive afvist af boligselskaber eller kommune, men flere af dem klager over, at de ved for lidt om mulighederne på boligmarkedet. De har sjældnere fået en bolig med den ønskede størrelse og boligudgift. Mest markant er, at de væsentligt sjældnere har valgt boligen på grund af kvaliteter ved boligområdet. Det gælder både området som sådan, beboerne og beliggenheden. Få af dem har selv valgt at bo i området.

Et interessant resultat er også, at de, der har begrundet boligvalget med at ville bo i enklave – både i de multietniske boligområder og udenfor –, væsentligt oftere har valgt at bo i et bestemt boligområde og også synes, at beboersammensætningen og beliggenheden er god. Men det er kun de, der ikke flytter til multietniske boligområder, der også har fundet boligområdet attraktivt. Det er især de, der flytter til multietniske boligområder, som besværrer sig over, at være blevet afvist af boligselskab og kommune i deres bestræbelser på at få opfyldt deres ønsker om at bo i enklave. De har desuden væsentlig sjældnere forsøgt at få lån til ejerbolig eller at få adgang til private udlejningsboliger mv. Det er således en gruppe, som meget målrettet har gået efter at bo i bestemte multietniske boligområder.

Spatial assimilation?

I det indledende afsnit om undersøgelsens problemstillinger omtales den amerikanske såkaldte 'Spatial assimilation theory', som antager, at indvandrerne ved ankomsten til et nyt land bosætter sig i enklaver for derefter at spredes ud i byen i takt med deres integration i samfundet. Teorien er, at der er en omvendt sammenhæng mellem graden af økonomisk, social og kulturel integration og graden af rumlig segregering. Indvandrere, som er mindre integrerede og/eller føler sig isolerede i værtssamfundet, søger tryghed og beskyttelse i byområder, hvor de kan støtte sig til landsmænd, mens de mere integrerede af forskellige grunde foretrækker at flytte væk fra områderne.

Resultater fra de tidligere undersøgelser

De tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 2006a og b) bekræftede denne hypotese. I undersøgelsen af til- og fraflytningen fra de tre multietniske boligområder Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken blev påvist, at fraflytterne sjældnere end tilflytterne til områderne var flygtninge, at de desuden havde bedre dansk kundskaber og oftere havde beskæftigelse.

I registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a) sammenlignedes beskæftigelsesgraden for til- og fraflytterne i multietniske boligområder indbyrdes og med de internt flyttede i områderne og beboerne. Registeranalysen viste, at fraflytterne fra multietniske boligområder væsentligt oftere er i beskæftigelse end både tilflytterne og beboerne er generelt. Den viste også, at de internt flyttede meget ligner tilflytterne. Dette tyder på, at etniske minorite-

ter, som er kommet i beskæftigelse foretrækker at flytte ud af de multietniske boligområder, når de skal skifte bolig frem for at flytte internt. Registeranalysen viste desuden, at tilflytterne også sjældnere er danske statsborger, og de har boet kortere tid i Danmark.

Forskelle mellem til- og fraflytterne fra multietniske boligområder

Til brug for analysen har vi opdelt de flyttende i fire grupper afhængig af om de flytter til eller fra multietniske boligområder (Vollsmose mv. og andre almenboligafdelinger med mere end 40 pct. etniske minoriteter):

- 1 Nye tilflyttere til multietniske boligområder, som kommer fra andre typer af boligområder
- 2 Fraflyttere ud af multietniske boligområder, som flytter til andre typer af boligområder
- 3 Flytninger indenfor eller mellem multietniske boligområder
- 4 Andre flytninger

Analysen støtter 'spatial assimilation' teorien. Den viser markante forskelle på til- og fraflytterne fra de multietniske boligområder. Fraflytterne har et væsentligt lavere indeks for manglende integration end tilflytterne og et væsentligt højere for ressourcer. Samtidigt er det væsentligt sjældnere, at de har valgt boligen for at bo i enklave.

De, der flytter mellem multietniske boligområder, ligner tilflytterne udefra mht. integration og ressourcer, men flytter lidt sjældnere for at bo i enklaver. Det er imidlertid de husstande, der flytter mellem andre boliger (andre flytninger), der har flest ressourcer og er mest integrerede, men samtidig flytter halvdelen af dem for at bo tæt på venner, familie og landsmænd.

Indekset for flyttesituationen viser imidlertid at der også må være en del tilflyttere til de multietniske boligområder, som er i en akut situation ved flytningen og derfor måske ikke har haft mulighed for at vælge andre boliger end i de multietniske boligområder. For de der flytter ud af områderne er der imidlertid et relativt lavt indeks, hvilket tyder på, at der meget oftere er tale om flytninger, hvor der har været god tid til at vælge en anden bolig.

Forskelle mellem til- og fraflytterne mht. præferencer for multietniske boligområder
en af årsagerne til at etniske minoriteter fraflytter de multietniske boligområder kan være, at de – af forskellige grunde – foretrækker at bo i boligområder med flere danskere. Undersøgelsen viser, at der er færre blandt fraflytterne, som ønsker at bo i områder med nogenlunde lige mange danskere og etniske minoriteter end der er blandt tilflytterne, samt at der er flere som specifikt mener, at der højst bør være en tredjedel indvandrere. Fraflytterne har næsten samme præferencer som de, der flytter mellem andre boligområder end de multietniske boligområder, mens de internt flyttede i de multietniske boligområder ligner tilflytterne.

Forskelle mellem til- og fraflytterne mht. årsager til fraflytning

Skyldes fraflytningen fra multietniske boligområder primært et fravalg af at bo sammen med mange andre etniske minoriteter eller har den andre årsager? Undersøgelsen viser, at fraflytterne ikke oftere er flyttet på grund af utilfredshed som helhed med naboerne. Men der er et par af forholdene, som har større betydning end for andre flyttende og især for tilflytterne. Der er flere end gennemsnittet, der finder, at for mange beboere med udenlandsk baggrund var en meget vigtig grund til flytningen (9 pct.), at folk opførte sig dårligt (13 pct.) og at de følte sig utrygge i områderne (11 pct.).

Men der er et par af besvarelserne, som ikke helt svarer til det forventede. Man skulle forvente, at tilflytterne til multietniske boligområder i højere grad end fraflytterne ville angive flytteårsagerne 'For få beboere havde samme baggrund' eller 'Følte sig isoleret i boligområdet' fordi man må forvente, at der er flere etniske netværk i de multietniske boligområder. Der er

imidlertid ikke nogen særlig forskel på svarene her mellem til- og fraflytterne, og det er få, der har angivet disse årsager til flytning. Det samme gælder utilfredshed med beliggenheden, fordi man bor for langt fra venner og familie. Dette kunne tyde på, at de etniske minoriteter, der forlader de multietniske boligområder, i høj grad er de, der ikke har et stærkt etnisk netværk i boligområdet.

Til gengæld er der relativt mange af de internt flyttede, som angiver disse grunde. Det kan tænkes, at mange etniske minoriteter bruger den interne oprykningsliste i boligorganisationerne til at flytte sammen med venner og familie i andre multietniske boligområder (se i øvrigt Skifter Andersen 2003).

Utilfredshed med boligen er en meget hyppig årsag til fraflytning fra de multietniske boligområder. Fraflytterne ligger her på linie med både de interne og eksternt flyttede, mens tilflytterne sjældnere flyttede på grund af utilfredshed med den forrige bolig. Det samme gælder for alle de forskellige årsager til utilfredshed med boligen. Det er således tilflytterne, der afviger ved at andre årsager har været væsentlige for flytningen, heriblandt at de er blevet tvunget til at flytte.

Utilfredshed med boligområdet er desuden oftere en grund til flytning hos fraflytterne end hos alle de øvrige flyttende. Det er især områdernes dårlige omdømme, hvilket også blev påvist i undersøgelsen af de tre udvalgte boligområder (Skifter Andersen 2006b), men også skoler og institutioner. Utilfredshed med de fysiske forhold spiller også en vis rolle.

En sidste pointe, som kan udtrækkes er, at tilflytterne oftere flytter i forbindelse med arbejdsskift, mens fraflytterne sjældnere gør det. Men for fraflytterne er det oftere en grund, at der 'Svært at få arbejde i nærheden af boligen'. Generelt flytter fraflytterne oftere på grund af utilfredshed med beliggenheden.

Forskelle mellem til- og fraflytterne mht. begrundelse for valg af boligen

Det er også væsentligt forskellige begrundelser for valget af bolig, der er brugt hos henholdsvis tilflytterne og fraflytterne fra multietniske boligområder. Fraflytterne bruger langt sjældnere end tilflytterne begrundelser, der har relation til valg af enklaver. De har lige så ofte valgt at bo i et bestemt boligområde, men det er langt sjældnere, at de har valgt det, fordi der bor venner og familie og endnu sjældnere for at bo sammen med landsmænd i almindelighed. De har også valgt området, fordi der er gode naboer, men sjældent fordi disse naboer er venner, familie eller landsmænd. Og selv om de oftere har valgt boligen, fordi beliggenheden er god, er det sjældnere for at bo tættere på familie og venner.

En af de mulige begrundelser er 'Passende blanding af danskere og indvandrere'. Denne begrundelse kan bruges på to forskellige måder afhængig af, om man ønsker at bo i områder med mange eller få etniske minoriteter. Tilflytterne ønsker oftere at bo i områder med en stor andel etniske minoriteter. Dette medfører, at de oftere bruger begrundelsen 'Passende blanding' end fraflytterne. Dette må indebære, at fraflytterne ikke nødvendigvis flytter fra de multietniske boligområder for at bo i boligområder med færre etniske minoriteter.

De begrundelser, fraflytterne bruger væsentligt oftere end tilflytterne, er, at bo i enfamiliehus og at bo i et kvarter, som er godt for børn og unge og har gode skoler og institutioner. Tilflytterne vælger oftere boligen fordi den ligger i en større by, det er nemmere at få arbejde i nærheden, og den er tættere på forretninger og kulturudbud. Derimod vælger de to grupper i næsten samme omfang bolig, fordi den har den ønskede størrelse og husleje.

De internt flyttede indenfor og mellem multietniske boligområder vælger boliger ud fra begrundelser, der ligner tilflytternes. De vælger således i lige så høj grad ud fra ønsket om at bo i enklaver, dvs. tæt på venner, familie og landsmænd. Specielt er det mange, som bruger begrundelsen, at der er gode naboer, og at det er venner og familie (53 pct.), eller at det er landsmænd

(40 pct.). Men det væsentligste motiv for de interne flyttere er dog boligens størrelse.

Geografiske forskelle og årsager til flytning fra små til store byer

I den tidligere undersøgelse af etniske minoriteters flytninger (2006) blev det vist, at disse oftest flytter indenfor samme byområde og region, men at især de sidst tilkomne indvandrere i en vis udstrækning flytter fra mindre byer og land mod de større byer. I dette afsnit ser vi på, om der er forskelle på årsagerne til flytning mellem forskellige dele af landet med en større eller mindre grad af urbanisering. Vi har opdelt kommunerne i følgende grupper:

- 1 Københavns og Frederiksberg kommuner
- 2 Øvrige hovedstadsområde: Københavns amt plus 8 kommuner i Frederiksberg og Roskilde amter.
- 3 Odense, Århus og Ålborg kommuner
- 4 Kommuner med byer over 15.000 indbyggere
- 5 Øvrige kommuner

Flyttesituation

I provinsbyerne og især i de mindre kommuner flytter man oftere på grund af arbejdsskift end man gør i de store byer. Her er det oftere på grund af familiebegivenheder. Det er også relativt oftere i de mindre kommuner, at man flytter på grund af utilfredshed med boligen og boligområdet – sjældnere at man gør det uden begrundelse. I det følgende ser vi på hvad det er, som man er mere utilfredse med i de mindre kommuner sammenlignet med de øvrige.

Årsager til fraflytning

Fraflyttere fra de mindre byer kan have andre grunde til fraflytning end de, der flytter fra boliger i de store byer. Som udgangspunkt er det vores hypotese, at det i de mindre byer oftere er problemer med beskæftigelse og afstand til arbejdsplads, der kan være en årsag til flytning. Desuden kan det for etniske minoriteter, som gerne vil bo i enklaver være svært at finde disse i de mindre byer.

Analysen bekræfter i en vis udstrækning de formulerede hypoteser. De etniske minoriteter flytter oftere i de mindre kommuner, fordi de er utilfredse med, at der er for få beboere i boligområdet med samme baggrund som de selv, føler sig oftere isoleret og angiver oftere, at de bor for langt fra venner og familie. Det er dog kun 10-15 pct. af de flyttende, som angiver dette. Fraflytterne i de mindre kommuner er generelt oftere utilfredse med boligområdets beliggenhed, og nogle af vigtigste årsager til dette er, at de bor for langt fra arbejdspladsen eller har svært ved at få arbejde. De klager desuden oftere over, at der er for langt til forretninger og kulturudbud og til transportmuligheder

Derimod flytter de ikke, fordi der er for mange etniske minoriteter i boligområdet. Det gør man faktisk oftest i de tre store provinsbyer og sjældneste i Hovedstadsområdet. Det er bemærkelsesværdigt at utilfredshed med beboerne og beliggenheden generelt er en væsentligere årsag til fraflytning i Odense, Århus og Ålborg end i resten af landet.

Begrundelser for valg af bolig i forskellige geografiske områder

Analysen af årsagerne til fraflytning viste, at de etniske minoriteter oftere flytter fra boliger i de mindre kommuner (og i de tre store provinsbyer) pga. utilfredshed med naboerne og med jobmulighederne.

Det sker oftest i København og det øvrige hovedstadsområde, at de etniske minoriteter får boligen gennem kommunen, sjældneste i de mellemstore provinsbyer og de mindre kommuner. I de tre store provinsbyer er det oftest via ventelister i boligselskaber – det er sjældneste i Hovedstaden.

I de mindre kommuner er det mere end hver tredje, som har lagt vægt på at få et enfamiliehus, mens det kun er hver fjerde i de øvrige kommuner og kun 10 pct. i København.

Præferencer for bestemte forhold i boligområdet har markant hyppigst været vigtige i de tre store provinsbyer. Det gælder både områdets fysiske og sociale indhold, samt beliggenheden og næste 2 ud af tre har villet bo i et bestemt boligområde. Det sidste har været endnu mere hyppigt i de mellemstore provinsbyer. En af årsagerne hertil er ønsket om at bo i enklaver, som er belyst nedenfor (side 83).

Valg af enklaver i forskellige geografiske områder

Valg af enklaver forekommer hyppigst i de tre store provinsbyer og sjældnest i de mindre byer og i Hovedstaden. Det forekommer mest hyppigt i Odense, Århus og Ålborg, at man har valgt et bestemt boligområde for at bo tæt på venner og familie, og især for at bo sammen med landsmænd. Det er også mere almindeligt i de mellemstore provinsbyer, mens det sker relativt sjældnere i de mindre kommuner og også i Hovedstaden. Der kan være to forskellige forklaringer på dette. I Hovedstaden er det måske mere almindeligt at der er let transport til venner og familie, selv om de ikke bor lige i samme boligområde. I de mindre kommuner findes kun sjældent større boligområder med mange etniske minoriteter.

I København er der dog relativt flere, som generelt har valgt at bo i boligområdet, fordi der var mange beboere med samme etniske baggrund blandt naboerne. Men denne begrundelse optræder også hyppigst i de tre store provinsbyer, hvor man også oftest mener, at der er en passende blanding af danskere og indvandrere. Det mener man sjældnest i de mindre kommuner, men årsagen kan her være, at der er for få landsmænd.

Årsagerne til flytning fra mindre til større byer

Tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 2006a, Damm 2004) har vist at en del etniske minoriteter – specielt flygtninge, som er tvangsplaceret efter flygtningeloven – flytter fra de mindre byer og landkommuner ind til de større byer. Der kan nævnes to hovedårsager til dette – beskæftigelse eller ønsker om at bo i enklaver. I det følgende sammenligner vi de, der flytter fra mindre og mellemstore byer og landkommuner til de større byer, med de øvrige flyttende. Vi har opdelt i følgende grupper:

- 1 Flytninger til Hovedstaden eller Odense, Århus og Ålborg fra alle de andre kommuner.
- 2 Flytninger til de andre kommuner fra Hovedstaden eller Odense, Århus og Ålborg
- 3 Flytninger indenfor og mellem andre kommuner end Hovedstaden og Odense, Århus og Ålborg
- 4 Flytninger indenfor og mellem Hovedstaden og Odense, Århus og Ålborg

Sammenlignet med alle flyttende etniske minoriteter er det væsentligt oftere, at de, der flytter fra mindre til store byer, nævner arbejdsforhold som grund til flytningen. 37 pct. flyttede i forbindelse med arbejdsskift, og der er også relativt flere, som flytter på grund af utilfredshed med arbejdsmulighederne og afstanden til arbejde i de mindre byer.

Der er også flere end dobbelt så mange, der flytter til de store byer fra de mindre byer, fordi der er langt til venner og familie, men det er alligevel kun 17 pct. af flytningerne. Desuden er der relativt flere, der har følt sig isoleret i deres gamle boligområde (10 pct.) eller fordi der var for få beboere med samme baggrund, som de selv (5 pct.).

En væsentlig årsag til flytningen fra de mindre byer er imidlertid også utilfredshed med adgang til transport og til forretninger og kulturudbud. Det er derimod relativt sjældnere, at de flytter på grund af utilfredshed med boligen.

Begrundelser for boligvalg ved flytning fra mindre til større byer

I begrundelserne for valget af bolig hos flyttende fra mindre til store byer indgår der nogle af de samme motiver vedrørende beskæftigelse og valg af enklaver. Langt de fleste af tilflytterne til de store byer flytter ind i almene boliger og har fået boligen ved at være skrevet op hos et boligselskab. En væsentligt større andel end de andre flyttende har valgt boligen på grund af mulighederne for job og nærhed til arbejdsplads.

Der er desuden væsentligt flere af dem, der har valgt et specifikt boligområde, fordi 'Der bor mange med samme baggrund som os'. Der er derimod ikke flere end normalt, der har valgt boligen for at bo tæt på venner og familie, selv om dette er mere end 40 pct. af de flyttende.

Endelig har det for mange (64 pct.) været væsentligt, at boligen ligger i en større by, og at man bor tæt på transportmuligheder og forretninger.

Indikatorer på integration og menneskelige ressourcer

En af hypoteserne i denne undersøgelse er, at der er en sammenhæng mellem, hvor integrerede de etniske minoriteter er i det danske samfund og deres bosætning. For at kunne belyse denne sammenhæng er vi nødt til at have et eller flere mål for integration.

I modellen i figur 1, side 14 har vi formuleret nogle hypoteser om, hvilke faktorer, der har betydning for integrationen.

Diaspora identitet

Vi har i afsnittet om undersøgelsens problemstillinger side 14 formuleret den hypotese, at nogle indvandrere har en såkaldt 'diasporaidentitet' (Christiansen 2001), som splitter dem mellem tilknytningen til hjemlandet og tilknytningen til Danmark, og som kan have betydning for deres ønske om integration og for deres bosætning.

I undersøgelsen er der formuleret tre spørgsmål, som kan bruges til at belyse dette:

- 1 Føler man sig velkommen i Danmark?
- 2 Ønsker man at vende tilbage til oprindelseslandet?
- 3 Bruger man kun medier fra hjemlandet, eller bruges også danske medier?

Svarene på disse spørgsmål fremgår af tabel 1. Svarene er for alle de personer, som er indgået i undersøgelsen af flyttende, dvs. både den landsdækkende stikprøve og til- og fraflytterne fra tre udvalgte multietniske boligområder boligområder.

Tabel 1. Svar på spørgsmål om tilflytning til Danmark og beregnet værdi (* 100) for mål for diaspora identitet.

Føler I jer velkomne i Danmark?	Procent	Diaspora*100
Ja	74	-40
Nogenlunde	22	100
Nej	4	240
Ved ikke	1	
I alt	100	
Ønsker I også på længere sigt at blive boende i Danmark eller regner I med at vende tilbage til jeres oprindelsesland?		
Alle i husstanden ønsker at blive boende i Danmark	81	-33
Nogle i husstanden ønsker at blive boende i Danmark	14	115
Ingen i husstanden ønsker at blive boende i Danmark	4	269
Ved ikke	2	
I alt	100	
Hvilke TV-kanaler bruger I mest i husstanden?		
Næsten kun TV-kanaler fra jeres oprindelsesland	7	158
Både TV-kanaler fra Danmark og fra jeres oprindelsesland	57	-15
Næsten kun danske TV-kanaler og evt. andre udenlandske	35	-6
Ved ikke	1	
I alt	100	
Antal svar	1457	

Det ses af tabellen, at langt størsteparten af de interviewede føler tilknytning til Danmark og ikke har planer om at vende tilbage til oprindelseslandet. Det er også kun meget få, der udelukkende ser TV-kanaler fra hjemlandet.

Der er en høj grad af korrelation mellem svarene på de to første spørgsmål, som tyder på, at det i vid udstrækning er de samme personer, som ikke føler sig velkomne, og som vil vende tilbage. Der er ikke helt så stærk en sammenhæng med medievalget, hvilket kan skyldes, at nogle nationaliteter har svært ved at modtage TV fra hjemlandet.

Ved hjælp af en faktoranalyse kan man konstruere et mål for diasporaidentitet, som forklarer 45 pct. af variationen i de tre variable. Værdien af denne variabel for svarkategorierne er angivet i tabel 1. Gennemsnittet af variabelen for alle svar er 0. Er variabelen positiv, indikerer det, at diasporaidentitet oftere forekommer i gruppen – negativ det modsatte. Det ses, at for svarene vedrørende TV brug er det kun det første svar – 'Næsten kun TV-kanaler fra jeres oprindelsesland' – der skiller sig ud, mens der ikke er meget forskel på, om man kun ser danske medier eller også ser andre.

Mål for disintegration

Der er tre spørgsmål i undersøgelsen som kan bruges til at belyse, hvor godt integrerede de etniske minoriteter er. Det er:

- 1 Hvor gode de voksne i familien er til at tale dansk
- 2 Om der er nogen i husstanden, der er i beskæftigelse, og hvis ikke hvor lang tid de har været ledige
- 3 Om familien har danske venner, og hvor ofte de er i kontakt med dem

Svarkategorier og svarfordeling på spørgsmålene ses i tabel 2.

Tabel 2. Svar på spørgsmål om integration og beregnede mål for disintegration og diaspora (*100).

	Svarfordeling %	Disintegration	Diaspora
Hvor tit taler I med danske venner og bekendte			
Ofte	45	-59	-18
En gang imellem	34	-3	13
Sjældent	7	61	-10
Har ingen danske venner	14	167	27
Total	100		
Hvor gode er de voksne i jeres husstand til at tale dansk?			
Alle voksne kan tale dansk	62	-53	-9
Alle kan forstå dansk, nogle kan tale dansk	33	62	9
Ingen kan tale dansk, men nogle kan forstå dansk	3	240	41
Ingen kan forstå dansk	1	324	80
Total	100		
Er der nogen i husstanden, som i øjeblikket har fast arbejde			
Har arbejde	73	-40	-3
Mindre end 1 år siden beskæftigelse	5	27	-10
1-2 år	4	40	12
3 - 5 år	3	52	-1
mere end 5 år	4	96	-13
Har aldrig haft arbejde	12	182	25
Total	100		

De tre variable er stærkt korrelerede, hvilket vil sige, at det ofte er de samme husstande, som ikke taler dansk, ikke har arbejde og ikke har danske venner. Det ses dog, at størsteparten af familierne mener, at de kan tale dansk og har danske venner. Der er desuden en lidt overraskende stor del, som er i arbejde, sammenlignet med registerdata.

På samme måde som for diasporaidentitet har vi ved hjælp af en faktoranalyse konstrueret en variabel for 'disintegration', dvs. manglende sprogfærdigheder, beskæftigelse og danske netværk. Denne variabel kan forklare 60 pct. af variationen i svarene på de tre spørgsmål.

I tabel 2 ses gennemsnitsværdierne for denne disintegrationsvariabel for de forskellige svar på spørgsmålene. Desuden ses den gennemsnitlige værdi af diasporavariablene for de forskellige svarkategorier. Der er en tæt sammenhæng mellem svar og disintegrationsvariablen. Der er også en vis sammenhæng med diaspora, men ikke helt så tæt. Der er kun en korrelation på 0,15 mellem disintegration og diaspora. Dette tyder ikke på, at diasporaidentitet har nogen særlig stærk betydning for graden af integration, som den måles her.

Betydningen af indvandringsbaggrund og etnicitet for disintegration og diaspora

I undersøgelsen er spurgt om baggrunden for indvandringen, og hvor indvandrene kommer fra. Der er stillet tre spørgsmål:

- 1 På hvilken baggrund kom familien oprindeligt til Danmark (gæstearbejder, flygtning mv.)
- 2 Kom familien fra land eller by i oprindelseslandet
- 3 Hvor lang tid siden er det, at den første i familien kom til Danmark

I tabel 3 er vist de interviewede familiers fordeling på svarkategorierne for de tre spørgsmål. Desuden vises de beregnede gennemsnit for hhv. disintegration og diaspora for hver af svarkategorierne.

Tabel 3. Familiens indvandringsbaggrund. Fordeling på svarkategorier og beregnet mål for hhv. disintegration og diaspora (* 100).

		Disintegration	Diaspora
På hvilken baggrund kom familien oprindelig til Danmark			
Som gæstearbejder	13	-32	6
Som familiesammenført	22	7	-10
Som flygtninge	61	7	4
Andet	4	-37	-13
Total	100		
Urbaniseringsgrad for familiens oprindelsessted			
Større by	54	-4	-7
Mindre provinsby	30	13	15
Landsby	16	-7	-6
Total	100		
Opholdstid i Danmark			
Mere end 20 år	26	-32	-9
15-20 år	25	-8	6
10-15 år	25	4	-8
Mindre end 10 år	24	40	11
Total	100		

Det ses, at for langt størsteparten af de interviewede er familien oprindeligt kommet til landet som flygtninge. I nogle tilfælde er den først tilkomne i husstanden kommet som familiesammenført. Det må betyde, at vedkommende ikke mere bor sammen med de personer, som de blev sammenført med. Kun 13 pct. er kommet som gæstearbejdere. De fleste kommer fra større byer og kun 16 pct. fra landsbyer. Endelig er ca. hver fjerde kommet til landet for mere end 20 år siden, og ca. lige så mange for mindre end 10 år siden. Halvdelen har været her mellem 10 og 20 år.

De, der er kommet som gæstearbejdere, har et lavere indeks for disintegration end flygtning og familiesammenførte, men ikke en lavere diaspora. Det sidste kan skyldes, at de første indvandrere i højre grad har troet, at deres immigration kun var midlertidig, og at de senere ville vende tilbage til hjemlandet.

Derimod er der en ret stærk sammenhæng mellem opholdstiden i Danmark og graden af integration. De, der har været i landet mindre end 10 år, har det højeste indeks for disintegration. Der er også en vis – men mindre udtalt – sammenhæng mellem opholdstid og diaspora.

Der har tidligere været fremført en teori om (Børresen 2002), at indvandrere fra landområder har sværere ved at blive integrerede end de, der kommer fra byerne. Men dette ser ikke ud til at være tilfældet i denne population af interviewede.

Konklusionen må være, at opholdstiden er den baggrundsvariabel, som har størst betydning for integrationen, mens de øvrige 2 variable ikke har nogen særlig betydning. Når de, der oprindeligt kom som gæstearbejdere, har et lavt score på disintegration, kan det skyldes, at de samtidig også er den gruppe, der har boet længst tid i Danmark.

I tabel 4 er vist de beregnede værdier for disintegration og diaspora for familier fra de forskellige lande, der indgår i undersøgelsen.

Tabel 4. Værdien af de konstruerede variable for disintegration og diasporaidentitet for etniske minoriteter fra forskellige lande.

Landegruppe	Diaspora	Disintegration	Antal svar
Øvrige lande	23	-26	64
Tyrkiet	-4	-33	238
Pakistan	-2	-37	57
Iran	3	-33	89
Somalia	-42	96	102
Bosnien	-25	0	218
Øvrige Ex-Jugoslavien	-7	-33	105
Irak	27	34	207
Libanon	24	12	257
Vietnam	-24	-19	77
Alle	0	0	1414

De største positive værdier for diaspora findes for indvandrere fra Libanon (palæstinensere), fra Irak og fra øvrige lande. De laveste værdier (de negative) er fra Bosnien, Vietnam og fra Somalia. De øvrige grupper ligger omkring ligevægtsniveauet. Værdierne for disintegration er størst for somalierne og irakerne – mindst for de 'gamle indvandrerlande' Tyrkiet og Pakistan, samt for Iran, Vietnam og 'øvrige lande'. For nogle lande er der en sammenhæng mellem diaspora og disintegrationsindeks og andre ikke. Især somali-erne skille sig ud ved at ligge i modsat ende af skalaen for de to indeks. Det er paradoksalt, at de både er meget orienteret mod Danmark samtidigt med, at de er dårligt integrerede. Vietnameserne er den gruppe, for hvem der er mest overensstemmelse mellem de to indikatorer.

Mål for menneskelige og økonomiske ressourcer

Ressourcer er af stor betydning for mulighederne på boligmarkedet. Det drejer sig ikke kun om den aktuelle indkomst i forbindelse med boligvalget, men også forventningerne til de fremtidige indkomstmuligheder og stabiliteten i disse. Disse muligheder afhænger af husstandens menneskelige ressourcer, som også har betydning for, hvor gode de er til at agere på det danske boligmarked, som er vanskeligt og svært gennemskueligt.

Det konstruerede mål for ressourcer er baseret på registerdata for de flyttende husstande i landsstikprøven, hvor tre faktorer indgår:

- 1 Husstandens samlede bruttoindkomst divideret med antal voksne over 20 år
- 2 Andelen heraf som er overførselsindkomster
- 3 Hovedpersonens uddannelsesniveau, hvor hovedpersonen er den person i husstanden, der har den højeste indkomst.

På samme måde, som for disintegrationsmålet, er der konstrueret et mål for ressourcer ved hjælp af en faktoranalyse. Den valgte faktor forklarer 56 pct. af variationen i de tre variable. Den er tættest korreleret med indkomstvariablene (0,85 og 0,83), men også med uddannelsesniveau (0,5). Som man kunne forvente, er der også en negativ korrelation mellem resourcevariablen og målet for disintegration (- 0,38).

Nedenfor er beregnet det gennemsnitlige mål for ressourcer og for disintegration for forskellige grupper blandt de flyttende. Vi ser på forskellen mellem grupper med forskellig grad af tilknytning til Danmark, på aldersgrupper og på socialgrupper, dvs. en opdeling af de flyttende husstande efter deres beskæftigelse og indkomst.

Table 5. Mål for disintegration og ressourcer for flyttende etniske minoriteter opdelt efter tilknytning til Danmark, samt hovedpersonens alder og socialgruppe.

	Indeks for ressourcer*100	Disintegrationsindeks *100	Antal
Tilknytning til Danmark			
Efterkommere	66	-46	30
Indvandrere med dansk statsborgerskab	21	-23	387
Indvandrere før 1990	-16	-18	64
Indvandrere efter 1990	-19	22	510
Hovedpersonenes alder			
18-24 år	22	-19	33
25-34 år	4	-17	362
35-49 år	8	-6	460
50-66 år	-55	66	116
67 og derover	-145	179	34
Socialgruppe			
Førtidspensionister	-113	77	68
Kontanthjælpsmodtagere mv.	-82	43	215
Folkepensionister	-64	197	25
Arbejdsløse mv.	-56	1	207
Studerende	5	-33	51
Beskæftigede lav H-indkomst	47	-34	210
Beskæftigede højere H-indkomst	136	-38	209
Andre	-30	12	20

Note: For nærmere definition af socialgrupperne, se Skifter Andersen 2006a

Det ses af tabellen, at efterkommerne generelt er bedre integrerede og har væsentligt flere ressourcer end gennemsnittet af de flyttende etniske minoriteter. Også indvandrere med dansk statsborgerskab kommer bedre ud end gennemsnittet. Det er især de sidst indvandrede uden statsborgerskab, som har et højt indeks for disintegration, men indekset for ressourcer er ikke meget mindre end for de tidligere indvandrede uden statsborgerskab.

Tabellen viser også, at husstandene med de yngste hovedpersoner 18-24 år har flest ressourcer og er mest integrerede, mens det omvendte gælder for de ældste, der er langt dårligere stillet.

Endelig er der, som forventet en stærk sammenhæng mellem socialgruppe og ressourcer. Førtidspensionisterne har færrest ressourcer efterfulgt af kontanthjælpsmodtagere og arbejdsløse. Men det er folkepensionisterne, der er mindst integrerede fulgt af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere.

Holdninger til familie, bolig og lokale sociale relationer

Holdninger til familie og bolig

Holdninger til, hvordan man vil bo, kan have betydning for boligønsker og boligvalg. Samtidig kan disse holdninger hos etniske minoriteter være en afspejling af deres integrationsproces. De mindre integrerede vil måske have andre behov i relation til deres bolig end de mere integrerede.

Vi har ikke sammenlignelige data om flyttende danskere, der kan belyse, i hvor høj grad etniske minoriteter har andre holdninger til familie og bolig end danskerne. I det følgende ser vi på besvarelserne af en række spørgsmål om holdninger til disse ting, og hvilken sammenhæng disse holdninger har med graden af integration og diaspora for de etniske minoriteter. Respondenterne er blevet bedt om at vurdere, i hvor høj grad forskellige udsagn er enten meget eller mindre vigtigt for dem. Svarene og de gennemsnitlige værdier for vores indekser for disintegration, diaspora og ressourcer fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Svarfordeling på spørgsmål om holdninger til familie og bolig, samt gennemsnitlig værdi for svar kategorier af indeks for disintegration, diaspora og ressourcer (* 100).

	Svarfordeling %	Disintegration	Diaspora	Ressourcer
Hvordan synes I det er bedst at bo sammen?				
I kernefamilie, mor og far og børn	81	-1	-2	0
I storfamilie, forældre, børn og bedsteforældre	17	7	11	3
Sammen med andre	2	-12	-33	-25
I alt	100			
Vi opholder os i boligen i næsten hele tiden				
Meget vigtigt	70	11	0	-6
Mindre vigtigt	30	-28	-1	14
Vi har meget brug for at kunne være os selv og i fred i boligen				
Meget vigtigt	88	2	4	-1
Mindre vigtigt	12	-12	-28	9
Boligen er mest kun et sted, hvor vi spiser og sover, ellers er vi andre steder				
Meget vigtigt	28	-5	-5	-9
Mindre vigtigt	72	2	2	4
Boligen er af afgørende betydning for at holde sammen på familien				
Meget vigtigt	84	2	3	2
Mindre vigtigt	16	-15	-18	-9
At børnene hver har eget værelse				
Meget vigtigt	82	-5	-2	3
Mindre vigtigt	16	25	11	-20

Størsteparten af svarpopulationen mener, at den ideelle familiesituation er at bo som en almindelig kernefamilie, men der er alligevel 17 pct. som foretrækker den traditionelle storfamilie. Dette er en større andel end de, der faktisk bor i denne familietype (jvnf. Skifter Andersen 2006a). Det er i højere grad de mindre integrerede med en vis diaspora identitet, der foretrækker storfamilien.

Hvis indvandrerne føler sig fremmedgjort i samfundet vil dette kunne afspejle sig i, at de opholder sig meget i boligen og bruger den som tilflugtssted. 70 pct. af de adspurgte siger, at de opholder sig i boligen næsten hele tiden og næsten 90 pct., at de har meget brug for at kunne være sig selv og i fred i boligen. Det fremgår, at det er de mindst integrerede med lidt færre ressourcer, som især mener dette. Blandt de, der har behov for fred i boligen, findes også et højere indeks for diaspora.

Omvendt er der en gruppe på 30 pct., som mener, at boligen primært er et sted, hvor man spiser og sover. Vi ved fra en anden undersøgelse (Ærø 2002), at det især er de unge, der mener sådan. Der er ikke store forskelle mht. diaspora, integration og ressourcer her.

De etniske minoriteter bor oftere i børnefamilier end danskerne. En meget stor del af de adspurgte mener, at boligen er af afgørende betydning for at holde sammen på familien. Men det er de 16 pct., som ikke mener, at dette er så vigtigt, der er de mest integrerede, har den laveste diaspora og de fleste ressourcer. Det kan i højere grad være unge og enlige. Langt de fleste mener, at børnene bør have eget værelse, selv om vi ved fra registerundersøgelsen, at de i mange tilfælde ikke har det. De 16 pct., som ikke mener dette er så vigtigt, er i langt mindre grad integrerede, har færre ressourcer og større diaspora.

Holdninger til lokale sociale relationer

Holdninger til hvilke sociale relationer, man finder vigtige, kan have betydning for boligønsker, og for hvordan man finder sig til rette i boligområdet. I undersøgelsen er spurgt om, man finder det meget eller mindre vigtigt:

- 1 at hilse på naboerne
- 2 at have et godt forhold til naboerne
- 3 at kunne tale med naboer, som man møder på trappen, udenfor, i vaskekælderen eller andre steder
- 4 at have kontakt med og besøge venner og bekendte i boligområdet
- 5 at deltage i fælles arrangementer og aktiviteter i området
- 6 at deltage i beboermøder og fælles beslutninger

Svarene og de gennemsnitlige værdier for vores indeks for disintegration og diaspora fremgår af tabel 7.

Langt de fleste af de etniske minoriteter finder det vigtigt med lokale sociale relationer og deltagelse. Det er relativt få af de adspurgte, som finder det mindre vigtigt at hilse på, kunne tale med og have et godt forhold til naboerne. Men det er tydeligt, at disse har en høj scoring både på disintegration og diaspora. Men de har ikke de færreste ressourcer. Der er altså en – lille – gruppe af etniske minoriteter, som holder sig udenfor kontakt med naboerne.

Lidt flere, men stadig relativt få (16 pct.), finder det mindre vigtigt at have kontakt med og besøge venner og bekendte i nærheden af boligen. Her er der ikke helt så stor forskel med hensyn til integration og ressourcer på de, der finder det mere eller mindre vigtigt, men der er en højere diaspora hos de, der finder det mindre vigtigt. Dette tyder på, at en høj diaspora ikke nødvendigvis medfører en større optagethed af de nære etniske netværk.

Deltagelse i lokale arrangementer og fælles beslutninger er der et flertal af de adspurgte, som finder meget vigtigt. Det er også her især de mere integrerede med en lav diaspora og lidt flere ressourcer, som gerne vil deltage.

Tabel 7. Holdninger til lokale sociale relationer. Svarfordeling og gennemsnitlig værdi for svarkategorier af indeks for disintegration og diaspora (* 100).

	Svarfordeling %	Disintegration	Diaspora	Ressourcer
At hilse på naboerne				
Meget vigtigt	92	-1	-1	0
Mindre vigtigt	8	14	19	6
At have et godt forhold til naboerne				
Meget vigtigt	94	-3	-2	0
Mindre vigtigt	6	49	42	7
At kunne tale med naboer, som I fx møder på trappen				
Meget vigtigt	91	-4	-3	0
Mindre vigtigt	9	42	32	4
At have kontakt med og besøge venner og bekendte i området				
Meget vigtigt	84	0	-3	0
Mindre vigtigt	16	3	17	1
At deltage i fælles arrangementer og aktiviteter i området				
Meget vigtigt	61	-10	-7	5
Mindre vigtigt	38	17	12	-7
At deltage i beboermøder om fælles beslutninger				
Meget vigtigt	61	-13	-2	3
Mindre vigtigt	38	21	4	-5

Bosætningspræferencer

Som for danskerne må det gælde for de etniske minoriteter, at deres boligvalg i en vis udstrækning har baggrund i nogle præferencer for, hvordan de helst vil bo. I det følgende ser vi på deres præferencer for bolig og boligområder, og hvordan dette varierer mellem forskellige grupper af etniske minoriteter. Desværre har vi ikke sammenlignelige data for, hvordan danskerne ønsker at bo, men vi vil forsøge at sammenligne med tidligere undersøgelser. Vi ser på præferencerne for hhv. boligen, boligområdet og lokaliseringen.

Boligpræferencer

I undersøgelsen er spurgt om, hvor man helst ville bo, hvis man frit kunne vælge bolig. Om det er meget eller mindre vigtigt at bo i enfamiliehus (rækkehus) med have eller i ejerbolig.

Tabel 8. Præferencer for boligen. Andelen, som mener, at det er hhv. meget eller mindre vigtigt at bo i hus med have eller ejerboliger, samt indeks for ressourcer, disintegration og diaspora.

	Svarfordeling %	Ressourcer	Disintegration	Diaspora
Bo i hus med have				
Meget vigtigt	74%	6	-6	5
Mindre vigtigt	26%	-19	19	-15
Ved ikke	0,2%			
Total	100%			
At eje jeres bolig				
Meget vigtigt	73%	11	-6	5
Mindre vigtigt	26%	-31	16	-13
Ved ikke	0,5%			
Total	100%			

Ifølge en tidligere undersøgelse (SBI og AKF 2001) ønsker 83 pct. af befolkningen at bo i hus med have, og blandt de, der ønsker at flytte, er det 78 pct. Det ses af tabellen, at 74 pct. af de flyttende etniske minoriteter ønsker det samme. Der er således ikke store forskelle mellem de etniske minoriteter og hele befolkningen på dette punkt.

Noget tilsvarende gælder for ønsket om at bo i ejerbolig. I den tidligere undersøgelse var det 72 pct. både blandt alle og de med flytteplaner, der ønskede at bo i ejerbolig. For de etniske minoriteter i denne undersøgelse var det 73 pct. Der er således ikke et mindre ønske blandt de etniske minoriteter om at eje deres bolig end blandt danskerne.

Som man kunne forvente, er det især etniske minoriteter med få ressourcer, der ikke har så stort et ønske om at eje deres bolig. Det er samtidig personer, som er mindre integrerede. Et mindre ønske, om at eje sin bolig har derimod ikke sammenhæng med en høj diaspora. Dette støtter ikke hypotesen om, at nogle etniske minoriteter foretrækker at investere deres penge i hjemlandet i stedet for at købe ejerbolig i Danmark.

Ser man på forskelle mellem etniske minoriteter i forskellig familiesituation, er det kun de ældre uden børn (hovedpersonen > 50) år, der skiller sig ud. Her er det kun 58 pct. der gerne vil bo i hus med have og 60 pct., der vil eje deres bolig. Det er især børnefamilierne, som ligger på et højt niveau (74 pct.).

Områdepræferencer

På samme måde er respondenterne spurgt om, hvorvidt de finder forskellige egenskaber ved boligområdet meget eller mindre vigtigt.

Tabel 9. Præferencer for boligområde. Andelen, som mener, at forskellige egenskaber er hhv. meget eller mindre vigtigt, samt indeks for ressourcer, disintegration og diaspora for svargrupperne.

	Svarfordeling %	Ressourcer	Disintegration	Diaspora
At bo tæt på grønne områder				
Meget vigtigt	84%	0	-1	1
Mindre vigtigt	15%	1	3	-3
Total	100%			
At boligområdet har et godt omdømme				
Meget vigtigt	89%	0	0	-1
Mindre vigtigt	10%	-2	-7	9
Ved ikke	1%			
Total	100%			
At der er trygt i området				
Meget vigtigt	96%	1	0	-1
Mindre vigtigt	4%	-17	9	18
Total	100%			
At der ikke er for mange sociale problemer og kriminalitet				
Meget vigtigt	94%	1	0	0
Mindre vigtigt	6%	-20	5	5
Total	100%			
At der er gode opvækstvilkår for børn og unge				
Meget vigtigt	88%	3	-8	1
Mindre vigtigt	12%	-27	72	-5
Total	100%			

Lidt over 80 pct. af de adspurgte i den tidligere undersøgelse af hele befolkningens boligønsker (SBI/AKF 2001) tillagde det stor betydning, at bo tæt på grønne områder. Det er næsten den samme andel af de flyttende etniske minoriteter, der mener dette.

Kun 68 pct. af hele befolkningen tillagde det stor betydning at bo i et område uden for mange sociale problemer, 82 pct. at bo i et område uden problemer med kriminalitet. I denne undersøgelse er spurgt om disse to ting i ét spørgsmål, hvor 94 pct. af de etniske minoriteter finder det meget vigtigt, at der ikke er for mange sociale problemer og kriminalitet. Tallene tyder på, at de etniske minoriteter er mere følsomme overfor sociale problemer end hele befolkningen, hvilket måske kan skyldes, at nogle af dem bor i områder, hvor de oplever disse problemer. I en anden undersøgelse af, hvordan beboerne i kvarterløftområderne oplevede forskellige problemer i områderne (Skifter Andersen 2004), viste det sig, at de etniske minoriteter oftere end danskerne følte sig generet af synlige sociale problemer, som folk der drikker på gaderne og husspektakler. Derimod var de sjældnere utilfredse med at 'folk opfører sig dårligt' og følte sig sjældnere utrygge.

Alligevel lægger næsten alle etniske minoriteter vægt på, at der er trygt i området. Det er også vigtigt for næsten 90 pct., at området har et godt omdømme. Endelig lægger 89 pct. vægt på, at der er gode opvækstvilkår for børn.

Der er for de fleste præferencer ikke de store forskelle på grupperne, der hhv. finder det meget eller mindre vigtigt. Blandt de, der lægger mindre vægt på tryghed og mangel på kriminalitet er der dog flere med få ressourcer og med højere diaspora. De, der ikke lægger vægt på opvækstvilkårene for

børn har også mindre ressourcer og er noget dårligere integrerede. Det kan hænge sammen med, at det især drejer sig om ældre (over 50) uden børn, der også har et højere indeks for disintegration.

Boligens lokalisering

I undersøgelsen er spurgt om to præferencer i forbindelse med lokalisering af boligen. For det første om man foretrækker at bo i større by og ikke i lille by eller landområde. For det andet om det er meget vigtigt, at der er gode muligheder for beskæftigelse i nærheden.

Tabel 10. Præferencer for *boligens lokalisering*. Andelen, som mener, at forskellige egenskaber er hhv. meget eller mindre vigtigt, samt indeks for ressourcer, disintegration og diaspora for svargrupperne.

	Svarfordeling %	Ressourcer	Disintegration	Diaspora
At boligområdet ligger i en større by/ikke i lille by eller landområde				
Meget vigtigt	61%	-4	2	8
Mindre vigtigt	38%	8	-3	-12
Total	100%			
At der er gode muligheder for beskæftigelse i nærheden				
Meget vigtigt	80%	3	-7	1
Mindre vigtigt	19%	-15	35	-3
Total	100%			

Tabel 10 viser, at mere end 60 pct. af de flyttende etniske minoriteter finder det meget vigtigt at bo i en større by. Det er især etniske minoriteter med lidt færre ressourcer, som er lidt mindre integrerede og har en højere diaspora, som vil bo i de større byer.

80 pct. finder det desuden vigtigt, at der er muligheder for beskæftigelse i nærheden af boligen. Det er husstande med færre ressourcer, og som er mindre integrerede, der især finder det mindre vigtigt med beskæftigelse i nærheden.

Det er især nogle af grupperne udenfor arbejdsmarkedet der gerne vil bo i større byer fremgår det af tabel 11.

Tabel 11. Andelen af husstande (pct.) i forskellige socialgrupper, som finder det meget vigtigt, at boligen ligger i større by eller der er gode beskæftigelsesmuligheder.

	At boligområdet ligger i en større by/ikke i lille by eller landområde	At der er gode muligheder for beskæftigelse i nærheden
Førtidspensionister	58%	55%
Kontanthjælpsmodtagere mv.	67%	83%
Folkepensionister	59%	30%
Arbejdsløse mv.	64%	83%
Studerende	71%	85%
Beskæftigede	58%	85%
Andre	32%	73%

De beskæftigede lægger sjældnere vægt på at bo i større byer, hvilket kan hænge sammen med, at en del af dem har jobs i mindre byer. Det er især studerende og kontanthjælpsmodtagere, der lægger vægt på at bo i byerne. Samtidig lægger disse ligeså meget vægt på at bo nær arbejdspladser som de beskæftigede. Det samme gælder for arbejdsløse. Kun folkepensionister og førtidspensionister lægger væsentligt mindre vægt på at bo tæt ved arbejdsmuligheder, hvilket vel ikke er uventet.

Præferencer for multietniske boligområder og etniske enklaver

I det indledende afsnit om undersøgelsens problemstillinger definerede vi etniske enklaver som byområder, hvor der etableres etniske netværk. Disse findes oftest i multietniske boligområder med mange forskellige grupper af etniske minoriteter.

I undersøgelsen er for det første spurgt, om de etniske minoriteter ønsker at bo i multietniske boligområder, dvs. områder med få danskere. Desuden er der spurgt om, hvor tæt man gerne vil bo på venner og familie. Endelig er der et spørgsmål om, hvilken betydning man tillægger etniske netværk for mulighederne for at få job.

Tabel 12. Fordelingen af besvarelser på forskellige spørgsmål, som belyser præferencer for at bo i multietniske boligområder og etniske enklaver, samt gennemsnitligt indeks for ressourcer, integration og diaspora for svarkategorierne.

	Svarfor- deling %	Ressour- cer	Disinte- gration	Diaspora
Hvilken beboersammensætningen synes I ville være bedst i jeres boligområde, hvis I selv kunne vælge?				
Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund	28	14	-17	-12
Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk	33	-4	8	-6
Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	2	-37	84	30
Fordelingen betyder ikke noget	33	-3	-3	15
Andet	3	-46	52	-11
Total	100			
Hvis I kunne vælge, hvor skulle familie og venner så bo?				
I samme boligområde	17	-37	60	0
I gangafstand	13	-21	35	-5
Kort afstand med bil/bus/tog	8	3	-8	7
I samme by	30	17	-25	-18
Uden betydning	31	9	-14	18
Total	100			
Meget vigtigt at indvandrere i området hjælper hinanden med at få arbejde				
Meget vigtigt	59	-2	5	1
Mindre vigtigt	39	3	-8	-4
Total	100			

Det er meget få, der ønsker at bo i et multietnisk byområde med et mindretal af danskere. Det gælder også beboere i multietniske boligområder med et stort flertal af etniske minoriteter (Skifter Andersen 2006b). Men hver tredje mener, at det er ønskværdigt, at ca. halvdelen er danskere. Næsten lige så mange mener, at højst en tredjedel skal have udenlandsk baggrund. Endelig er der en tredje ligeså stor gruppe, der synes, at sammensætningen er uden betydning.

Tabellen viser, at der er en klar sammenhæng mellem holdninger til at bo i multietniske boligområder og de etniske minoriteters ressourcer og grad af integration. Ser man på de fire gruppers score mht. til ressourcer og disintegration, så er der klare forskelle. De få, der gerne vil bo i multietniske boligområder med få danskere, har i gennemsnit et meget lavt indeks for ressourcer og et meget højt for disintegration. Omvendt er de, der ønsker mange danskere, mere integrerede og har større ressourcer. Gruppen, som mener, det er uden betydning, ligger stort set på gennemsnittet. Også for diasporavariablen er der forskelle mellem grupperne, hvor de, der ikke ønsker at bo i multietniske boligområder, har en lavere diaspora, men forskellene er ikke så markante.

Et spørgsmål, som mere præcist belyser præferencer for enklaver, er, i hvor høj grad man ønsker at bo tæt på familie og venner. 30 pct. af de adspurgte ønsker at bo i samme boligområde som disse eller i gangafstand. Det er især de ældre uden børn (49 pct.) og de enlige forsørgere (44 pct.), som ønsker dette, mens børnefamilierne sjældnere gør det (24 pct.). Ca. en tredjedel finder det uden betydning, mens de øvrige finder det tilstrækkeligt, at venner og familie bor i samme by.

Undersøgelsens resultater støtter her markant hypotesen om en omvendt sammenhæng mellem integration og præferencer for at bo i enklaver. Der er en klar sammenhæng med respondenternes ressourcer og integration. Blandt de, der ønsker at bo i samme boligområde eller i gangafstand, er der et meget højt indeks for disintegration og et lavt indeks for ressourcer. Omvendt er der høj integration og mange ressourcer blandt de, der blot gerne vil have familien boende i samme by. Det er fx kun 20 pct. af de beskæftigede, som lægger vægt på at bo i samme byområde eller indenfor gangafstand.

De, der kun vil bo i samme by, har også en lav diaspora, hvorimod de, der ikke tillægger det betydning, hvor familien bor, har en høj diaspora. Der er formentligt tale om grupper, som har få familiemedlemmer i Danmark, og som i højere grad regner med at vende tilbage til oprindelseslandet.

Et af de nævnte mulige motiver (se side 3) for at bo i enklaver er betydningen af etniske netværk for mulighederne for at skaffe jobs. I undersøgelsen er de flyttende blevet spurgt, om de tillægger muligheden for, at indvanderne i byområdet hjælper hinanden med at få job, betydning. Det mener næsten 60 pct. af dem. Men der er ikke nogen særlig stærk sammenhæng med de beregnede indeks for ressourcer og disintegration. Det er således ikke kun de mest ressourcesvage og mindst integrerede, som tillægger etniske netværk betydning for jobmulighederne.

Der er en vis sammenhæng mellem præferencer for at bo i multietniske boligområder og for at bo tæt ved venner og familie fremgår det af tabel 13.

Tabel 13. Sammenhængen mellem præferencer for multietniske boligområder og for at bo tæt ved venner og familie.

	Hvis I kunne vælge, hvor skulle familie og venner så bo?						I alt
	I samme boligområde	I gangafstand	Kort afstand med bil/bus/tog	I samme by	Uden betydning	Ved ikke	
Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund	12	9	9	36	34	0	100
Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund	21	18	8	34	18	0	100
Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	42	12	12	23	8	4	100
Fordelingen uden betydning	16	10	8	22	44	0	100
Andet	19	31	6	16	28	0	100
Alle	17	13	8	30	31	0	100
Overrepræsentation							
Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund	-33	-31	7	21	9		
Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund	21	41	-6	15	-41		
Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	147	-12	38	-23	-75		
Fordelingen uden betydning	-6	-25	1	-28	41		
Andet	9	139	-25	-48	-10		

Det er især de, der gerne vil bo i multietniske boligområder, der lægger vægt på at bo tæt ved venner og familie, mens de, der ikke ønsker det, sjældnere gør det. Blandt de, der ikke mener beboersammensætningen har nogen betydning for dem, er der også mange, der ikke tillægger det nogen betydning at bo tæt ved venner og familie. Dette tyder på, at ønsker om at bo i multietniske boligområder i en vis grad afspejler, at man mener, at det her er nemmere at komme til at bo tæt på venner og familie.

Sammenhæng med etnisk baggrund

Vores hovedhypotese er, at præferencer for enklaver har en sammenhæng med integration og ressourcer, men der kan også være kulturelle forklaringer. Etniske minoriteter, som har en forskellige kulturel baggrund, kan tænkes at have forskellige holdninger til i hvor høj grad de vil bo i enklaver.

Tabel 14 viser således, at der er store forskelle mellem etniske grupper. Det er især pakistanere og somaliere, som mener, at der gerne må bo ligeså mange eller et flertal med udenlandsk baggrund i deres boligområde. Omvendt er iranerne oftest interesseret i områder, hvor højst en tredjedel har udenlandsk baggrund. Også mange af indvandrerne fra Balkan mener dette, eller at sammensætningen er ligegyldig. Det er blandt indvandrere fra de arabiske lande, at flest mener, at sammensætningen er ligegyldig.

Somaliere skille sig meget ud fra de øvrige grupper med et stærkt ønske om at bo tæt på venner og familie. Der er langt ned til de næste grupper, som er araberne og indvandrere fra Balkan. Men samtidigt er det araberne, som oftest mener, det er uden betydning, hvor familie og venner bor.

Tabel 14. Præferencer for multietniske boligområder og for at bo tæt ved venner og familie hos etniske grupper.

	Tyrkiet	Pakistan	Arabiske lande	Iran	Somalia	Balkan og Øst- europa	Andre asiatiske lande
Præferencer for multietniske boligområder							
Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund	30%	29%	30%	35%		32%	26%
Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk ba	33%	38%	27%	32%	79%	22%	38%
Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	1%	4%	2%	2%	7%	3%	1%
Fordelingen mellem folk med dansk og udenlandsk baggrund bet	36%	29%	38%	26%	3%	40%	32%
Andet	2%		3%	4%	12%	1%	1%
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Overrepræsentation(pct.)							
Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund	6	2	5	25		15	-7
Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk ba	-2	14	-17	-4	136	-33	14
Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	-78	91	-35	-4	183	35	-39
Fordelingen mellem folk med dansk og udenlandsk baggrund bet	7	-13	15	-20	-90	22	-4
Andet	-46		7	57	321	-54	-50
Præferencer for at bo tæt ved familie og venner							
I samme boligområde	12%	7%	14%	9%	41%	20%	15%
I gangafstand	5%	13%	14%	9%	50%	9%	9%
Kort afstand med bil/bus/tog	9%	22%	6%	13%	1%	9%	6%
I samme by	43%	29%	26%	29%	3%	32%	41%
Uden betydning	32%	29%	41%	39%	5%	30%	30%
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Overrepræsentation (pct.)							
I samme boligområde	-32	-61	-16	-49	139	19	-15
I gangafstand	-61	2	3	-33	278	-33	-34
Kort afstand med bil/bus/tog	2	164	-33	57	-87	8	-31
I samme by	44	-3	-14	-4	-89	7	36
Uden betydning	1	-7	30	23	-83	-5	-3

Statistisk analyse af faktorer, som påvirker præferencer for enklaver og multietniske boligområder

Men vi ved også, at der er forskelle mellem de etniske grupper med hensyn til deres integration og beskæftigelse. For at kunne udrede de forskellige faktors betydning er det nødvendigt med en dyberegående statistisk analyse. Der kan desuden være andre faktorer, som påvirker besvarelsene af de ovenfor angivne spørgsmål til belysning af præferencer. Det kan fx være familiesituationen og den etniske baggrund.

For at belyse forskellige faktors betydning er gennemført logistisk regression til belysning af, hvilke faktorer, der har betydning for følgende opfatelser blandt de interviewede:

- 1 Der skal helst bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund i det ønskede boligområde eller overvejende beboere med udenlandsk baggrund (Ønsker multietnisk boligområde?)
- 2 Familie og venner skal bo i samme byområde eller i gangafstand (Ønsker at bo tæt på familie mv.)
- 3 Det er meget vigtigt, at indvandreren i det valgte område hjælper hinanden med at få job (Ønsker etnisk netværk til jobskabelse)

De faktorer, som vi prøver at forklare disse præferencer med vedrører diaspora, integration, ressourcer og husstandssituation.

De faktorer, som indgår i analyserne er:

- Indeks for diaspora
- Indeks for integration
- Indeks for ressourcer
- Hovedpersonen alder i år
- Børn?: Er der børn i husstanden?
- Par?: Er det et par?
- Statsborgerskab?: Har hovedpersonen dansk statsborgerskab
- Opholdstid: antal år siden den første i familien kom til Danmark
- Etnisk gruppe

I tabel 15 ses resultaterne af tre logistiske regressionsmodeller til forklaring af de tre forskellige præferencer for hhv. nærhed til familie, multietniske boligområder og jobhjælp. I tabellen er medtaget værdier for de variable, som statistikprogrammet har villet inkludere i de statistiske modeller, som bedst muligt kan forklare de tre præferencer.

Tabel 15. Resultater af tre logistiske regressionsanalyser af faktorer, som forklarer, om man ønsker at bo tæt på familie mv., at bo i multietniske boligområder eller ønsker hjælp til job fra etniske netværk.

	Bo tæt ved familie og venner		Ønsker multietniske boligområder		Ønsker hjælp til job	
	Signifikans	Odds ratio	Signifikans	Odds ratio	Signifikans	Odds ratio
Indeks for diaspora						
Indeks for disintegration	0,00	1,58	0,01	1,27		
Indeks for ressourcer						
Hovedpersonen alder i år					0,07	1,02
Børn?						
Par?						
Statsborgerskab?	0,01	1,71	0,08	1,36	0,04	0,72
Opholdstid	0,34	1,01	0,04	1,02	0,00	1,00
Etnisk gruppe	0,00		0,00		0,15	
Nagelkerke R2	0,30		0,21		0,07	

Note: Signifikans siger noget om hvor stærk den statistiske sammenhæng er – jo lavere værdi jo stærkere sammenhæng. Odds ratio siger noget om effekten – hvis den er større end 1 er effekten positiv, mindre end 1 negativ. Nagelkerke R2 er et mål for, hvor godt modellen forklarer variationen i præferencerne.

De to første modeller kan i et rimeligt stort omfang forklare variationerne i de to præferencer (Nagelkerke R2). Analyserne viser en tæt sammenhæng mellem integration og præferencer for enklaver og multietniske boligområder. Vores indeks for disintegration er statistisk meget signifikant, og der er især en stærk effekt i forhold til ønsker om at bo tæt på familie og venner. Der er to andre variable, der har betydning her – dansk statsborgerskab og opholdstid i Danmark. Den sidste dog med en dårlig signifikans. Det er overraskende at tallene peger hen imod, at etniske minoriteter med dansk statsborgerskab oftere ønsker at bo samme med familie mv. og at bo i multietniske boligområder.

Vores indeks for diaspora og for ressourcer er derimod ikke kommet med. En supplerende kørsel, hvor variable som indkomst og uddannelsesniveau indgår, har desuden vist, at disse variable heller ikke har nogen betydning. Det samme gælder for de tre spørgsmål fra surveyen, som er brugt til at danne indeks for diaspora.

Endelig ses det, at etnisk gruppe har en meget stærk signifikans. Dette peger i retning af, at der rent faktisk er kulturelt betingede forskelle mellem forskellige indvandrergupper med hensyn til præferencer for at bo i enklaver.

Med hensyn til ønsket om at få hjælp til beskæftigelse via indvandrer-netværk ser det ud til, at dette ikke har nogen sammenhæng med hverken diaspora, integration eller ressourcer. Modellen kan kun i begrænset omfang forklare variationen i ønsket om hjælp til job. Det er mest de ældre indvandrere, som ønsker dette, mens de, der har statsborgerskab, sjældnere gør det. Der er igen en forskel på etniske grupper, men den er væsentligt mindre signifikant.

Årsager til flytning og valgmuligheder på boligmarkedet

Årsager til flytning

Vi ved fra mange andre undersøgelser (fx Skifter Andersen og Bonke 1980, Ærø 2002, Christoffersen 1998), at der er mange årsager til at danskerne flytter, hvilket også må kunne forventes at være tilfældet for de etniske minoriteter. I tabel 16 er angivet, hvor stor en del af de flyttende, der har angivet forskellige grunde som meget vigtige for deres flytning

De interviewede er blevet bedt om at tage stilling til hver enkelt grund i tabellen og angive, om denne har været mere eller mindre vigtig for flyttebeslutningen. Der vil således ofte være angivet flere vigtige årsager til flytningen.

Blandt de årsager, som ikke skyldes utilfredshed, er den vigtigste, at man ikke kunne blive boende (23 pct.). En af årsagerne hertil kan være skilsmisse, som gjaldt for 9 pct. I forhold til tidligere undersøgelser (Christoffersen 1998 og Schanz Christensen m.fl 1987) er det langt flere blandt de etniske minoriteter, som flytter mere eller mindre tvunget, mens skilsmisser sjældnere er grunden.

Der er desuden 13 pct. som har fået nyt arbejde eller uddannelsessted langt fra den forrige bolig. Dette er også højere end i de tidligere undersøgelser af alle (11 pct.). Derudover er der 6 pct. som er flyttet hjemmefra og 7 pct. sammen med partner. I de tidligere undersøgelser var det 1 og 9 pct.

Utilfredshed er den vigtigste medvirkende årsag til flytning, som gjaldt for lidt over halvdelen. Her er boligens størrelse vigtigst efterfulgt af for høje boligudgifter og dårlig boligkvalitet. Kun 15 pct. af de etniske minoriteter flytter, fordi de vil erhverve ejerbolig eller enfamiliehus, men det var ikke flere i den tidligere undersøgelse.

Det er relativt få, der flytter som følge af utilfredshed med forhold i boligområdet eller dets beliggenhed. De vigtigste grunde er her, at området var grimt og kedeligt (9 pct.), dårlige transportmuligheder og for langt til forretninger og kultur (8 pct.), dårligt omdømme og folk opførte sig dårligt (8 pct.).

Tabellen viser også noget om betydningen af mangel på sociale netværk. For 7 pct. er det en medvirkende grund, at boligen lå for langt fra familie og venner, for kun 2 pct., at der var få beboere med samme etniske baggrund. Omvendt flytter 4 pct., fordi der var for få danskere i området.

Som det ses, er flytninger ofte udløst af andre årsager end blot, at man ønsker at forbedre sin boligsituation. Disse årsager kan betyde, at man står i en meget akut flyttesituation, hvor der er kort tid til at finde en ny bolig. Man må kunne forvente, at husstande, som har lang tid til boligsøgningen, fordi de ikke er i en akut situation, vil have bedre muligheder for at finde en bolig, som er tilfredsstillende for dem, end husstande der har et akut behov.

Tabel 16. Flytteårsager. Andelen, som mener, at forskellige grunde var en meget vigtig årsag til flytningen (pct).

	Andel som mener grunden, var meget vigtig
Blev skilt/forlod partner	8,5
Kunne ikke blive boende der	23,2
Blev gift/Ville flytte sammen med partner	6,7
Ville flytte hjemmefra/fra forældre	6
Ville flytte sammen med forældre eller anden familie	3,1
Fik arbejde/uddannelse langt fra boligen	13
Var utilfreds med boligen i alt	54,4
<i>heraf årsager til utilfredshed</i>	
Boligen var for lille	36,6
Huslejen/boligudgifterne for høje	27,6
Boligens kvalitet var for dårlig	21,6
I ønskede at bo i enfamiliehus eller rækkehus	15,2
I ønskede at eje jeres bolig	15,5
Var utilfreds med naboerne i alt	13,1
<i>heraf årsager til utilfredshed</i>	
For få af de andre beboere havde samme baggrund	1,9
For mange beboere med udenlandsk/ikke-dansk baggrund	4
Følte jer isoleret i området – ingen kontakt med naboer	4,3
Folk opførte sig dårligt	7,8
Følte jer utrygge i området	5,7
Vores børn og unge fik dårlige kammerater	4,8
Var utilfreds med Boligområdet i alt	19,6
<i>heraf årsager til utilfredshed</i>	
For meget støj og trafik	6,6
Området var grimt og kedeligt	8,9
Området var nedslidt og dårligt vedligeholdt	7,7
Manglende/dårlige friarealer	6,1
Dårlige faciliteter for sport og fritid	6
Dårlige skoler og institutioner	6,1
Fik dårlig behandling i kommunens socialforvaltning	3,9
Området havde et dårligt omdømme	8,5
Der skete for lidt/ for få aktiviteter og kulturliv	5,6
Var utilfred med beliggenheden i alt	17,8
<i>heraf årsager til utilfredshed</i>	
For langt fra familie og venner	6,9
For langt fra arbejdsplads	6,5
Svært at få arbejde i nærheden	7,4
For langt fra transportmuligheder	8,3
For langt til grønne områder	5,9
For langt til forretninger og kulturudbud	8,4

I analysen er defineret nogle 'flyttesituationer', som relaterer sig til, hvor akut flytningen er:

1. Tvungne flytninger: opsigelse fra den forrige bolig eller skilsmisse
2. Arbejdsskift eller uddannelse langt fra den oprindelige bolig
3. Ønskede ændret familiesituation: ville flytte sammen i par eller med andre, eller flytte fra forældre

4. Kun utilfredshed med tidligere bopæl
5. Ingen flyttebegrundelser

Tabel 17. De flyttende fordelt på flyttesituationer og gennemsnitligt beregnet mobilitetsindeks.

	Andel %	Mobilitetsindeks	Antal
Tvunget flytning	28	7,8	311
Arbejdsskift mv.	8	6,5	93
Ændret familiesituation	7	4,0	81
Kun utilfredshed	43	2,1	476
Ingen begrundelser	13	0,0	148
Alle	100	3,9	1109

Som det fremgår af tabel 17 udgør flytninger som følge af tvunget flytning eller arbejdsskift mere end hver tredje flytning. Desuden er der 7 pct., hvor flytningen sker som en følge af ønske om ændret familiesituation. I 43 pct. er hovedårsagen utilfredshed med den forrige boligsituation.

Der er desuden beregnet et mobilitetsindeks for, hvor akut flytningen er. Det er beregnet ved, at forskellige begrundelser for flytning (der kan være flere for samme husstand) er tillagt en værdi og adderet. De tillagte værdier er:

- Blev skilt/forlod partner 4
- Kunne ikke blive boende der 5
- Blev gift/Ville flytte sammen med partner 3
- Ville flytte hjemmefra/fra forældre 2
- Ville flytte sammen med forældre eller anden familie 2
- Fik arbejde/uddannelse langt fra boligen 5
- Var utilfreds med forhold ved den tidligere bolig 1

I tabel 17 ses de gennemsnitlige værdier af indekset for de forskellige flyttesituationer. De relativt høje værdier fremkommer, fordi der ofte er flere begrundelser.

I forhold til gennemsnitsindekset på 3,9 er der især et højt indeks hos enlige med og uden børn (4,9), hos arbejdsløse (4,2) og studerende (4,7), samt hos indvandrere efter 1990, som ikke er danske statsborgere (4,2).

Indeksen bruges nedenfor i analysen af årsagerne til boligvalg.

Årsager til fraflytning fra forskellige boligtyper

Der kan være forskellige årsager til fraflytning hos etniske minoriteter, der bor i forskellige typer af boliger. De fraflyttede boliger er i den følgende analyse opdelt i følgende boligtyper:

- 1 Fraflyttere fra tre multietniske boligområder – Vollsmose Øst, Gellerupparken og Mjølnerparken - med en meget stor andel af etniske minoriteter. Disse data stammer fra en anden undersøgelse (Skifter Andersen 2006b)
- 2 Fraflyttere fra multietniske almene boligområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 3 Fraflyttere fra andre almene boligområder med mindre end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 4 Fraflyttere fra private udlejningsboliger og andelsboliger
- 5 Fraflyttere fra ejerlejligheder
- 6 Fraflyttere fra parcelhuse
- 7 Fraflyttere fra andre – ikke-selvstændige - boligtyper

Flyttesituation

I tabel 18 undersøges, om der er forskel på årsagerne til flytning - flyttesituationen – hos fraflyttere fra de forskellige boligtyper

Tabel 18. Fraflyttere for forskellige typer af boliger fordelt på flyttesituation.

Fraflyttet bolig	Flyttesituation					Alle	Antal svar
	Tvunget flytning	Arbejds-skift mv.	Aktuel be-givenhed	Kun util-fredshed	Ingen be-grundelser		
Vollsmose, GP og MP	34%	2%	2%	56%	7%	100%	59
Almene > 40 % indvandrere	28%	7%	9%	43%	14%	100%	102
Almene < 40 % indvandrere	26%	8%	8%	43%	15%	100%	579
Priv.udl.+andel	27%	12%	6%	45%	11%	100%	181
Ejerlejligheder	14%	10%		48%	29%	100%	21
Ejeboliger i enfamiliehuse	45%	17%	13%	21%	4%	100%	53
Andre boligtyper	32%	4%	5%	45%	14%	100%	114
Alle	28%	8%	7%	43%	13%	100%	1109
Overrepræsentation							
Vollsmose, GP og MP	21	-80	-77	30	-49		
Almene > 40 % indvandrere	-2	-18	21	0	3		
Almene < 40 % indvandrere	-7	-4	14	-1	13		
Priv.udl.+andel	-3	45	-25	4	-21		
Ejerlejligheder	-49	13	-100	11	115		
Ejeboliger i enfamiliehuse	62	102	81	-52	-71		
Andre boligtyper	13	-48	-27	4	5		

Der er væsentlige forskelle mellem årsagerne til flytning fra de forskellige boligtyper. Fraflytterne fra de tre udvalgte multietniske boligområder – Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken – flytter ofte fordi de ikke kan blive boende af forskellige grunde, eller fordi de er utilfredse med boligen eller boligområdet. Fraflytningen fra de øvrige multietniske boligområder skyldes derimod relativt oftere en aktuel familiebegivenhed, der har ført til ændret boligbehov. I begge tilfælde flytter man sjældent pga. arbejdsskift. Også fra de øvrige almene boliger er familiebegivenhed oftere en fraflytningsårsag.

I de øvrige boligtyper er arbejdsskift en relativt hyppigere årsag til flytning – især fra enfamiliehuse, hvor man sjældent flytter pga. utilfredshed eller uden andre begrundelser end, at man vil have en anden bolig. Det sidst er derimod ofte tilfældet for fraflytterne fra ejerlejligheder.

Utilfredshed med boligen

I tabel 19 er vist, for hvor stor en del af fraflytterne fra forskellige boligtyper utilfredshed med boligen var en meget vigtig årsag til flytning. Desuden er vist besvarelserne vedrørende, hvilke konkrete forhold ved boligen der var tale om.

Tabel 19. Flytninger som følge af utilfredshed med boligen. Andelen af flyttende, hvor de angivne grunde var en meget vigtig årsag til flytning.

	Vollsmose, GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+ andel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamiliehus	Andre boligtyper	Alle
Var utilfreds med boligen	58%	57%	54%	60%	52%	38%	53%	54%
Boligen for lille	45%	37%	37%	41%	38%	23%	34%	37%
Huslejen/boligudgifterne for høje	29%	41%	27%	28%	14%	21%	28%	28%
Boligens kvalitet var for dårlig	22%	22%	21%	32%	10%	8%	20%	22%
Ønskede enfamiliehus eller rækkehus	14%	14%	16%	17%	5%	9%	17%	16%
I ønskede at eje jeres bolig	10%	18%	15%	21%	29%	11%	14%	16%
Overrepræsentation (pct.)								
Var utilfreds med boligen	6	5	-1	10	-4	-31	-3	
Boligen for lille	20	-1	0	9	2	-39	-8	
Huslejen/boligudgifterne for høje	4	46	-4	-1	-49	-26	1	
Boligens kvalitet var for dårlig	2	0	-5	46	-57	-66	-8	
Ønskede enfamiliehus eller rækkehus	-11	-10	4	11	-69	-39	11	
I ønskede at eje jeres bolig	-35	14	-8	34	81	-28	-11	

For både fraflytterne fra de tre udvalgte multietniske boligområder og fra andre multietniske boligområder var utilfredshed med boligen nævnt lidt oftere end gennemsnittet. Men det er helt forskellige årsager der nævnes i de to grupper. Fra Vollsmose mv. var det oftere, at boligen var for lille, mens det for de øvrige multietniske boligområder mere var huslejen. Det var få i de tre udvalgte områder, som flyttede for at få en ejerbolig, mens flere end gennemsnittet gjorde det fra de øvrige multietniske boligområder.

Fraflytningen fra de øvrige almene boliger, som er den største gruppe af flyttende, har næsten de samme årsager som gennemsnittet med lidt flere flyttende, som ønsker hus med have.

Fraflytterne fra de private udlejningsboliger mv. er relativt oftere utilfredse med boligen, og det skyldes især, at boligerne var for små, at kvaliteten var for dårlig, og at man ønskede at eje sin bolig. Fraflytterne fra ejerlejlighederne flytter relativt sjældent på grund af utilfredshed med boligen og fraflyttere fra parcelhuse gør det endnu mere sjældent.

Utilfredshed med naboerne og boligområdet

I tabel 20 er vist, for hvor stor en del af fraflytterne fra forskellige boligtyper utilfredshed med naboer eller boligområdet var en meget vigtig årsag til flytning. Desuden er vist besvarelsene vedrørende, hvilke konkrete forhold der var tale om.

Tabel 20. Flytninger som følge af utilfredshed med naboerne eller boligområdet. Andelen af flyttende, hvor de angivne grunde var en meget vigtig årsag til flytning.

	Vollsmose, GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+ andel	Ejerlejligheder	Ejeboliger i enfamiliehuse	Andre boligtyper	Alle
Utilfreds med naboerne	19%	18%	13%	12%	5%	9%	13%	13%
Var utilfreds med boligområdet i øvrigt	27%	25%	20%	20%	10%	6%	19%	20%
For få i området med samme baggrund	3%	1%	2%	4%		2%	1%	2%
For mange med udenlandsk baggrund	12%	9%	3%	2%		4%	4%	4%
Følte jer isoleret i området -	7%	8%	4%	5%		4%	2%	4%
Folk opførte sig dårligt	15%	10%	9%	7%	5%	2%	5%	8%
Følte jer utrygge i området	10%	8%	6%	5%			3%	6%
Børn og unge fik dårlige kammerater	5%	10%	5%	4%		2%	1%	5%
For meget støj og trafik	14%	9%	6%	7%	5%	2%	7%	7%
Området var grimt og kedeligt	14%	14%	7%	11%	5%	4%	11%	9%
Området nedslidt og dårligt vedligeholdt	12%	12%	7%	8%		2%	11%	8%
Manglende/dårlige friarealer	2%	15%	5%	6%		2%	8%	6%
Dårlige faciliteter for sport og fritid	7%	12%	5%	6%			7%	6%
Dårlige skoler og institutioner	10%	12%	5%	6%	5%	4%	6%	6%
Området havde et dårligt omdømme	19%	13%	7%	9%	10%	2%	7%	9%
Overrepræsentation								
Utilfreds med naboerne	42	34	-4	-7	-63	-28	1	
Var utilfreds med boligområdet i øvrigt	38	25	-1	2	-52	-71	-2	
For få i området med samme baggrund	79	-47	-16	105		0	-53	
For mange med udenlandsk baggrund	198	123	-18	-58		-5	-8	
Følte jer isoleret i området -	55	80	-9	14		-14	-59	
Folk opførte sig dårligt	94	25	8	-16	-39	-76	-42	
Følte jer utrygge i området	79	39	12	-12			-51	
Børn og unge fik dårlige kammerater	11	115	9	-15		-59	-80	
For meget støj og trafik	106	33	-11	2	-27	-71	11	
Området var grimt og kedeligt	51	52	-19	23	-47	-58	21	
Området nedslidt og dårligt vedligeholdt	55	53	-14	8		-75	42	
Manglende/dårlige friarealer	-73	137	-13	-2		-69	32	
Dårlige faciliteter for sport og fritid	13	97	-10	2			22	
Dårlige skoler og institutioner	65	90	-13	-10	-23	-39	-11	
Området havde et dårligt omdømme	119	49	-14	11	12	-78	-14	

Flytning som følge af utilfredshed med naboerne eller boligområdet forekommer langt oftere i de multietniske boligområder – både i de tre udvalgte områder og i de øvrige -, og en pæn del flytter, fordi de mener, at der er for mange beboere med en ikke-dansk baggrund. Næsten alle de konkrete begrundelserne med utilfredshed med naboer og område forekommer oftere hos fraflytterne fra de multietniske boligområder – det gælder både sociale og fysiske forhold. Men der er enkelte forskelle mellem de to grupper. Fraflytterne fra Vollsmose mv. er oftere utilfredse med den etniske beboersammensætning, med støj og trafik, med at folk opfører sig dårligt, med utryghed og med et dårligt omdømme. Fraflytterne fra de øvrige multietniske boligområder føler sig oftere isoleret, mangler friarealer, har dårligere faciliteter for sport og fritid og dårlige skoler og institutioner.

Fraflytterne fra de øvrige almene boliger flytter relativt sjældnere end gennemsnittet på grund af utilfredshed med naboer og boligområdet. Kun hvad angår utryghed og vilkår for børn er det lidt oftere en grund til flytning.

Beboerne i de private udlejningsboliger flytter oftere, fordi de føler sig isoleret, og fordi der er for få beboere i området med samme etniske baggrund.

Det er altså især denne gruppe, der skifter bolig med et ønske om at bo i enklaver. Men den samlede andel af de flyttende er lille. De flytter desuden oftere, fordi de finder boligområdet grimt og kedeligt.

I ejerboligerne – specielt i ejerlejligheder – er det sjældent, man flytter på grund af utilfredshed med naboer og område.

Utilfredshed med beliggenheden

I tabel 21 er vist, for hvor stor en del af fraflytterne utilfredshed med boligområdets beliggenhed var en meget vigtig årsag til flytning. Desuden er vist besvarelserne vedrørende, hvilke konkrete forhold der var tale om.

Tabel 21. Flytninger som følge af utilfredshed med boligområdets beliggenhed. Andelen af flyttende, hvor de angivne grunde var en meget vigtig årsag til flytning.

	Vollsmose, Almene > 40 GP og MP	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+ andel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamiliehuse	Andre boligtyper	Alle
Utilfreds med boligens beliggenhed	27%	23%	16%	19%	14%	8%	22%
For langt fra familie og venner	10%	7%	6%	11%		2%	10%
For langt fra arbejdsplads	14%	8%	6%	7%	10%	2%	5%
Svært at få arbejde i nærheden	14%	10%	7%	7%	10%	2%	7%
For langt fra transportmuligheder	12%	9%	7%	11%	10%	4%	10%
For langt til grønne områder	5%	10%	5%	5%	5%	6%	8%
For langt til forretninger og kulturudbud	14%	8%	7%	11%	10%	2%	13%
Overrepræsentation							
Utilfreds med boligens beliggenhed	52	26	-11	6	-20	-58	23
For langt fra familie og venner	48	0	-20	54	-100	-72	45
For langt fra arbejdsplads	109	20	-8	11	46	-71	-31
Svært at få arbejde i nærheden	84	32	-4	-9	28	-74	-1
For langt fra transportmuligheder	43	6	-12	28	14	-54	20
For langt til grønne områder	-14	66	-12	-15	-19	-3	39
For langt til forretninger og kulturudbud	62	-7	-18	32	13	-77	51

Flytninger som følge af utilfredshed med beliggenheden forekommer også oftere blandt fraflytterne fra de multietniske boligområder – især fra Vollsmose mv. Det er lidt overraskende, at der er relativt flere fra Vollsmose mv., der flytter, fordi de bor for langt fra familie og venner, idet man skulle tro, at de havde bedre muligheder for at samle disse i deres eget boligområde. En årsag kan være, at en stor del af beboerne i disse boligområder, ikke selv har valgt at bo der.

Der er også flere i de tre områder som angiver grundene 'for langt fra arbejdsplads' og 'svært at få arbejde i nærheden', samt 'langt fra transportmuligheder' og 'for langt til forretninger og kulturudbud'. For de øvrige multietniske boligområder er det kun begrundelsen 'for langt til grønne områder', der er mere overrepræsenteret.

Blandt fraflytterne fra de øvrige almene boliger er det relativt sjældent, at områdets beliggenhed er en vigtig flytteårsag.

I de private udlejningsboliger mv. er det imidlertid ofte anført, at boligen ligger for langt fra venner og familie, hvilket svarer til besvarelserne ovenfor vedrører betydningen af naboer. Fraflytterne nævner desuden lidt oftere, at der er for langt til arbejdsplads, for langt til transportmidler og for langt til forretninger og kulturudbud. Der kan være tale om boliger i de mindre byer og kommuner.

Fraflytterne fra ejerlejligheder flytter relativt oftere på grund af utilfredshed med afstanden til arbejdspladsen og beskæftigelsesmulighederne i nærheden. Desuden nævnes afstand til transportmidler og forretninger og kulturudbud lidt oftere. Fraflyttere fra enfamiliehuse er sjældent utilfredse med beliggenheden, og det gælder alle de mulige begrundelser.

Årsager til fraflytning i forskellige geografiske områder

I den tidligere undersøgelse af etniske minoriteters flytninger (2006) blev det vist, at disse oftest sker indenfor samme byområde og region, men at især de sidst tilkomne indvandrere i en vis udstrækning flytter fra mindre byer og land mod de større byer. I dette afsnit ser vi på, om der er forskelle på årsagerne til flytning i forskellige dele af landet med en større eller mindre grad af urbanisering. Vi har opdelt kommunerne i følgende grupper:

- 1 Københavns og Frederiksberg kommuner
- 2 Øvrige hovedstadsområde: Københavns amt plus 8 kommuner i Frederiksberg og Roskilde amter.
- 3 Odense, Århus og Ålborg kommuner
- 4 Kommuner med byer over 15.000 indbyggere
- 5 Øvrige kommuner

Flyttesituation

I Tabel 22 undersøges, om der er forskel på årsagerne til flytning - flyttesituationen – hos fraflyttere i forskellige geografiske områder.

Tabel 22. Fraflyttere fra boliger i forskellige geografiske områder fordelt på flyttesituation.

Fraflyttet geografisk område	Flyttesituation						Antal svar
	Tvunget flytning	Arbejds-skift mv.	Aktuel be-givenhed	Kun util-fredshed	Ingen be-grundelser	Alle	
Kbh. Frdb.	31%	2%	11%	41%	16%	100%	141
Øvrige Hovedstadsomr.	28%	5%	13%	40%	15%	100%	149
Odense, Århus, Ålborg	34%	10%	7%	36%	14%	100%	214
Provinsbyer > 15.000	25%	10%	5%	45%	15%	100%	313
Øvrige kommuner	26%	10%	5%	49%	10%	100%	292
Alle	28%	8%	7%	43%	13%	100%	1109
Overrepræsentation							
Kbh. Frdb.	9	-75	45	-4	17		
Øvrige Hovedstadsomr.	-2	-36	75	-8	11		
Odense, Århus, Ålborg	22	17	-4	-17	2		
Provinsbyer > 15.000	-10	18	-26	4	11		
Øvrige kommuner	-8	23	-30	14	-26		

I provinsbyerne og især i de mindre kommuner flytter man oftere på grund af arbejdsskift, end man gør i de store byer. Her er det oftere på grund af familiebegivenheder. Det er også relativt oftere i de mindre kommuner, at man flytter på grund af utilfredshed med boligen og boligområdet – sjældnere at man gør det uden begrundelse. I det følgende ser vi på, hvad det er, som man er mere utilfredse med i de mindre kommuner sammenlignet med de øvrige.

Årsager til fraflytning

Fraflyttere fra de mindre byer kan have andre grunde til fraflytning end de, der flytter fra boliger i de store byer. Som udgangspunkt er det vores hypotese, at det i de mindre byer oftere er problemer med beskæftigelse og afstand til arbejdsplads, der kan være en årsag til flytning. Desuden kan det for etniske minoriteter, som gerne vil bo i enklaver, være sværere at finde disse i de mindre byer.

I tabel 23 er vist besvarelser vedrørende de forskellige årsager til flytning, som skyldes utilfredshed med boligområdet og beliggenheden. Der er udvalgt nogle af de besvarelser, som især har relation til vores hypotese.

Tabel 23. Udvalgte årsager til fraflytning fra boliger i forskellige geografiske områder. Andelen af fraflyttede, for hvilke den angivne utilfredshed var meget vigtig for beslutningen om at flytte. (procent).

	Kbh. Frdb.	Øvrige Hovedstadssomr.	Odense, Århus, Ålborg	Provinsbyer > 15.000	Øvrige kommuner	Alle
Var generelt utilfreds med naboerne eller andre beboere	9%	9%	14%	14%	15%	13%
For få i boligområdet med samme baggrund	1%	1%	2%	2%	2%	2%
For mange beboere med udenlandsk baggrund	3%	3%	5%	5%	4%	4%
Følte jer isoleret i området - ingen kontakt med naboer	2%	3%	5%	4%	6%	4%
Var generelt utilfreds med boligområdets beliggenhed	15%	13%	20%	15%	23%	18%
For langt fra familie og venner	6%	3%	7%	6%	10%	7%
For langt fra arbejdsplads	4%	5%	10%	4%	9%	7%
Svært at få arbejde i nærheden	6%	6%	8%	6%	9%	7%
For langt fra transportmuligheder	6%	5%	10%	8%	11%	8%
For langt til forretninger og kulturudbud	6%	7%	11%	5%	11%	8%
Overrepræsentation						
Var generelt utilfreds med naboerne eller andre beboere	-30	-28	4	8	18	
For få i boligområdet med samme baggrund	-26	-32	21	-16	26	
For mange beboere med udenlandsk baggrund	-30	-33	30	20	-13	
Følte jer isoleret i området - ingen kontakt med naboer	-52	-39	18	-14	43	
Var generelt utilfreds med boligområdets beliggenhed	-16	-28	10	-14	29	
For langt fra familie og venner	-17	-51	-4	-12	51	
For langt fra arbejdsplads	-46	-17	52	-35	34	
Svært at få arbejde i nærheden	-14	-19	8	-14	27	
For langt fra transportmuligheder	-31	-35	19	-7	30	
For langt til forretninger og kulturudbud	-24	-12	35	-36	32	

Tabellen bekræfter i en vis udstrækning de formulerede hypoteser. De etniske minoriteter flytter oftere i de mindre kommuner, fordi de er utilfreds med, at der er for få beboere i boligområdet med samme baggrund som de selv, føler sig oftere isoleret og angiver oftere, at de bor for langt fra venner og familie. Det er dog kun 10-15 pct. af de flyttende, som angiver dette. Fraflytterne i de mindre kommuner er generelt oftere utilfredse med boligområdets beliggenhed, og nogle af de vigtigste årsager til dette er, at de bor for langt fra arbejdspladsen eller har svært ved at få arbejde. De klager desuden oftere over, at der er for langt til forretninger og kulturudbud og til transportmuligheder

Derimod flytter de ikke, fordi der er for mange etniske minoriteter i boligområdet. Det gør man oftest i de tre store provinsbyer og sjældnest i Hovedstadsområdet. Det er bemærkelsesværdigt at utilfredshed med beboerne og beliggenheden generelt er en væsentligere årsag til fraflytning i Odense, Århus og Ålborg end i resten af landet.

Årsagerne til flytning fra mindre til større byer

Tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 2006a, Damm 2004) har vist at en del etniske minoriteter – specielt flygtninge, som er tvangsplaceret efter flygtningeloven – flytter fra de mindre byer og landkommuner ind til de større byer. Der kan nævnes to hovedårsager til dette – beskæftigelse eller ønsker om at bo i enklaver. I det følgende sammenligner vi de, der flytter fra mindre og mellemstore byer og landkommuner til de større byer, med de øvrige flyttende. Vi har opdelt i følgende grupper:

- 1 Flytninger til Hovedstaden eller Odense, Århus og Ålborg fra resten af landet.

- 2 Flytninger fra Hovedstaden eller Odense, Århus og Ålborg til resten af landet
- 3 Flytninger indenfor og mellem provinsbyer over 15.000 indbyggere og øvrige kommuner
- 4 Flytninger indenfor og mellem Hovedstaden og Odense, Århus og Ålborg

I tabel 24 er vist udvalgte årsager til fraflytning i de fire grupper. Det ses, at antallet af flyttende i materialet fra store til mindre byer er meget lille (10), mens der er 82 flyttende fra mindre til større byer.

Tabel 24. Sammenligning af udvalgte årsager til fraflytning hos flyttende fra mindre til større byer med andre flytninger. Andelen som har angivet årsagen som meget vigtig for flytningen. (pct).

	Fra små til store byer	Fra store til små byer	Internt i små byer	Internt i store byer	Alle
Kunne ikke blive boende der	33%	10%	18%	27%	23%
Fik arbejde/uddannelse langt fra boligen	37%	40%	12%	10%	13%
Var utilfreds med boligen i alt	45%	30%	57%	54%	54%
Var utilfreds med naboerne i alt	21%	10%	14%	11%	13%
Heraf					
For få af de andre beboere havde samme baggrund som os	5%		2%	2%	2%
Følte jer isoleret i området – ingen kontakt med naboer	10%		4%	4%	4%
Var utilfreds med Boligområdet i alt	31%	10%	19%	19%	20%
Heraf					
Fik dårlig behandling i kommunens socialforvaltning	5%		4%	4%	4%
Der skete for lidt/ for få aktiviteter og kulturliv	13%		4%	6%	6%
Var utilfreds med beliggenheden i alt	28%	10%	18%	16%	18%
Heraf					
For langt fra familie og venner	17%		7%	6%	7%
For langt fra arbejdsplads	16%	10%	5%	7%	7%
Svært at få arbejde i nærheden	16%	10%	7%	7%	7%
For langt fra transportmuligheder	18%		8%	8%	8%
For langt til forretninger og kulturudbud	18%		7%	9%	8%
Antal svar	82	10	523	494	1109

Det ses af tabellen, at sammenlignet med alle flyttende etniske minoriteter er det væsentligt oftere, at de, der flytter fra mindre til større byer, nævner arbejdsforhold som grund til flytningen. 37 pct. flyttede i forbindelse med arbejds-skift, og der er også relativt flere, som flytter på grund af utilfredshed med arbejdsmulighederne og afstanden til arbejde i de mindre byer.

Der er også flere end dobbelt så mange, der flytter fra de mindre byer, fordi der er for langt til venner og familie, men det er alligevel kun 17 pct. af flytningerne. Desuden er der relativt flere, der har følt sig isoleret i deres gamle boligområde (10 pct.), eller at der var for få beboere med samme baggrund som de selv (5 pct.).

En væsentlig årsag til flytningen fra de mindre byer er imidlertid også utilfredshed med acces til transport og til forretninger og kulturudbud. Det er derimod relativt sjældnere, at de flytter på grund af utilfredshed med boligen.

Begrundelser for boligvalg ved flytning fra mindre til større byer

I begrundelserne for valget af bolig hos flyttende fra mindre til større kommuner indgår der nogle af de samme motiver vedrørende beskæftigelse og valg af enklaver (tabel 25).

Tabel 25. Sammenligning af udvalgte begrundelser for tilflytning fra mindre til større byer med andre flytninger. Andelen som har angivet begrundelsen som meget vigtig for boligvalget. (pct).

	Fra små til store byer	Fra store til små byer	Internt i små byer	Internt i store byer	Alle
Fik tilbudt boligen efter at have været skrevet op på venteliste i boligselskab	73%	50%	66%	61%	64%
Boligen har den ønskede størrelse	70%	70%	81%	81%	80%
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	18%	40%	29%	21%	25%
Huslejen/boligudgiften er passende	67%	50%	74%	74%	73%
Ønskede kun at bo i dette boligområde	54%	30%	61%	57%	59%
fordi:					
Havde familie eller venner, som bor i området	35%	10%	37%	34%	35%
Der bor mange med samme etniske baggrund som os	28%	10%	17%	19%	18%
Boligens beliggenhed er god	76%	60%	66%	75%	71%
heraf:					
Bo tæt på familie og venner	41%	20%	39%	43%	41%
Tæt på arbejdsplads	53%	30%	41%	43%	43%
Nemmere at få arbejde i nærheden	46%	30%	32%	36%	35%
Tæt på transportmuligheder	68%	20%	55%	65%	60%
Tæt på forretninger og kulturudbud	64%	20%	51%	63%	57%
At boligområdet ligger i en større by	64%	20%	35%	56%	47%

Langt de fleste af tilflytterne til de større byer flytter ind i almene boliger og har fået boligen ved at være skrevet op hos et boligselskab. En væsentligt større andel end de andre flyttende har valgt boligen på grund af mulighederne for job og nærhed til arbejdsplads.

Der er desuden væsentligt flere, der har valgt et specifikt boligområde, fordi 'Der bor mange med samme baggrund som os'. Der er derimod ikke flere end normalt, der har valgt boligen for at bo tæt på venner og familie, selv om dette er mere end 40 pct. af de flyttende.

Endelig har det for mange (64 pct.) været væsentligt, at boligen ligger i en større by, og at man bor tæt på transportmuligheder og forretninger.

Fremgangsmåde ved boligsøgning og problemer hermed

Undersøgelsen belyser, hvordan de etniske minoriteter finder frem til deres boliger, og de problemer de har hermed (tabel 26).

Langt størsteparten af de etniske minoriteter får deres bolig gennem at blive skrevet op på boligorganisationernes ventelister. 43 pct. via den almindelige venteliste og 20 pct. via boligorganisationernes interne oprykningsventeliste. Dette er en langt større andel, end hvad gælder for andre. For eksempel viste Ærø's undersøgelse i Aarhus (Ærø 2002) kun, at 15 pct. af de flyttende havde brugt ventelisterne. I en landsdækkende survey i 2001 (SBi/AKF 2001) var det kun 9 pct. der havde fået bolig via ventelisterne.

12 pct. har fået anvist deres bolig gennem kommunen mod 4 pct. i den tidligere undersøgelse. Kun 7 pct. har skaffet sig en bolig via familie og venner, hvilket er væsentligt mindre end normalt (22 pct.). Endelig har kun 17 pct. brugt almindelige markedskanaler, hvor dette er tilfældet for 42 pct. af hele befolkningen.

Lidt overraskende har næsten 60 pct. af de etniske minoriteter brugt mindre end 1 år på at skaffe sig en bolig. 17 pct. har brugt mere end 3 år.

En af hovedårsagerne til lang boligsøgningstid er, at man har måttet vente lang tid på ventelisterne. Det er der små 30 pct., som finder har være et

problem. Desuden mener 11 pct., at de er blevet afvist af boligorganisationerne og 15 pct. af kommunen. Det er få, der forsøger at købe ejerbolig, men 7 pct. har haft problemer med at få lån. Der er desuden 7 pct., som uden held har forsøgt at skaffe sig en andelsbolig eller privat udlejningsbolig. For små 15 pct. er manglende kendskab til boligmarkedet et problem.

Tabel 26. Fremgangsmåder ved boligsøgning, boligsøgningstid og problemer i forbindelse med boligsøgningen (Andel af svar i pct.) for alle og for indvandrede efter 1990 uden dansk statsborgerskab sammenlignet med en landsdækkende survey 2001 (SBI/AKF 2001).

	Alle %	Indvandrede efter 1990	Landsdækkende survey 2001
Hvordan fandt I frem til den nye bolig?			
Gennem venteliste i et boligselskab	43	48%	9%
Gennem oprykningsventeliste indenfor boligselskab	20	22%	
Blev anvist af kommunen	12	12%	4%
Gennem annonce i aviser	5	4%	21%
Gennem ejendomsmægler	12	8%	21%
Gennem personlige forbindelser, fx familie og venner	7	6%	22%
Andet			24%
I alt	100	100	
Hvor lang tid tog det, fra I begyndte at søge ny bolig/blev skrevet op på venteliste, til I fik den?			
Mindre end 1 år	57	51%	
1 - 2 år	26	30%	
3 - 5 år	11	13%	
mere end 5 år	6	6%	
Hvilke særlige problemer havde I, mens I søgte efter den nye bolig?			
Måtte vente meget lang tid på venteliste	29%	32%	
Blev afvist af boligselskaber	11%	15%	
Kunne ikke få anvist bolig af kommunen	15%	19%	
Prøvede, men kunne ikke få lån til ejerbolig	7%	7%	
Prøvede forgæves at få privat udlejningsbolig mv.	7%	5%	
Vidste for lidt om mulighederne for at få bolig	14%	15%	

Den næstsidste kolonne i tabellen viser, at etniske minoriteter, som er sidst indvandret, i højere grad bruger ventelisterne og i mindre grad markedet. De er også længere tid om at skaffe sig bolig. De besværer sig oftere over lang ventetid og over at være blevet afvist af kommuner og boligselskaber, men har sjældnere forsøgt at få private udlejningsboliger eller andelsboliger.

Etniske minoriteter, som er i beskæftigelse, har et lidt andet mønster end de øvrige grupper. Kun lidt mere end hver anden havde fået boligen gennem ventelister og kommune, hvor dette var tilfældet for 3 ud af fire i gennemsnit og for 90 pct. af kontanthjælpsmodtagerne. Mere end hver tredje af de beskæftigede fandt boligen gennem markedskanaler som mæglere og annoncer. De beskæftigede klager sjældnere over problemer med at finde bolig end de øvrige.

Det er især børnefamilierne, som klager over lang ventetid, og de er også længere tid om at få bolig end de øvrige familietyper. De bruger ofte den interne venteliste, og det samme gør de ældre uden børn. Det er desuden især husstande i en akut flytning, som beklager sig over problemer med at finde bolig.

Sammenhængen mellem flyttesituation og fremgangsmåde og problemer ved flytningen

Som for andre flyttende husstande forventer vi, at de etniske minoriteters fremgangsmåde ved valg af bolig og deres problemer i forbindelse hermed

har en sammenhæng med deres flyttesituation – hvor akut flytningen er, og hvor lang tid de har til at finde en ny bolig. I tabel 27 ses sammenhængen mellem fremgangsmåde mv. og flyttesituation.

Tabel 27. Fremgangsmåde og problemer ved flytningen for husstande med forskellig flyttesituation.

	Flyttesituation				
	Tvunget flytning	Arbejds-skift mv.	Ændret familie-situation	Kun utilfredshed	Ingen begrundelser
Hvordan fandt I frem til den nye bolig?					
Gennem venteliste i et boligselskab, hvor I ikke boede før	51%	47%	33%	39%	41%
Gennem oprykningsventeliste indenfor boligselskab, hvor I bo	12%	13%	31%	29%	11%
Blev anvist af kommunen	17%	3%	11%	10%	13%
Gennem annonce i aviser	5%	7%	5%	5%	6%
Gennem ejendomsmægler	6%	19%	13%	12%	21%
Gennem personlige forbindelser, fx familie og venner	9%	10%	8%	5%	7%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%
Hvor lang tid tog det, fra I begyndte at søge ny bolig/blev skrevet op på venteliste, til I fik den?					
Mindre end 1 år	60%	62%	55%	54%	55%
1 - 2 år	24%	23%	24%	25%	32%
3 - 5 år	9%	11%	10%	13%	7%
mere end 5 år	6%	3%	9%	7%	5%
Hvilke særlige problemer havde I, mens I søgte efter den nye bolig?					
Måtte vente meget lang tid på venteliste	31%	26%	29%	29%	26%
Blev afvist af boligselskaber	16%	11%	10%	9%	9%
Kunne ikke få anvist bolig af kommunen	20%	12%	23%	12%	14%
Prøvede, men kunne ikke få lån til ejerbolig	11%	3%	5%	5%	8%
Prøvede at få privat udlejningsbolig eller andelsbolig, men kunne ikke	8%	9%	10%	4%	11%
Vidste for lidt om mulighederne for at få bolig	17%	15%	21%	12%	13%

I forbindelse med de tvungne flytninger (opsigelse fra den forrige bolig eller skilsmisse) og arbejdsskift har man væsentligt oftere fået boligen gennem de eksterne ventelister hos boligselskaberne og for de tvungne flytninger også gennem kommunen. Omvendt er de interne ventelister oftest brugt i forbindelse med flytninger udløst af en ændret familiesituation, hvor man har haft tid til at bruge disse. Ved arbejdsskift har man også relativt oftere brugt ejendomsmæglere. Ved flytninger uden anden begrundelse end ønsket om en anden bolig bruges oftere ejendomsmæglere (flytning til ejerboliger), men sjældnere ventelisterne set i forhold til gennemsnittet.

Som man kunne forvente har de akutte flytninger og arbejdsskift hurtigst ført til, at man har fundet en ny bolig. Til gengæld kan måske så forvente, at disse husstande oftere har fået en for dem mindre acceptabel bolig, fordi de ikke har haft tid til at vente på den rigtige.

Det er også de akut flyttede, som har flest klager over problemer i forbindelse med flytningen. Næsten hver tredje synes de har måttet vente for lang tid på boligselskabernes venteliste og 16 pct. føler sig afvist af disse. De er også ofte blevet afvist af kommunen, men dette gælder endnu oftere for flytninger i forbindelse med familieændringer. Der er også en del af de akut flyttede, som ikke har kunnet få lån til ejerbolig, mens det sjældent er sket for flytninger ved arbejdsskift – formentlig fordi disse husstande er i beskæftigelse, mens en del af de akut flyttede ikke er det. Det er oftest blandt husstande med familieændringer og ved flytninger uden begrundelser, at man uden held har forsøgt få private udlejningsboliger eller andelsbolig, men der er ikke store forskelle mellem de forskellige flyttesituationer.

Boligvalg og begrundelser herfor

I forbindelse med selve valget af bolig kan der i nogle tilfælde være et reelt valg – i andre tilfælde ikke. Som vist ovenfor har mange af de etniske minoriteter fået boligen via ventelister i boligorganisationer. Her kan man sige, at de har valgt denne eller en bestemt bebyggelse, hvorefter der kan være et valg mellem forskellige tilbudte boliger. Men selv om der ikke har været tale om et reelt valg kan tilflytterne have en mening om, hvilke forhold ved den nye boligen, der er gode og dårlige. I dette kapitel ser vi først på, hvilke forhold ved den valgte bolig, de etniske minoriteter har lagt positiv vægt på i den nye bolig. Dernæst ser vi på, i hvor høj grad dette stemmer overens med deres boligønsker, som belyst ovenfor.

De tilflyttede boliger er – ligesom de fraflyttede - opdelt i følgende boligtyper:

- 1 Tilflyttere til tre multietniske boligområder – Vollsmose Øst, Gellerupparken og Mjølnerparken - med en meget stor andel af etniske minoriteter. Disse data stammer fra en anden undersøgelse (Skifter Andersen 2006b)
- 2 Tilflyttere til multietniske almene boligområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 3 Tilflyttere til andre almene boligområder med mindre end 40 pct. etniske minoriteter blandt beboerne
- 4 Tilflyttere til private udlejningsboliger og andelsboliger
- 5 Tilflyttere til ejerlejligheder
- 6 Tilflyttere til parcelhuse
- 7 Tilflyttere til andre – ikke-selvstændige - boligtyper

Integration og ressourcer blandt indflyttere i forskellige boligtyper

I den tidligere rapport om etniske minoriteters flytninger og boligvalg baseret på registeranalyser (Skifter Andersen 2006a) er vist, at det ofte er de forventet mindst integrerede og dårligst stillede etniske minoriteter, der flytter til almene boliger og multietniske boligområder, men at der også er familier med beskæftigelse og bedre indkomster imellem. Vi kan supplere denne analyse ved at anvende de ovenfor beregnede indikatorer for disintegration og ressourcer (tabel 28)

Tabel 28. Karakteristik af indflytterne i forskellige boligtyper – ressourcer, integration, diaspora og flyttesituation.

	Indeks for ressourcer	Indeks for disintegration	Diaspora	Antal respondenter
Vollsmose, GP og MP	-95	32	4	43
Almene > 40 % indvandrere	-62	34	11	114
Almene < 40 % indvandrere	-13	9	-3	600
Priv.udl.+andel	4	-23	5	119
Ejerlejligheder	88	-34	2	46
Ejeboliger i enfamiliehuse	117	-53	-9	128
Andre boligtyper	-67	31	12	59
Alle	0	0	0	1109

Der er en tæt sammenhæng mellem vores indeks for ressourcer, og hvilken boligtype de etniske minoriteter flytter til. De mindste ressourcer har de, der flytter til Vollsmose mv. efterfulgt af tilflyttere til andre multietniske boligområder. Også de der flytter til andre boligtyper (lejet værelse mv.), har små ressourcer. De største ressourcer har tilflyttere til ejerboliger, mens tilflyttere til private udlejningsboliger mv. ligger omkring gennemsnittet, og tilflyttere til andre almene boliger ligger lidt under.

Det samme mønster gentager sig, når man ser på indekset for integration. Her er der dog ikke så stor forskel på tilflyttere til Vollsmose mv. og til andre multietniske boligområder. Det er således de mindre integrerede familier, der flytter til den almene sektor og især til de multietniske boligområder, hvilket bekræfter den tidligere undersøgelse baseret på registerdata (Skifter Andersen 2006a).

Derimod har diasporavariablen kun en mindre betydning. Mange af de der flytter til private udlejningsboliger og ejerlejligheder er ligeså splittet mellem Danmark og oprindelseslandet, som de der flytter til de multietniske boligområder.

Boligpræferencernes betydning for boligvalget

Det må forventes, at husstandenes ideelle præferencer vedrørende boligen og boligområdet (se side 49) har en betydning for, hvilke boliger man flytter til, selv om ressourcer og vilkårene på boligmarkedet kan lægge grænser for, i hvor høj grad de kan opfyldes. I tabel 29 belyses sammenhængen mellem boligvalg og præferencer ved den andel af tilflyttere til forskellige boligtyper, som har fundet forskellige præferencer meget vigtige for dem, hvis de kunne vælge frit.

Tabel 29. Sammenhængen mellem boligpræferencer og boligvalg. Andelen af tilflyttere til forskellige boligtyper, som finder forskellige egenskaber ved boligen meget vigtige, hvis de kunne vælge frit.

Ideelle boligpræferencer	Vollsmose, GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl. +andel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieshuse	Andre boligtyper	Alle
Enfamiliehus mv.	84%	69%	72%	70%	67%	91%	73%	74%
Ejerbolig	67%	69%	71%	66%	87%	97%	61%	73%
Tæt på grønne områder	79%	83%	88%	78%	78%	86%	71%	84%
Området har et godt omdømme	84%	90%	90%	84%	91%	95%	81%	89%
At der er trygt i området	91%	98%	97%	92%	96%	98%	92%	96%
Få sociale problemer og kriminalitet	88%	91%	95%	93%	98%	95%	97%	94%
At boligområdet ligger i en større by	65%	70%	60%	63%	61%	57%	58%	61%
Nemmere at få arbejde i nærheden	91%	77%	80%	84%	85%	84%	64%	80%
Det er et godt kvarter for børn og unge	98%	88%	87%	86%	94%	97%	83%	88%
Overrepræsentation								
Enfamiliehus mv.	13	-7	-3	-6	-9	23	-2	0
Ejerbolig	-8	-6	-3	-10	19	32	-17	0
Tæt på grønne områder	-6	-2	4	-7	-7	2	-16	0
Området har et godt omdømme	-6	1	1	-6	2	6	-9	0
At der er trygt i området	-6	2	1	-5	0	2	-5	0
Få sociale problemer og kriminalitet	-6	-3	1	-1	4	1	3	0
At boligområdet ligger i en større by	6	15	-2	3	-1	-7	-6	0
Nemmere at få arbejde i nærheden	13	-4	-1	5	6	5	-20	0
Det er et godt kvarter for børn og unge	11	-1	-2	-3	6	10	-6	0

Præferencer for at bo i enfamiliehus og i ejerbolig findes, som ventet, især hos tilflytterne til enfamiliehuse og ejerlejligheder. Men der er også en meget stor del af tilflytterne til de andre boliger, som gerne vil bo i ejerboliger – et ønske de ikke har fået opfyldt – og i enfamiliehus, selv om de sjældent har fået det.

Med hensyn til de øvrige boligønsker er der ikke store forskelle mellem boligtyperne. Mest markant er, at tilflytterne til de multietniske boligområder lægger relativt mere vægt på, at boligen ligger i en større by, og for Vollsmose mv., at det er nemmere at få arbejde i nærheden. I ejerboligerne lægges relativt mere vægt på, at det er et godt kvarter for børn og unge, der også har været vigtigt for tilflytterne til de tre udvalgte multietniske boligområder. I de private udlejningsboliger lægges mindre vægt på kvaliteter ved boligområdet som grønne områder, omdømme og tryghed. I parcelhusene lægges lidt mere vægt på godt omdømme – i Vollsmose mv. lidt mindre.

Forskelle i flyttesituation og boligvalg

Vi har ovenfor (side 68) defineret nogle forskellige flyttesituation som har betydning for hvor akut flytningen er, som har betydning for, hvor lidt tid de flyttende har til at finde en ny bolig. Dette kan have betydning for, hvilken bolig de vælger, idet man må forvente, at de mere akutte flytninger i højere grad vil føre til indflytning i de dele af boligmarkedet, hvor det er nemmest for husstanden at skaffe sig en acceptabel bolig. I tabel 30 er tilflytterne til de forskellige boligtyper fordelt på flyttesituation. Tvunget flytning er den mest akutte situation, mens ingen begrundelser er den mindst akutte, hvor man ikke er utilfreds med boligen, men blot finder et bedre tilbud.

Tabel 30. Flyttende til forskellige boligtyper fordelt på flyttesituation.

	Flyttesituation					
	Tvunget flytning	Arbejds-skift mv.	Ændret familiesituation	Kun utilfredshed	Ingen begrundelser	I alt
Vollsmose, GP og MP	28%	5%	2%	42%	23%	100%
Almene > 40 % indvandrere	41%	5%	4%	34%	15%	100%
Almene < 40 % indvandrere	27%	9%	9%	45%	10%	100%
Priv.udl.+andel	31%	8%	7%	35%	20%	100%
Ejerlejligheder	26%	4%	15%	44%	11%	100%
Ejerboliger i enfamilieshuse	15%	13%	4%	44%	24%	100%
Andre boligtyper	37%	7%	2%	53%	2%	100%
Alle	28%	8%	7%	43%	13%	100%
Overrepræsentation (pct.)						
Vollsmose, GP og MP	0	-44	-68	-2	75	
Almene > 40 % indvandrere	47	-37	-40	-20	12	
Almene < 40 % indvandrere	-4	5	23	5	-25	
Priv.udl.+andel	11	-10	-8	-20	52	
Ejerlejligheder	-7	-49	108	1	-18	
Ejerboliger i enfamilieshuse	-47	58	-47	2	82	
Andre boligtyper	33	-19	-77	22	-87	

Det ses, at tilflytninger til de multietniske boligområder (dog ikke til Vollsmose mv.) relativt ofte er tvungne flytninger. Det samme gælder i lidt mindre omfang for tilflytninger til private udlejningsboliger mv. Flytninger i forbindelse med arbejdsskift sker sjældnere til de multietniske boligområder, men i en lidt større udstrækning til andre almene boliger. Disse flytninger er derimod overrepræsenteret i parcelhuse mv. Flytninger i forbindelse med ændret fa-

miliesituation sker relativt oftere til de andre almene boliger og især til ejerlejligheder.

Det ses, af sidste kolonne, at flytninger, som alene sker, fordi man ønsker en anden bolig er meget overrepræsenteret i Vollsmose mv. og i en vis udstrækning i andre multietniske boligområder. En af årsagerne hertil kan være ønsker om at bo i enklaver. Også for tilflytterne til parcelhuse mv. – og til private udlejningsboliger – er der ofte ikke nogen særlig årsag til flytningen.

Fremgangsmåde ved boligvalg og problemer for tilflyttere til forskellige boligtyper

Der er forskellige fremgangsmåder og problemer, som er relevante, når man søger bolig i forskellige dele af boligmarkedet. I en del tilfælde kan de flytende imidlertid have forsøgt at finde bolig i flere forskellige boligtyper. I tabel 31 vises forskellene mellem fremgangsmåde og problemer for tilflytterne til de forskellige boligtyper.

Tabel 31. Fremgangsmåde og problemer ved flytningen for husstande flyttet til forskellige boligtyper.

	Vollsmose, Almene > GP og MP	Almene < 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+a ndel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieshuse	Andre boligtyper	Alle
Hvordan fandt I frem til den nye bolig?								
Gennem eksternt venteliste i et boligselskab, hvor I ikke boede før	67%	65%	50%	29%	11%	10%	16%	43%
Gennem oprykningsventeliste	19%	25%	29%	8%		1%		20%
Blev anvist af kommunen	2%	5%	15%	15%	2%	1%	26%	12%
Gennem annonce i aviser	5%		2%	10%	17%	18%	11%	5%
Gennem ejendomsmægler			2%	8%	65%	63%		12%
Gennem personlige forbindelser		5%	3%	29%	2%	7%	42%	7%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Hvor lang tid tog det, fra I begyndte at søge ny bolig/blev skrevet op på venteliste, til I fik den?								
Mindre end 1 år	56%	56%	48%	63%	91%	73%	84%	57%
1 - 2 år	33%	31%	29%	18%	4%	22%	5%	26%
3 - 5 år	5%	8%	13%	13%	2%	2%	11%	11%
mere end 5 år		4%	9%	5%		2%		6%
Hvilke særlige problemer havde I, mens I søgte efter den nye bolig?								
Måtte vente meget lang tid på venteliste	19%	29%	34%	33%	20%	6%	26%	29%
Blev afvist af boligselskaber	9%	16%	11%	14%	11%	3%	26%	11%
Kunne ikke få anvist bolig af kommunen	12%	22%	16%	19%	9%	6%	37%	15%
Kunne ikke få lån til ejerbolig	2%	5%	7%	10%	2%	9%	32%	7%
Kunne ikke få privat udlejningsbolig eller andelsbolig	5%	6%	7%	7%	13%	4%	21%	7%
Vidste for lidt om mulighederne	21%	17%	15%	16%	15%	7%	16%	14%

Nogle af svarene må afspejle, at de etniske minoriteter ikke ved, hvad spørgsmålet drejer sig om, eller at der er fejl i datamaterialet med hensyn til placeringen i boligtyper. Denne er baseret på BBR oplysninger, hvor der kan forekomme fejl i data om ejerforhold. Det kan således ikke være rigtigt, at nogle af tilflytterne til ejerboliger har fået bolig gennem et boligselskab med mindre svaret afspejler, at de har forsøgt dette uden held.

Det er især i de multietniske boligområder, at man har fået boligen gennem den eksterne venteliste, mens oprykningslisten sjældnere er brugt her end i de øvrige almene boligområder. Boligerne er relativt oftere anvist af kommunen blandt tilflyttere til øvrige almene boliger og til private udlejnings-

boliger. Det afspejler for det første, at kommunerne i de senere år i højere grad bruger deres anvisningsret i de boligafdelinger, hvor der er færre etniske minoriteter (se Skifter Andersen og Fridberg 2003). For de private udlejningsboliger må der være tale om flygtninge, som er fordelt mellem kommunerne.

Blandt tilflytterne til ejerboliger er boligen – som ventet – oftest fundet via annoncer og ejendomsmæglere. For de private udlejningsboliger og andelsboligerne er personlige forbindelser vigtigst, og man har været skrevet op på venteliste hos en privat udlejer.

Tilflytterne til især ejerboligerne og også de private udlejningsboliger mv. har brugt mindst tid på at finde den nye bolig. Det har taget længst tid for tilflytterne til de øvrige almene boliger, især på grund af lang ventetid på venteliste.

Tiden har været lidt kortere for tilflytterne til de multietniske boligområder. Her er der især mange der klager over, at de ikke har kunnet få hjælp fra kommunen til at finde bolig og også, at de blev afvist af boligselskaber. I denne gruppe er der desuden flest for hvem, det har været et problem, at de vidste for lidt om det danske boligmarked. Det tyder på, at mange af tilflytterne til de multietniske boligområder havner her, fordi de ikke kender andre muligheder.

Blandt tilflytterne til private udlejningsboliger mv. er der også mange som har ventet lang tid på ventelister eller er blevet afvist af kommuner og boligselskaber (nogle af dem måske private). Dette kunne tyde på, at en del af disse husstande uden held har forsøgt at få en almen bolig. Men der er også en del af dem, som ikke har kunnet få lån til ejerbolig.

Blandt tilflyttere til ejerlejligheder er der en del, som har forsøgt at få en privat udlejningsbolig mv. eller at få en almen bolig gennem kommuner og boligselskaber.

Begrundelser for valg af bolig i forskellige boligtyper

I undersøgelsen er de flyttende etniske minoriteter blevet spurgt om, hvilke grunde der var de vigtigste til, at de valgte den pågældende bolig. Der kan være forskelle på boligpræferencer og begrundelser for valg af boligen, fordi nogle husstande har meget begrænsede valgmuligheder og nogle slet ingen. For de, der ikke havde noget valg, siger besvarelsene noget om deres tilfredshed med den valgte bolig. I tabel 32 ser vi på, hvilke forskelle der er i begrundelserne for valg af forskellige boligtyper.

Tabel 32. Hovedbegrundelser for valg af forskellige **boligtyper**. Andel af respondenterne som mente, at den angivne grund var meget vigtigt for boligvalget. (pct).

	Vollsmose, GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+a ndel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieeshuse	Andre boligtyper	Alle
Boligen har den ønskede størrelse	79%	83%	82%	69%	80%	83%	73%	80%
Boligen er enfamiliehus/rækkehus	19%	18%	15%	21%	11%	88%	24%	25%
Huslejen/boligudgiften er passende	67%	75%	72%	71%	80%	83%	64%	73%
Ønskede kun at bo i dette boligområde	61%	55%	61%	50%	57%	64%	48%	59%
Boligområdet er attraktivt	47%	54%	55%	61%	74%	69%	48%	57%
Gode naboer og andre beboere	54%	63%	59%	53%	61%	66%	54%	59%
Boligens beliggenhed er god	65%	64%	69%	69%	78%	85%	70%	71%
Overrepræsentation (pct.)								
Boligen har den ønskede størrelse	-1	3	2	-14	1	4	-9	
Boligen er enfamiliehus/rækkehus	-25	-26	-40	-16	-56	255	-5	
Huslejen/boligudgiften er passende	-8	2	-2	-3	10	13	-12	
Ønskede kun at bo i dette boligområde	3	-5	4	-15	-3	10	-19	
Boligområdet er attraktivt	-19	-7	-3	6	29	20	-17	
Gode naboer og andre beboere	-10	7	0	-11	3	11	-8	
Boligens beliggenhed er god	-8	-9	-2	-2	11	21	-2	

Boligens størrelse har været vigtig for valget i næsten alle boligtyperne. Undertagelserne er de private udlejningsboliger mv. og de andre boligtyper (lejet værelse mv.). Det er formentligt fordi boligerne gennemgående er for små.

Som man kunne forvente er det først og fremmest tilflytterne til parcelhuse, der har lagt vægt på enfamiliehus/rækkehus og have, men der er også en del i de øvrige ejerformer, som har opnået dette.

Boligudgiftens størrelse har betydet mest i ejerboligerne, hvor de også er højest – mindst i de tre udvalgte multietniske boligområder og i andre boligformer, hvor man kan formode at andre forhold har haft større betydning.

Det er først og fremmest i de almene boliger, at tilflytterne på forhånd har valgt at ville flytte til et bestemt boligområde. Men der er også en stor del, der har gjort det i de øvrige boligtyper. Specielt tilflytterne til parcelhuse har villet bo i et bestemt område. Det er også her, at flest har valgt området, fordi de finder det attraktivt. Det er der en del færre, der har gjort i de almene boliger og specielt i de tre udvalgte multietniske boligområder. Der er faktisk flere blandt tilflytterne til ejerlejligheder og private udlejningsboliger mv., der har valgt boligen, fordi de fandt boligområdet attraktivt. Årsagerne uddybes nærmere nedenfor.

Tilflytterne til ejerboliger, der ofte ligger i områder med få etniske minoriteter, har også lidt oftere lagt vægt på, at der her var gode naboer. Det er også i ejerboligerne, at man har lagt mest vægt på boligens beliggenhed.

For de husstande, der har lagt vægt på boligområdet, er der stillet en række uddybende spørgsmål om, hvad det konkret er, de har fundet vigtigt (tabel 33).

Tabel 33. Begrundelser med relation til boligområdet for valg af boliger i forskellige boligtyper. Andel af respondenterne som mente, at den angivne grund var meget vigtig for boligvalget (pct).

	Vollsmose, GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+andel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieshuse	Andre boligtyper	Alle
Der er pæne huse, gader/torve	37%	39%	46%	41%	56%	55%	15%	45%
Der er fredeligt og roligt	42%	38%	52%	54%	69%	66%	18%	51%
Der er gode grønne friarealer	37%	36%	49%	50%	71%	65%	15%	49%
Der er pænt og rent	37%	40%	53%	56%	71%	65%	15%	52%
Mange faciliteter for sport og fritid	37%	27%	39%	42%	49%	47%	13%	38%
Det er et godt kvarter for børn og unge	37%	39%	49%	50%	71%	66%	13%	49%
Der er gode skoler og institutioner	30%	33%	45%	42%	60%	60%	10%	44%
Der er mange aktiviteter og kulturliv	35%	36%	36%	42%	53%	42%	10%	37%
Folk opfører sig ordentligt	39%	52%	54%	50%	59%	65%	26%	53%
Overrepræsentation (pct.)								
Der er pæne huse, gader/torve	-16	-11	2	-9	25	23	-65	
Der er fredeligt og roligt	-18	-27	1	5	34	28	-65	
Der er gode grønne friarealer	-24	-27	0	2	45	33	-69	
Der er pænt og rent	-29	-23	1	7	36	24	-70	
Mange faciliteter for sport og fritid	-3	-30	1	10	27	22	-67	
Det er et godt kvarter for børn og unge	-24	-21	-1	2	45	34	-74	
Der er gode skoler og institutioner	-32	-26	2	-4	36	37	-77	
Der er mange aktiviteter og kulturliv	-6	-5	-3	14	43	13	-72	
Folk opfører sig ordentligt	-27	-3	1	-6	10	22	-51	

Generelt er der, som vist ovenfor, flere i ejerboligerne, som har valgt boligen, fordi boligområdet er attraktivt og færrest i de multietniske boligområder, mens de øvrige boligtyper ligger imellem. Dette slår også igennem på svarene på næsten alle de spørgsmål, der forklarer, hvorfor området er attraktivt. Det gælder både de fysiske forhold, faciliteter og aktiviteter i området og fysiske og sociale gener. De største forskelle mellem ejerboligerne og de multietniske boligområder vedrører vurderingen af, om det er et godt kvarter for børn og unge, og om der er gode skoler og institutioner. De mindste forskelle vedrører faciliteter for sport og fritid og sociale og kulturelle aktiviteter. Private udlejningsboliger og øvrige almene boliger har fået næsten samme vurdering på alle de nævnte egenskaber, mens ejerlejlighederne vurderes højere.

I tabel 34 er set på, hvilke konkrete begrundelser de flyttende har givet for, at boligens beliggenhed var væsentligt for valget af boligen.

Tabel 34. Begrundelser med relation til boligens beliggenhed for valg af bolig i forskellige boligtyper. Andel af respondenterne som mente, at den angivne grund var meget vigtigt for boligvalget (pct).

	Vollsmose, Almene > GP og MP	Almene > 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl.+a ndel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieshuse	Andre boligtyper	Alle
Tæt på arbejdsplads	44%	36%	43%	48%	41%	52%	15%	43%
Nemmere at få arbejde i nærheden	42%	37%	36%	31%	28%	38%	9%	35%
Tæt på transportmuligheder	61%	57%	59%	63%	67%	69%	39%	60%
Tæt på grønne områder	49%	49%	57%	52%	61%	70%	33%	56%
Tæt på forretninger og kulturudbud	65%	53%	57%	57%	65%	61%	33%	57%
At boligområdet ligger i en større by	63%	48%	46%	50%	50%	44%	30%	47%
Overrepræsentation (pct.)								
Tæt på arbejdsplads	3	-16	0	11	-4	20	-65	
Nemmere at få arbejde i nærheden	19	6	4	-11	-19	9	-74	
Tæt på transportmuligheder	0	-5	-2	5	12	14	-35	
Tæt på grønne områder	-13	-14	1	-7	8	25	-41	
Tæt på forretninger og kulturudbud	14	-7	0	0	14	7	-42	
At boligområdet ligger i en større by	35	2	-2	8	8	-6	-35	

Ved valget af de tre udvalgte multietniske boligområder er der især lagt vægt på mulighederne for at få arbejde i nærheden, på at de ligger tæt på forretninger og kulturudbud og på, at de ligger i en større by – mindre på nærhed til grønne områder. Disse prioriteringer er ikke de samme i de øvrige multietniske boligområder og andre almene boligområder, hvor beliggenheden generelt har spillet en mindre rolle for valget. I de private udlejningsboliger har nærheden til arbejdsplads været højt prioriteret, men ikke grønne områder. I ejerlejlighederne har nærhed til transport, forretninger mv. og grønne områder været vigtige. For køberne af parcelhusene har nærhed til grønne områder været et dominerende motiv, samt nærhed til arbejdsplads og transport.

Begrundelser for valg af bolig i forskellige geografiske områder

Vi har tidligere i rapporten (side 66) set på forskelle mellem de mere og mindre urbaniserede dele af lande med hensyn til, hvorfor etniske minoriteter flytter. Analysen viste, at de etniske minoriteter oftere flytter fra boliger i de mindre kommuner (og i de tre store provinsbyer) pga. utilfredshed med naboerne og med jobmulighederne. I dette afsnit ser vi på hvilke forskelle, der er i begrundelserne for tilflytning til boliger i geografiske områder med forskellig grad af urbanisering (tabel 35).

Tabel 35. Begrundelse for boligvalg i forskellige geografiske områder.

	Kommunegruppe					Alle
	Kbh. Frdb.	Øvrige Ho-vedstad-somr.	Odense, Århus, Ålborg	Provins-byer > 15.000	Øvrige kommu-ner	
Boligen har den ønskede størrelse	74%	77%	83%	82%	79%	80%
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	10%	24%	24%	24%	36%	25%
Huslejen/boligudgiften er passende	78%	66%	75%	75%	72%	73%
Ønskede kun at bo i dette boligområde	56%	49%	62%	66%	53%	59%
Boligområdet er attraktivt	63%	57%	64%	57%	47%	57%
Gode naboer og andre beboere	56%	59%	67%	58%	54%	59%
Boligens beliggenhed er god	71%	73%	78%	68%	63%	71%
Overrepræsentation						
Boligen har den ønskede størrelse	-8	-3	4	3	-1	
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	-59	-5	-3	-3	45	
Huslejen/boligudgiften er passende	6	-9	2	2	-2	
Ønskede kun at bo i dette boligområde	-5	-17	6	13	-10	
Boligområdet er attraktivt	10	-1	12	-1	-18	
Gode naboer og andre beboere	-6	-1	14	-3	-9	
Boligens beliggenhed er god	1	3	11	-4	-10	

I de mindre kommuner er det mere end hver tredje, som har lagt vægt på at få et enfamiliehus, mens det kun er hver fjerde i de øvrige kommuner og kun 10 pct. i København.

Præferencer for bestemte forhold i boligområdet har markant hyppigst været vigtige i de tre store provinsbyer. Det gælder både områdets fysiske og sociale indhold, samt beliggenheden og næste 2 ud af tre har villet bo i et bestemt boligområde. Det sidste har været endnu mere hyppigt i de mellemstore provinsbyer. En af årsagerne hertil er ønsket om at bo i enklaver, som er belyst nedenfor (side 83).

Sammenhængen mellem begrundelser for valg og husstandenes integration og ressourcer

Ligesom der er forskelle med hensyn til boligpræferencer blandt de etniske minoriteter, kan der også være forskelle mellem forskellige grupper mht., hvad der er afgørende for deres boligvalg. I tabel 36 er anvendt de tidligere beregnede indeks for disintegration og ressourcer til at karakterisere de husstande, som har lagt vægt på forskellige begrundelser.

Tabel 36. Karakteristik af husstande, som har givet forskellige begrundelser for valget af bolig – deres ressourcer og integration.

"Meget vigtige" begrundelser for valg	Indeks forressourcer	Indeks for disintegration
Fik tilbudt boligen af kommunen	-49	34
Fik tilbudt boligen efter at have været skrevet op på venteliste	-19	12
Boligen har den ønskede størrelse	0	6
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	41	-15
Huslejen/boligudgiften er passende	2	1
Ønskede kun at bo i dette boligområde	1	12
Boligområdet er attraktivt	2	-6
Gode naboer og andre beboere	-3	2
Boligens beliggenhed er god	2	-2

De husstande, som ikke har haft noget særligt valg har oftest fået boligen tilbudt af kommune eller boligselskab. Det ses af tabellen, at det – som man kunne forvente – er de mindst integrerede med de mindste ressourcer. Det gælder især de, der er anvist af kommunen, men også mange af de der har fået tilbudt boligen af et boligselskab.

For de øvrige begrundelser er der kun én som skiller sig særligt ud. Det er især de ressourcestærke og integrerede, for hvem det har været vigtigt, at boligen er et enfamiliehus eller rækkehus. Det er især børnefamilierne og beskæftigede med højere indkomst, der – som man kunne forvente det – har valgt hus med have.

Der er desuden en hel del af de mere integrerede blandt de, der har lagt vægt på boligområdets kvaliteter ved valget af bolig, mens de mindre integrerede oftere lægger vægt på boligens størrelse. Også enlige med børn har lagt vægt på boligområdet.

Forskelle mellem etniske grupper

Begrundelserne for at vælge boligen varierer mellem forskellige etniske grupper. Dette skyldes til dels, at der er forskelle mellem grupperne med hensyn til integration og ressourcer. I tabel 37 er vist, i hvor høj grad de forskellige begrundelser er overrepræsenteret blandt etniske grupper, dvs. hvor mange flere (i procent) blandt husstande i gruppen, der har angivet grunden sammenlignet med gennemsnittet for alle etniske minoriteter.

Tabel 37. Forskelle mellem etniske grupper med hensyn til begrundelser for valget af boligen. *Overrepræsentation* af husstande, som har nævnt den angivne begrundelse som meget vigtig for valget af bolig (pct).

	Tyrkiet	Pakistan	Arabiske lande	Iran	Somalia	Balkan og Østeuropa	Andre asiatiske lande
Fik tilbudt boligen af kommunen	-6	-84	-6	26	92	-15	-49
Fik tilbudt boligen efter at have været skrevet op på venteliste	-15	-13	11	-19	32	2	-14
Boligen har den ønskede størrelse	-1	-3	0	-5	5	2	0
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	-4	-37	-18	28	60	-2	16
Huslejen/boligudgiften er passende	-7	10	-14	1	18	8	7
Boligområdet er attraktivt	8	20	-1	-4	48	-20	16
Gode naboer og andre beboere	-4	9	-5	0	58	-15	15
Boligens beliggenhed er god	7	23	0	3	37	-20	17

Somalierne skiller sig ud ved meget oftere end de øvrige grupper at have angivet flere forskellige grunde for valget af boligen. Samtidig er de den gruppe, der oftest har fået boligen gennem kommunen eller ved at stå på venteliste, hvorfor de oftest har haft færre valgmuligheder. Disse to forhold

strider mod hinanden, men kan måske ses i sammenhæng med, at somalierne er meget tilfredse med deres bolig og boligområde.

De to grupper, som sjældnest har fået boligen gennem kommune og boligsekskab er pakistanerne og andre asiater (Vietnam og Sri Lanka). Pakistanerne lægger relativt sjældnere vægt på enfamiliehus og have, men oftere på boligområdet og dets beliggenhed. Asiaterne har fundet enfamiliehus vigtigt og også boligområdet, naboer og beliggenhed. Indvandrere fra Balkan har derimod lagt mindre vægt på boligområdet og dets beliggenhed.

Sammenligning af præferencer og begrundelser for valg

En sammenligning af de flyttendes boligpræferencer med deres faktiske boligvalg vil kunne sige noget om, i hvor høj grad det er muligt for de etniske minoriteter at få opfyldt deres boligønsker. I tabel 38 er vist, hvor stor en andel af de husstande, der har haft forskellige boligpræferencer, som har fået den ønskede boligtype, eller som har anført at de har kunnet lægge vægt på det ønskede ved valget af bolig.

Tabel 38. Sammenligning af boligpræferencer og boligvalg. Andelen af husstande, som har fået den boligtype de ønskede eller som har haft mulighed for at lægge vægt på det ønskede ved valget af bolig.

Præference	Andel med præference, som også har fået det
Enfamiliehus mv.	27%
Ejerbolig	21%

	Andel med præference, som også har lagt vægt på det ved valget af bolig
Tæt på grønne områder	59%
Området har et godt omdømme	47%
At der er trygt i området	50%
Få sociale problemer og kriminalitet	51%
At boligområdet ligger i en større by	58%
Nemmere at få arbejde i nærheden	39%
Det er et godt kvarter for børn og unge	52%

Der er kun en lille del (21 pct.) af de husstande, der har ønsket ejerbolig, som også har fået en. Kun lidt flere (27 pct.) har fået opfyldt deres ønske om at flytte i enfamiliehus eller rækkehus.

Der er flere, der ser ud til at fået opfyldt deres ønsker til boligområdet og dets beliggenhed. Det gælder især beliggenhed i større by, samt nærhed til grønne områder. Ca. halvdelen har fået opfyldt ønsker om tryghed i boligområdet, få sociale problemer og kriminalitet og et godt kvarter for børn og unge. Færrest har realiseret et ønske om, at det skal være nemmere at få arbejde i nærheden af boligen, og at området skal have et godt omdømme.

Alt i alt tyder besvarelsene på, at det er vanskeligt for de etniske minoriteter at opfylde deres boligønsker. Vi ved så blot ikke, om det er lige så svært for danskere i samme økonomiske situation.

Valg af enklaver

Vi har tidligere (side 28) ved hjælp af svarene vedrørende boligpræferencer belyst, i hvor høj grad de flyttende etniske minoriteter har præferencer for at bo tæt på familie, venner og landsmænd. I dette afsnit ser vi på, i hvor høj grad sådanne præferencer har haft betydning for valget af den konkrete bolig.

Følgende begrundelser for boligvalget er medtaget:

Ønskede at bo i et bestemt boligområde, fordi man

1. havde enten venner og familie eller
2. ønskede at bo tæt på landsmænd.

Valgte boligområdet, fordi der er gode naboer og andre beboere med begrundelserne:

3. Vi har familie og venner i området
4. Der bor mange med samme etniske baggrund som os.
5. Passende blanding af danskere og indvandrere

Valgte boligområdet, fordi det har en god beliggenhed:

6. Tæt på familie og venner

I tabel 39 er vist svarene på forskellige spørgsmål om, hvad der har været vigtigt for valget af bolig.

Tabel 39. Begrundelser for valg af boligtyper, som har relation til præferencer for enklaver hos indflyttere i forskellige boligtyper.

	Vollsmose, Almene > GP og MP	Almene < 40 % indvandrere	Almene < 40 % indvandrere	Priv.udl. +andel	Ejerlejligheder	Ejerboliger i enfamilieshuse	Andre boligtyper	Alle
Ønskede kun at bo i dette boligområde, fordi:								
Familie eller venner, som bor i området	49%	40%	37%	25%	30%	31%	21%	35%
Mange med samme etniske baggrund	35%	33%	18%	14%	17%	13%		18%
Gode naboer og andre beboere fordi								
Vi har familie og venner i området	44%	39%	37%	32%	39%	30%	13%	35%
Mange med samme etniske baggrund	34%	32%	20%	18%	11%	13%	11%	20%
Området har et godt omdømme	37%	47%	47%	44%	48%	56%	11%	46%
Passende blanding af danskere og indvandrere	42%	48%	47%	40%	46%	49%	13%	45%
Boligens beliggenhed er god, fordi								
Tæt på familie og venner	54%	50%	40%	41%	48%	35%	21%	41%

Ca. 60 pct. af husstandene har valgt et bestemt boligområde, som det eneste de ville flytte ind i. Af disse 60 pct. er det de 35 pct., der som begrundelse har angivet ønsket om at bo tæt på familie og venner i området. Det er væsentligt flere blandt tilflytterne til de multietniske boligområder, som ønsker at bo tæt på familie og venner. Det er også relativt flere her, som ønsker at bo sammen med andre med samme etniske baggrund. Også når man ser på de begrundelser for boligvalget, der vedrører naboer og boligens beliggenhed er der klart flere i de multietniske boligområder, der anfører familie, venner og landsmænd som årsag til boligvalget.

Men der er også en del blandt tilflytterne til de andre boligtyper, der har angivet disse begrundelser. Dette tyder på, at også en del af de valgte priva-

te boliger er tæt på venner og familie mv. Det gælder især for tilflytterne til ejerlejligheder.

I tabellen er også vist, hvor mange der har angivet boligområdets omdømme og etniske sammensætning som motiv for boligvalget. For disse svar er der den omvendte sammenhæng, idet det er relativt færre i de multi-etniske boligområder, som bruger disse begrundelser, men forskellene i forhold til de andre boligtyper er ikke voldsomt store.

Valg af enklaver i forskellige geografiske områder

Vi har tidligere i rapporten (side 66) set på forskelle mellem de mere og mindre urbaniserede dele af lande med hensyn til, hvorfor etniske minoriteter flytter. Analysen viste, at etniske minoriteter i de mindre kommuner relativt oftere flyttede, fordi de følte sig isoleret og boede for langt fra venner og familie. I tabel 40 belyses, om der også er forskelle mellem forskellige geografiske områder med hensyn til, hvor ofte boligvalget er begrundet med ønsket om at bo i enklaver.

Tabel 40. Begrundelser for valg af bolig, som har relation til præferencer for enklaver hos indflyttere i forskellige geografiske områder.

	Kommunegruppe					
	Kbh. Frdb.	Øvrige Ho-vedstad-somr.	Odense, Århus, Ålborg	Provinsbyer > 15.000	Øvrige kommuner	Alle
Ønskede kun at bo i dette boligområde, fordi:						
Familie eller venner, som bor i området	30%	30%	38%	40%	32%	35%
Mange med samme etniske baggrund	18%	13%	26%	17%	16%	18%
Gode naboer og andre beboere fordi						
Vi har familie og venner i området	28%	34%	42%	37%	29%	35%
Mange med samme etniske baggrund	22%	14%	27%	17%	19%	20%
Området har et godt omdømme	41%	46%	54%	47%	38%	46%
Passende blanding af danskere og indvandrere	43%	50%	50%	46%	35%	45%
Boligens beliggenhed er god, fordi						
Tæt på familie og venner	33%	39%	49%	40%	36%	41%
Overrepræsentation						
Ønskede kun at bo i dette boligområde, fordi:						
Familie eller venner, som bor i området	-13	-14	8	13	-9	
Mange med samme etniske baggrund	-3	-29	42	-9	-11	
Gode naboer og andre beboere fordi						
Vi har familie og venner i området	-19	-4	19	5	-16	
Mange med samme etniske baggrund	11	-31	37	-13	-7	
Området har et godt omdømme	-11	1	17	2	-18	
Passende blanding af danskere og indvandrere	-4	12	10	2	-23	
Boligens beliggenhed er god, fordi						
Tæt på familie og venner	-18	-4	21	-1	-12	

Tabellen viser, at valg af enklaver forekommer hyppigst i de tre store provinsbyer og de mellemstore byer og sjældnest i de mindre byer og i Hovedstaden.

Det forekommer mest hyppigt i Odense, Århus og Ålborg, at man har valgt et bestemt boligområde for at bo tæt på venner og familie, og især for at bo sammen med landsmænd. Det er også mere almindeligt i de mellem-

store provinsbyer, mens det sker relativt sjældnere i de mindre kommuner og også i Hovedstaden.

I København er der dog relativt flere, som generelt har valgt boligområdet, fordi der var mange beboere med samme etniske baggrund blandt naboerne. Men denne begrundelse optræder også hyppigst i de tre store provinsbyer, hvor man også oftest mener, at der er en passende blanding af danskere og indvandrere. Det mener man sjældnere i de mindre kommuner, men årsagen kan være, at der er for få landsmænd.

Sammenhængen mellem præferencer for og valg af enklaver

Vi vil forvente at der er en tæt sammenhæng mellem de svar de flyttende etniske minoriteter har givet vedrørende deres præferencer for at bo tæt ved venner og familie, og hvad der har været vigtige begrundelser for at vælge deres bolig. I tabel 41 ser vi på sammenhængen mellem husstandenes præferencer for at bo tæt på venner og familie og de begrundelser, de har givet for at vælge boligen. Tallene angiver andelen af de, der har haft en bestemt præference, der har angivet begrundelsen som meget vigtig.

Tabel 41. Sammenhængen mellem præferencer for enklaver og begrundelser for hvorfor boligen er valgt, Andelen som har anset begrundelsen for meget vigtig (pct).

Begrundelse, som var meget vigtig for valget af bolig	Præference for ønsket afstand til venner og familie					
	I samme boligområde	I gangafstand	Kort afstand med bil/bus/tog	I samme by	Uden betydning	Alle
Valgte at bo i bestemt boligområde fordi:						
Havde familie eller venner, som bor i området	55%	40%	34%	35%	22%	35%
Der bor mange med samme etniske baggrund som os	32%	28%	18%	16%	10%	18%
Gode naboer fordi:						
Havde familie eller venner, som bor i området	47%	39%	36%	40%	22%	35%
Der bor mange med samme etniske baggrund som os	27%	33%	21%	17%	13%	20%
Passende blanding af danskere og indvandrere	46%	44%	43%	50%	41%	45%
God beliggenhed fordi:						
Tæt på familie og venner	49%	52%	40%	44%	28%	41%
Har angivet mindst én af begrundelserne	73%	61%	55%	57%	44%	56%

Som man måtte forvente er der flere blandt de, der har præferencer for at bo tæt på venner og familie, der også har valgt et bestemt boligområde, hvor der bor venner og familie. 60 pct. af de, der foretrækker at bo i samme boligområde, som venner og familie, har således også valgt det. Det samme gælder for 40 pct. af de, der ønskede at bo i gangafstand. Men der er også en del af de, som ønskede at bo tæt på venner og familie, som enten ikke er kommet til det, eller som ikke har valgt et bestemt boligområde. De kan i stedet have valgt et af flere mulige områder med venner, familie og landsmænd. Det er således mere end 70 pct. af de, der havde præferencer for at bo i samme boligområde som venner og familie, der også på en eller anden måde har begrundet valget af bolig med dette (nederste række i tabellen). For de, der ideelt ønskede at bo i gangafstand, var det 61 pct.

Tabellen viser imidlertid også, at en del af de, der ikke har givet udtryk for præferencer for enklaver, alligevel har begrundet det konkrete boligvalg

med, at de kom til at bo tæt på familie, venner eller landsmænd. Det gælder således for 44 pct. af de, der ikke mente, det havde nogen betydning, hvor de boede i forhold til venner og familie.

Sammenhængen mellem valg af enklaver og husstandenes integration og ressourcer

Det blev tidligere vist (tabel 12), at der er en stærk sammenhæng mellem præferencer for enklaver og integration og ressourcer blandt de etniske minoriteter. I tabel 42 ser vi på, om denne sammenhæng også gælder, når man ser på forskellige begrundelser med relation til valg af enklaver.

Tabel 42. Karakteristik af husstande, som har givet forskellige begrundelser for valget af bolig, der har relation til at bo i enklaver.

Valg af enklaver	Ressourcer	Indeks for dis- integration	Diaspora
Ønskede kun at bo i dette boligområde, fordi:			
Havde familie eller venner, som bor i området	-6	22	-9
Der bor mange med samme etniske baggrund som os	-17	40	-10
Gode naboer og andre beboere, fordi			
Vi har familie og venner i området	-8	10	-15
Der bor mange med samme etniske baggrund som os	-20	25	-11
Området har et godt omdømme	2	-2	-13
Passende blanding af danskere og indvandrere	-5	2	-7
Boligens beliggenhed er god, fordi			
Tæt på familie og venner	-10	11	-10

Analysen viser, at det især er blandt de husstande, som specifikt har valgt et bestemt boligområde, at der er mange mindre integrerede husstande med færre ressourcer, og det gælder især de af dem, der lægger vægt på, at der bor mange landsmænd i området. Også blandt de, der generelt har lagt vægt på nærhed til familie og venner og landsmænd, er der en overvægt af mindre integrerede med færre ressourcer.

Derimod er der ikke nogen positiv sammenhæng med diasporavariablen. Høj graden af orientering mod oprindelseslandet ser således ikke ud til at have en negativ betydning for, om man vælger bolig for at bo i en enklave. Dette kan have en sammenhæng med, at flygtninge, der ofte er de svageste og mindst integrerede, ikke har nogen særlig positiv orientering mod oprindelseslandet.

Valg af enklaver i forskellige etniske grupper

Vi har tidligere vist, at der er ret store forskelle på, i hvor høj grad forskellige etniske grupper har præferencer for enklaver (tabel 14). Dette gælder også, når man tager højde for gruppernes forskelle med hensyn til ressourcer og integration (tabel 15). I dette afsnit ser vi på i hvor høj grad dette giver sig udslag i forskelle med hensyn til deres konkrete valg af enklaver. I tabel 43 ses, hvor stor en andel af de flyttende i de forskellige grupper, der har angivet, at de valgte et bestemt boligområde for enten at bo tæt på venner og familie eller for at bo tæt på landsmænd.

Tabel 43. Andelen af forskellige etniske grupper, som kun ønskede at bo i et bestemt boligområde med den begrundelse, at de ønskede at bo tæt på familie og venner eller landsmænd, samt andelen som har mindst en begrundelse for valg af bolig med relation til enklaver.

	Ønskede at bo i et bestemt boligområde		Havde mindst en begrundelse for valg af bolig med relation til enklaver*)
	Havde familie eller venner, som bor i området	Der bor mange med samme etniske baggrund som os	
Tyrkiet	35%	17%	56%
Pakistan	42%	22%	71%
Arabiske lande	27%	16%	49%
Iran	25%	9%	44%
Somalia	55%	53%	83%
Balkan og Østeuropa	35%	14%	53%
Andre asiatiske lande	41%	21%	64%
Andre lande	22%	22%	44%
Alle	35%	18%	56%

*) Fandt mindst én af følgende fem begrundelser meget vigtige for boligvalget: Ønskede at bo i et bestemt boligområde fordi man 1. havde enten venner og familie eller 2. ønskede at bo tæt på landsmænd. Valgte boligområdet, fordi der er gode naboer og andre beboere med begrundelserne: 3. Vi har familie og venner i området eller 4. der bor mange med samme etniske baggrund som os. Valgte boligområdet, fordi det har en god beliggenhed: 5. Tæt på familie og venner

Tabellen viser, som for præferencerne, store forskelle mellem de etniske grupper. Det er markant mange somalier, der har valgt enklaver – både for at bo sammen med familie og venner og med landsmænd og med andre begrundelser. Pakistanerne er den gruppe som næstoftest har valgt efter enklaver. For de øvrige grupper er der også mange, som har anført begrundelser med relation til enklaver, især at bo tæt på familie og venner, mens landsmænd i almindelighed i boligområdet betyder noget mindre. Det er lidt overraskende, at araberne, som er en stor gruppe, relativt sjældnere har valgt enklaver. Det er kun iranerne og 'andre lande', som gør det endnu sjældnere.

Det er især enlige med børn og ældre uden børn, der har valgt enklaver – sjældnere de unge familier uden børn.

Forklaringer på tilflytning til multietniske boligområder

Ved valget af at flytte til multietniske boligområder kan der – udover manglende valgmuligheder - være to forskellige motiver. Det ene kan dreje sig om ønsket at bo tæt på venner familie og landsmænd. Det andet kan drejer sig om, hvorvidt man ønsker at bo i et boligområde med mange andre etniske minoriteter og få danskere, eller man ikke ønsker dette. Etniske minoriteters faktiske bosætning i multietniske boligområder må antages at have en sammenhæng med deres præferencer for at bo i enklaver, fordi det oftest er nemmere at finde andre med samme etniske baggrund i de multietniske boligområder. Men en række andre faktorer kan også spille ind. De kan have andre bosætningspræferencer, som påvirker boligvalget. For eksempel kan stærke ønsker om at bo i andre boligtyper og omgivelser, end de multietniske boligområder kan udbyde, modvirke præferencerne for at bo i disse.

Vi ved fra registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a), at de fleste etniske minoriteter flytter indenfor den samme by. Registerundersøgelsen viste også, at forhold i kommunen som boligsammensætningen og andelen af etniske minoriteter og arbejdsløse har en signifikant betydning for, om etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder.

Endelig kan flytning til multietniske boligområder være en følge af mangel på alternativer, hvis det er her, man nemmest kan få opfyldt sine primære boligbehov. Det er især familier, som står i en situation, hvor de af forskellige grunde ikke kan blive i den forrige bolig, der ofte tvinges til at flytte til boliger, de ikke selv har ønsket. Dette hænger sammen med årsagerne til fraflytning fra den forrige bolig.

Sammenhængen mellem præferencer for multietniske boligområder og valg af enklaver

Vi har tidligere belyst de etniske minoriteters præferencer med hensyn til beboersammensætningen i deres ønskede boligområde (se side 52) og sammenhængen mellem disse præferencer og præferencer for enklaver (tabel 13). Analysen viste, at det især er de, der gerne vil bo i multietniske boligområder, der lægger vægt på at bo tæt ved venner og familie, mens de, der ikke ønsker det, sjældnere gør det. Blandt de, der ikke mener beboersammensætningen har nogen betydning for dem, er der også mange, der ikke tillægger det nogen betydning at bo tæt ved venner og familie. Dette tyder på, at ønsker om at bo i multietniske boligområder i en vis grad afspejler, at man mener, at det her er nemmere at komme til at bo tæt på venner og familie.

I det følgende ser vi på sammenhængen mellem præferencer for at bo i multietniske boligområder og det faktiske boligvalg belyst ved de begrundelser for valg af boligen, der har relation til enten ønsket om at bo i enklaver og eller til beboersammensætningen i det valgte boligområde. I tabel 44 er vist, hvor stor en andel af husstandene, der har lagt meget vægt på de forskellige begrundelser for valg af boligen opdelt på deres svar vedrørende den ønskede beboersammensætning.

Tabel 44. Sammenhængen mellem præferencer for multietniske boligområder og begrundelser for valg af boligen, som har relation til enklaver. Andelen, som finder begrundelsen meget vigtig for boligvalget (pct).

Begrundelser for valg af boligen	Præferencer for beboersammensætning				Alle
	Højest tredjedel med udenlandsk baggrund	Nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund	Overvejende bo folk med udenlandsk baggrund	Fordelingen betyder ikke noget	
Valgte bestemt boligområde fordi:					
Havde familie eller venner, som bor i området	29%	43%	56%	31%	35%
Mange med samme etniske baggrund som os	11%	29%	40%	12%	18%
Gode naboer og andre beboere, fordi					
Havde familie eller venner, som bor i området	32%	43%	40%	28%	35%
Mange med samme etniske baggrund som os	13%	33%	32%	11%	20%
Passende blanding af danskere og indvandrere	41%	57%	44%	35%	45%
God beliggenhed, fordi					
Bo tæt på familie og venner	34%	55%	48%	30%	41%
Har mindst en af begrundelserne					
do i Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken	75%	77%	-	72%	74%
do i Multietniske boligområder	78%	57%	80%	35%	55%
do i Andre almene boliger	49%	72%	56%	53%	59%

Analysen viser, at der er en vis sammenhæng mellem præference for multietniske boligområder og valget af bosætning i enklaver. 35 pct. af de flyttende valgte at bo i et bestemt boligområde med den begrundelse, at de havde venner og familie i området. Men blandt de, der foretrækker boligområder med enten lige mange danskere og indvandrere (42 pct.) eller flest indvandrere (56 pct.), var det flere, som valgte området pga. venner og familie. Det samme gælder når man ser på de andre begrundelser for boligvalg med relation til enklaver. Husstande med præference for multietniske boligområder vælger således oftere at bo i enklaver, men der er også en relativt stor del af de, der ikke har præferencer for multietniske boligområder eller mener, at beboersammensætningen er uden betydning, som har valgt at bo tæt på venner og familie eller landsmænd.

I den nederste del af tabellen er vist hvor stor en del af husstandene, der har brugt mindst én af de angivne begrundelser for boligvalget med relation til at bo i enklaver. Det ses, at 56 pct. af alle de flyttende har valgt enklaver med mindst en af begrundelserne, og at det er 66 pct. blandt de, der har præferencer for multietniske boligområder. I de nederste seks linier i tabellen er vist de samme tal for tilflytterne til de forskellige boligtyper.

Det ses, at blandt tilflytterne til Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken er der flere, som har valgt enklaver, men der er næsten ikke nogen forskel mellem de, der har forskellige præferencer for multietniske boligområder.

Tilflytterne til de andre multietniske boligområder har sjældnere valgt enklaver. Der er samtidigt den højeste andel, der har valgt det blandt de, der ikke ønsker at bo i multietniske boligområder. Det kunne tyde på, at for denne gruppe er præferencerne for enklaver så store, at det modvirker deres modvilje mod at bo i multietniske boligområder. De flytter primært til de multietniske boligområder for at bo sammen med venner, familie og landsmænd – ikke for at bo sammen med andre grupper af etniske minoriteter.

Blandt tilflytterne til øvrige almene boliger er der omvendt en stærkere sammenhæng mellem præferencer for multietniske boligområder og valget af at bo i enklaver. Det samme gælder for tilflytterne til private udlejningsboliger mv.

Statistisk analyse til forklaring af sammenhængen mellem præferencer og tilflytning til multietniske boligområder

I en tidligere rapport (Skifter Andersen 2006a) er foretaget en statistisk analyse af hvilke faktorer, der har betydning for, at etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder, baseret på registerdata. Analysen viste, at der er en mindre sandsynlighed for at de, der har dansk statsborgerskab, flytter til områderne, og en større for at flygtningene gør det, men at dette i endnu højere grad gælder for tilflytterne til alle almene boliger. Registerundersøgelsen viste desuden, at etniske tilflyttere til de multietniske boligområder har mindre indkomst og beskæftigelse end alle flyttende, men større end tilflytterne til almene boliger i almindelighed. De er ofte familier med børn.

Den ovenfor viste sammenligning af tilflytterne til forskellige boligtyper (tabel 28, side 71) viste, at vores indeks for ressourcer (baseret på en kombination af indkomstniveau, uddannelse og overførselsindkomster) var væsentligt lavere for tilflytterne til de multietniske boligområder og især for tilflyttere til Vollsrose, Gellerupparken og Mjølnerparken. Desuden var indekset for disintegration (baseret på sprogkunderskaber, beskæftigelse og sociale relationer til danskere) meget højt - dvs. at indflytterne til de multietniske boligområder er væsentligt dårligere integrerede.

Tilflytningen til multietniske boligområder har således en sammenhæng med mange forskellige variable, som også er indbyrdes korrelerede. For at få en mere præcis bestemmelse af sammenhængen mellem præferencer for hhv. enklaver og multietniske boligområder og den faktiske indflytning i multietniske boligområder er gennemført en statistisk analyse (logistisk regression) af, hvilken selvstændig betydning forskellige baggrundsfaktorer har for, om de etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder. I analysen indgår følgende variable:

- *Præference for multietniske boligområder*: Om husstanden foretrækker at bo i et boligområde med nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund eller, at der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund
- *Præference for at bo ved venner og familie*: Ønsker at bo i samme boligområde som venner og familie eller i gangafstand
- *Indeks for ressourcer*: se side 44
- *Indeks for disintegration*: se side 41
- *Indeks for diaspora*: se side 40
- *Indeks for flyttesituation*: se side 58
- *Alder*: for hovedperson i husstanden (person med højest indkomst)
- *Børn?*: Har familien børn?
- *Par?*: Er det et par?
- *Statsborgerskab?*: Har hovedpersonen dansk statsborgerskab
- *Opholdstid*: Antal år siden familien indvandrede
- *Etnisk gruppe*: Kode for landegruppe, hvorfra hovedpersonen kommer

Resultaterne af analysen er beskrevet i tabel 45 ved de enkelte variables signifikans og odds ratio for de variable som er blevet inddraget i den fundne optimale statistiske model. Desuden er vist den beregnede øgede sandsynlighed for tilflytning til multietniske boligområder ved en forøgelse af de uafhængige variable med en enhed.

Tabel 45. Resultater fra logistisk regression til forklaring af tilflytning til multietniske boligområder.

Uafhængige variable	Signifikans	Odds ratio	Øget sandsynlighed for tilflytning
Præference for multietniske boligområder	,038	1,845	85%
Præference for at bo ved venner og familie	,010	2,119	112%
Indeks for ressourcer	,000	,469	-53%
Indeks for disintegration			
Indeks for diaspora			
Indeks for flyttesituation			
Alder			
Børn?			
Par?			
Statsborgerskab?			
Opholdstid			
Etniske gruppe	,000		
Nagelkerke R2	,298		

Det ses, at den fundne model i rimeligt omfang kan forklare tilflytningen til multietniske boligområder (Nagelkerke R2), men en stor del af de anvendte variable er ikke kommet med, fordi de ikke har været signifikante nok, eller fordi de har været korrelerede med andre variable.

Analysen viser, som man kunne forvente, at der er en sammenhæng mellem præferencer for multietniske boligområder og tilflytning til disse områder. Ønsker man at bo i et boligområde, hvor mindst halvdelen af beboerne er etniske minoriteter, så er der en 85 pct. større sandsynlighed for at man flytter til et multietnisk boligområde. Men der er også en stor øget sandsynlighed, hvis man har præferencer for at bo tæt ved familie og venner (112 pct.)

Blandt de øvrige variable er det kun indeks for ressourcer og etnisk gruppe, som er signifikant. Som det er fremgået af de andre analyser, er det især de ressourcetsvage, som flytter til multietniske boligområder. Derimod er indekset for disintegration ikke signifikant, selv om tabel 28 har vist, at tilflyttere til de multietniske boligområder i gennemsnit har et højere indeks end andre flyttende. Det kan til dels skyldes, at indekset er korreleret med indekset for ressourcer, idet beskæftigelse indgår i begge indeks.

Indekset for flyttesituation, som angiver, i hvor høj grad der var tale om en akut flytning med kort tid til at finde bolig, er ikke signifikant.

Analysen viser også, at der alt andet lige er meget signifikante forskelle mellem forskellige etniske grupper til tilbøjelighed til at flytte til multietniske boligområder. Dette blev også vist i den tidligere analyse baseret på registerdata (Skifter Andersen 2006a, side 89). Der er således også kulturelt betingede årsager til, at nogle etniske minoriteter i langt højere grad flytter til multietniske boligområder.

Årsager til flytning til multietniske boligområder

For at kunne undersøge nogle af årsagerne til, at de etniske minoriteter flytter til multietniske boligområder, selv om de ikke vælger enklaver, har vi opdelt de flyttende i fire grupper:

- 1 Tilflyttere til multietniske boligområder (inklusive Vollsmose mv.), som *ikke* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave
- 2 Tilflyttere til multietniske boligområder, som *også* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave

- 3 Tilflyttere til øvrige boliger, som *har* begrundet dette med ønsket om at bo i enklave
- 4 Tilflyttere til øvrige boliger, som *ikke* har begrundet dette med ønsket om at bo i enklave

I tabel 46 sammenligner vi disse fire grupper vedrørende omstændighederne i forbindelse med flytningen og med hensyn til de begrundelser, de har givet for at vælge boligen.

Tabel 46. Omstændigheder ved flytningen og begrundelser for valg af bolig hos husstande opdelt efter, om de har valgt enklaver og flytter til multietniske boligområder.

	Flytter til ME, men har ikke valgt enklave	Flytter til ME og har valgt enklave	Flytter ikke til ME, men har valgt enklave	Flytter ikke til ME og har ikke valgt enklave	Alle
Omstændigheder ved flytningen					
Akut årsag til flytning*)	52%	43%	46%	40%	44%
Brugte mindre end 1 år til at finde boligen	68%	51%	57%	57%	57%
Blev afvist af boligselskaber	2%	19%	11%	10%	11%
Kunne ikke få anvist bolig af kommunen	11%	22%	18%	11%	15%
Prøvede, men kunne ikke få lån til ejerbolig	7%	3%	8%	7%	7%
Prøvede forgæves at få privat udlejningsbolig	7%	5%	7%	8%	7%
Vidste for lidt om mulighederne for at få bolig	21%	17%	14%	14%	14%
Begrundelse for valg af bolig					
Boligen har den ønskede størrelse	77%	84%	83%	75%	80%
Huslejen/boligudgiften er passende	71%	74%	78%	68%	73%
Ønskede kun at bo i dette boligområde	31%	74%	75%	40%	59%
Boligområdet er attraktivt	36%	62%	71%	43%	57%
Gode naboer og andre beboere	36%	77%	76%	38%	59%
Boligens beliggenhed er god	31%	86%	84%	56%	71%
Antal respondenter	62	95	525	427	1109
Overrepræsentation (pct.)					
Omstændigheder ved flytningen					
Akut årsag til flytning*)	18	-2	5	-9	
Brugte mindre end 1 år til at finde boligen	21	-11	0	0	
Blev afvist af boligselskaber	-79	69	2	-10	
Kunne ikke få anvist bolig af kommunen	-25	45	15	-28	
Prøvede, men kunne ikke få lån til ejerbolig	-4	-55	13	-1	
Prøvede forgæves at få privat udlejningsbolig	-3	-24	0	7	
Vidste for lidt om mulighederne for at få bolig	42	17	-5	-3	
Begrundelse for valg af bolig					
Boligen har den ønskede størrelse	-3	6	4	-6	
Huslejen/boligudgiften er passende	-3	1	6	-7	
Ønskede kun at bo i dette boligområde	-48	26	27	-32	
Boligområdet er attraktivt	-38	8	23	-25	
Gode naboer og andre beboere	-40	30	29	-36	
Boligens beliggenhed er god	-57	22	19	-20	

*) Tvunget flytning, flytning ved arbejdsskift eller som følge af familiebegivenhed.

Den interessante gruppe i denne forbindelse er de, der flytter til multietniske boligområder uden at begrunde dette med at ville bo tæt på venter, familie og landsmænd (kolonne 1). Tallene tyder på, at denne gruppe ofte er flyttet til de multietniske boligområder, fordi de har været under pres og har måttet

tage den bolig, der nu engang var til rådighed, men ikke fordi de selv har valgt den.

Det ses, at gruppen noget oftere end de øvrige har haft en akut flytning med kort tid til at finde boligen, og derfor har de fleste af dem også fundet boligen relativt hurtigt. De har sjældnere haft tid til at blive afvist af boligselskaber eller kommune, men flere af dem klager over, at de ved for lidt om mulighederne på boligmarkedet. De har sjældnere fået en bolig med den ønskede størrelse og boligudgift. Mest markant er, at de væsentligt sjældnere har valgt boligen på grund af kvaliteter ved boligområdet. Det gælder både området som sådan, beboerne og beliggenheden. Få af dem har selv valgt at bo i området.

Et interessant resultat af tabellen er også, at de der har begrundet boligvalget med at ville bo i enklave – både i de multietniske boligområder og udenfor – væsentligt oftere har valgt at bo i et bestemt boligområde og også synes at beboersammensætningen og beliggenheden er god. Men det er kun de, der ikke flytter til multietniske boligområder, der også har fundet boligområdet attraktivt. Det er især de, der flytter til multietniske boligområder, som besværer sig over, at være blevet afvist af boligselskab og kommune i deres bestræbelser på at få opfyldt deres boligønsker. De har desuden væsentlig sjældnere forsøgt at få lån til ejerbolig eller at få adgang til private udlejningsboliger mv. Det er således en gruppe, som meget målrettet har gået efter at bo i bestemte multietniske boligområder.

Spatial assimilation?

I det indledende kapitel omtales den såkaldte amerikanske 'Spatial assimilation theory', som antager, at indvandrerne ved ankomsten til et nyt land bosætter sig i enklaver for derefter at spredes ud i byen i takt med deres integration i samfundet. Teorien er, at der er en omvendt sammenhæng mellem graden af økonomisk, social og kulturel integration og graden af rumlig segregering. Indvandrere, som er mindre integrerede og/eller føler sig isolerede i værtssamfundet, søger tryghed og beskyttelse i byområder, hvor de kan støtte sig til landsmænd, mens de mere integrerede af forskellige grunde foretrækker at flytte væk fra områderne.

Resultater fra de tidligere undersøgelser

De tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 2006a og b) bekræftede denne hypotese. I undersøgelsen af til- og fraflytningen fra de tre multietniske boligområder Vollsmose, Gellerupparken og Mjølnerparken blev påvist, at fraflytterne sjældnere end tilflytterne til områderne var flygtninge, at de havde bedre dansk kundskaber og oftere havde beskæftigelse.

I registerundersøgelsen (Skifter Andersen 2006a) sammenlignedes beskæftigelsesgraden for til- og fraflytterne i multietniske boligområder indbyrdes og med de internt flyttede i områderne og beboerne. Resultatet ses i tabel 47.

Tabel 47. Sammenligning af etniske minoriteter, der er hhv. tilflyttere, fraflyttere, interne flyttere og beboere i multietniske boligområder almene boligområder med mere en 40 pct. etniske minoriteter 2002.

	Tilflyttere	Fraflyttere	Interne flyttere	Beboere
I arbejde	31 %	48 %	30 %	40 %
Arbejdsløse	56 %	37 %	58 %	46 %
Pens., studenter mv.	13 %	15 %	11 %	13 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Skifter Andersen 2006a

Registeranalysen viste, at fraflytterne fra multietniske boligområder væsentligt oftere er i beskæftigelse end både tilflytterne og beboerne er generelt. Den viser også, at de internt flyttede meget ligner tilflytterne. Dette tyder på, at etniske minoriteter, som er kommet i beskæftigelse foretrækker at flytte ud af de multietniske boligområder, når de skal skifte bolig frem for at flytte internt.

Registeranalysen viste desuden, at tilflytterne også sjældnere er danske statsborger, og de har boet kortere tid i Danmark.

Forskelle mellem til- og fraflytterne fra multietniske boligområder

I dette afsnit vil vi se nærmere på i hvor høj grad vores survey kan bekræfte hypotesen om rumlig assimilering for flyttende etniske minoriteter.

Til brug for analysen har vi opdelt de flyttende i fire grupper afhængig af, om de flytter til eller fra multietniske boligområder (almene boligafdelinger med mere end 40 pct. etniske minoriteter):

- 1 Nye tilflyttere til multietniske boligområder, som kommer fra andre typer af boligområder

- 2 Fraflyttere ud af multietniske boligområder, som flytter til andre typer af boligområder
- 3 Flytninger indenfor eller mellem multietniske boligområder
- 4 Andre flytninger

I tabel 48 er vist de beregnede indeks for hhv. flyttesituation (hvor akut flytningen er), ressourcer (uddannelse indkomst, overførselsindkomster) og disintegration (manglende sprogkunderskaber, beskæftigelse og netværk til danskere). Desuden er angivet andelen af de flyttende, der har valgt deres bolig, fordi de ønsker at bo i en enklave (tæt på venner, familie og landsmænd).

Tabel 48. Flyttesituation, ressourcer, integration og valg af enklave for til- og fraflyttere til multietniske boligområder.

	Indeks for flyt- tesituation	Ressour- cer	Indeks for dis- integration	Vælger en- klave?	Antal svar
Nye til multietniske boligområder	4,1	-68	33	66%	95
Ud af multietniske boligområder	3,4	-14	4	35%	98
Internt eller mellem multietniske boligområder	4,2	-76	34	52%	62
Andre flytninger	3,9	14	-6	57%	853
Total	3,9	0	0	56%	1108

Tabellen støtter 'spatial assimilation' teorien. Den viser markante forskelle på til- og fraflytterne fra de multietniske boligområder. Fraflytterne har et væsentligt lavere indeks for manglende integration end tilflytterne og et væsentligt højere for ressourcer. Samtidigt er det væsentligt sjældnere, at de har valgt boligen for at bo i enklave.

De, der flytter mellem multietniske boligområder, ligner tilflytterne udefra mht. integration og ressourcer, men flytter lidt sjældnere for at bo i enklaver. Det er imidlertid de husstande, der flytter mellem andre boliger (andre flytninger), der har flest ressourcer og er mest integrerede, men samtidig flytter over halvdelen af dem for at bo tæt på venner, familie og landsmænd.

Indekset for flyttesituationen viser imidlertid, at der også må være en del tilflyttere til de multietniske boligområder, som er i en akut situation ved flytningen, og derfor måske ikke har haft mulighed for at vælge andre boliger end i de multietniske boligområder. For de, der flytter ud af områderne, er der imidlertid et relativt lavt indeks, hvilket tyder på, at der meget oftere er tale om flytninger, hvor der har været god tid til at vælge en anden bolig.

Forskelle i præferencer for multietniske boligområder

En af årsagerne til, at etniske minoriteter fraflytter de multietniske boligområder, kan være, at de – af forskellige grunde – foretrækker at bo i boligområder med flere danskere. I tabel 49 sammenlignes præferencerne for beboersammensætningen mellem til- og fraflytterne fra de multietniske boligområder.

Tabel 49. Til- og fraflyttere til multietniske boligområder mm. fordelt på deres præferencer for den etniske sammensætning af boligområdet.

Præference for beboersammensætning i boligområdet	Nye til multietnisk boligområder	Ud af multietniske boligområder	Internt eller mellem multietniske boligområder	Andre flytninger	
Højst en tredjedel med udenlandsk baggrund	14%	28%	21%	30%	28%
Nogenlunde lige mange danskere og udlænd.	48%	31%	44%	31%	33%
Overvejende folk med udenlandsk baggrund	2%	1%	5%	2%	2%
Fordelingen betyder ikke noget	35%	35%	31%	33%	33%
Andet	1%	4%		3%	3%
Ved ikke				1%	0%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%

Tabellen viser, at der er færre blandt fraflytterne, som ønsker at bo i områder med mange etniske minoriteter, end der er blandt tilflytterne, samt at der er flere som specifikt mener, at der højst bør være en tredjedel indvandrere. Fraflytterne har næsten samme præferencer som de, der flytter mellem andre boligområder end de multietniske boligområder, mens de internt flyttede i de multietniske boligområder ligner tilflytterne.

Årsager til fraflytning fra multietniske boligområder

Skyldes fraflytningen fra multietniske boligområder primært et fravalg af at bo sammen med mange andre etniske minoriteter eller har den andre årsager? I dette afsnit undersøges, i hvor høj grad fraflytningen fra multietniske boligområder har andre begrundelser end tilflytningen og andre flytninger indenfor og udenfor multietniske boligområder. I tabel 50 er vist de flyttendes besvarelser mht. om en række grunde var meget vigtige for beslutningen om at flytte.

Analysen viser, at fraflytterne ikke oftere er flyttet på grund af utilfredshed som helhed med naboerne. Men der er et par af forholdene, som har større betydning end for andre flyttende og især for tilflytterne. Der er flere end gennemsnittet, der finder, at for mange beboere med udenlandsk baggrund var en meget vigtig grund til flytningen (9 pct.), at folk opførte sig dårligt (13 pct.) og at de følte sig utrygge i områderne (11 pct.).

Men der er et par af besvarelserne, som ikke helt svarer til det forventede. Man skulle forvente, at tilflytterne til multietniske boligområder i højere grad end fraflytterne ville angive flytteårsager fra den tidligere bolig 'For få beboerne havde samme baggrund' eller 'Følte sig isoleret i boligområdet', fordi man må forvente, at der er flere etniske netværk i de multietniske boligområder. Der er imidlertid ikke nogen særlig forskel på svarene her mellem til- og fraflytterne, og det er få, der har angivet disse årsager til flytning. Det samme gælder utilfredshed med beliggenheden, fordi man bor for langt fra venner og familie. Dette kunne tyde på, at de etniske minoriteter, der forlader de multietniske boligområder, i høj grad er de, der ikke har et stærkt etnisk netværk i boligområdet.

Til gengæld er der relativt mange af de internt flyttede, som angiver disse grunde. Det kan tænkes, at mange etniske minoriteter bruger den interne oprykningsskema i boligorganisationerne til at flytte sammen med venner og familie i andre multietniske boligområder (se i øvrigt Skifter Andersen 2003).

Det ses af tabellen, at utilfredshed med boligen er en meget hyppig årsag til fraflytning fra de multietniske boligområder. Fraflytterne ligger her på linie med både de interne og eksternt flyttede, mens tilflytterne sjældnere flyttede på grund af utilfredshed med den forrige bolig. Det samme gælder for alle de forskellige årsager til utilfredshed med boligen. Det er således tilflytterne, der afviger ved at andre årsager har været væsentlige for flytningen, heriblandt at de er blevet tvunget til at flytte (se tabel 48).

Utilfredshed med boligområdet er desuden oftere en grund til flytning hos fraflytterne end hos alle de øvrige flyttende. Det er især områdernes dårlige omdømme, hvilket også blev påvist i undersøgelsen af de tre udvalgte boligområder (Skifter Andersen 2006b), men også skoler og institutioner. Utilfredshed med de fysiske forhold spiller også en vis rolle (ikke vist i tabellen).

Tabel 50. Årsager til flytning ud af multietniske boligområder, sammenlignet med årsagerne hos andre typer af flyttende.

	Nye til multietniske boligområder	Ud af multietniske boligområder	Internt eller mellem multietnisk boligområder	Andre flytninger	Alle
Fik arbejde/uddannelse langt fra boligen	13%	6%	8%	14%	13%
Var utilfreds med boligen i alt	43%	57%	58%	55%	54%
Heraf					
Boligen var for lille	20%	38%	43%	39%	37%
Huslejen/boligudgifterne for høje	17%	36%	38%	28%	28%
Boligens kvalitet var for dårlig	18%	27%	15%	22%	22%
I ønskede at bo i enfamiliehus eller rækkehus	8%	15%	12%	17%	16%
I ønskede at eje jeres bolig	8%	17%	12%	17%	16%
Var utilfreds med naboerne i alt	16%	16%	21%	12%	13%
Heraf					
For få af de andre beboere havde samme baggrund	3%	2%	2%	2%	2%
For mange beboere med udenlandsk/ikke baggrund	5%	9%	12%	3%	4%
Følte jer isoleret i området	3%	6%	10%	4%	4%
Folk opførte sig dårligt	8%	13%	10%	7%	8%
Følte jer utrygge i området	3%	11%	5%	5%	6%
Vores børn og unge fik dårlige kammerater	5%	7%	10%	4%	5%
Var utilfreds med boligområdet i alt	20%	29%	19%	18%	20%
Heraf					
Dårlige skoler og institutioner	5%	14%	7%	5%	6%
Området havde et dårligt omdømme	7%	19%	8%	8%	9%
Var utilfreds med beliggenheden i alt	19%	26%	21%	16%	18%
Heraf					
For langt fra familie og venner	7%	8%	8%	7%	7%
For langt fra arbejdsplads	7%	8%	13%	6%	7%
Svært at få arbejde i nærheden	7%	10%	13%	7%	7%
For langt fra transportmuligheder	7%	8%	13%	8%	8%

En sidste pointe, som kan udtrækkes er, at tilflytterne oftere flytter i forbindelse med arbejdsskift, mens fraflytterne sjældnere gør det. Men for fraflytterne er det oftere en grund, at der 'Svært at få arbejde i nærheden af boligen'. Generelt flytter fraflytterne oftere på grund af utilfredshed med beliggenheden.

Begrundelse for valg af boligen

Der er også væsentlige forskelle på begrundelserne for valget af bolig, der er brugt hos henholdsvis tilflytterne og fraflytterne fra multietniske boligområder (tabel 51).

Tabel 51. Sammenligning af begrundelser for valg af boligen mellem til- og fraflyttere fra multietniske boligområder mv. Andelen som anførte den angivne grund som meget vigtig. (pct).

	Nye til mul- tietnisk bo- ligområder	Ud af multi- etnisk bolig- områder	Internt eller mellem mul- tietnisk bo- ligområder	Andre flyt- ninger	Alle
Boligen har den ønskede størrelse	72%	75%	97%	80%	80%
Boligen er enfamiliehus/rækkehus - har have	16%	34%	23%	25%	25%
Huslejen/boligudgiften er passende	30%	30%	24%	26%	27%
Ønskede kun at bo i dette boligområde	42%	47%	45%	40%	41%
fordi:					
Havde familie eller venner, som bor i området	42%	27%	44%	34%	35%
Mange med samme etniske baggrund som os	35%	9%	31%	17%	18%
Boligområdet er attraktivt	47%	58%	58%	58%	57%
heraf:					
Det er et godt kvarter for børn og unge	37%	42%	40%	52%	49%
Der er gode skoler og institutioner	32%	35%	33%	47%	44%
Gode naboer og andre beboere	57%	57%	66%	59%	59%
heraf:					
Havde familie eller venner, som bor i området	34%	27%	53%	35%	35%
Mange med samme etniske baggrund som os	29%	13%	40%	19%	20%
Passende blanding af danskere og indvandrere	47%	37%	43%	46%	45%
Boligens beliggenhed er god	66%	76%	61%	71%	71%
heraf:					
Bo tæt på familie og venner	53%	37%	47%	39%	41%
Nemmere at få arbejde i nærheden	42%	32%	32%	35%	35%
Tæt på forretninger og kulturudbud	60%	47%	51%	58%	57%
At boligområdet ligger i en større by	57%	40%	43%	46%	47%

Fraflytterne bruger langt sjældnere end tilflytterne begrundelser, der har relation til valg af enklaver. De har lige så ofte valgt at bo i et bestemt boligområde, men det er langt sjældnere, at de har valgt det, fordi der bor venner og familie og endnu sjældnere for at bo sammen med landsmænd i almindelighed. De har også valgt området fordi der er gode naboer, men sjældent fordi disse naboer er venner, familie eller landsmænd. Og selv om de oftere har valgt boligen fordi beliggenheden er god, er det sjældnere for at bo tættere på familie og venner.

En af de mulige begrundelser er 'Passende blanding af danskere og indvandrere'. Denne begrundelse kan bruges på to forskellige måder afhængig af, om man ønsker at bo i områder med mange eller få etniske minoriteter. Tilflytterne ønsker oftere at bo i områder med en stor andel etniske minoriteter, som vist i tabel 49. Dette medfører, at de oftere bruger begrundelsen 'Passende blanding' end fraflytterne. Dette må indebære, at fraflytterne ikke nødvendigvis flytter fra de multietniske boligområder for at bo i boligområder med færre etniske minoriteter.

De begrundelser, fraflytterne bruger væsentligt oftere end tilflytterne, er at bo i enfamiliehus og at bo i et kvarter, som er godt for børn og unge og har gode skoler og institutioner. Tilflytterne vælger oftere boligen fordi den ligger i en større by, det er nemmere at få arbejde i nærheden, og den er tættere på forretninger og kulturudbud. Derimod vælger de to grupper i næsten samme omfang bolig, fordi den har den ønskede størrelse og husleje.

Det ses også af tabellen, at de internt flyttede indenfor og mellem multietniske boligområder vælger boliger ud fra begrundelser, der ligner tilflytternes. De vælger således i ligeså høj grad ud fra ønsket om at bo i enklaver,

dvs. tæt på venner, familie og landsmænd. Specielt er det mange, som bruger begrundelsen, at der er gode naboer, og at det er venner og familie (53 pct.), eller at det er landsmænd (40 pct.). Men det væsentligste motiv for de interne flyttere er dog boligens størrelse.

Referencer

Betænkning nr. 1337 (1997): *Integration*. Betænkning afgivet af det af Indenrigsministeren nedsatte integrationsudvalg.

Børresen, S. K. (2006). *Etniske minoriteters bosætning. Hvad viser forskningen?* SBi 2006:03. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Chiswick, B. R & Miller, P. (2002). *Do enclaves matter in immigrant adjustment?* IZA Discussion Paper 449.

Christiansen, C. C. (2004). News media consumption among immigrants in Europe: The relevance of diaspora. *Ethnicities*, 4(2), 185/207.

Christoffersen, M. N. (1998). Udviklingen i flytteønsker. Socialforskningsinstituttet.

Damn, A. P. (2002). *Etniske minoriteters bosætning og flytninger – de seneste 20 års økonomisk kvantitative forskningsresultater*. AMID Working Paper Series 13/2002. Aalborg University.

Damm, A. P. (2005). *Immigrants' Location Preferences: Exploiting a Natural Experiment*. Working Paper 05-2. Department of Economics Aarhus School of Business.

Fridberg, T. og Lausten, M. (2004). *Fleksibel udlejning af almene familieboliger*. København: Erhvervs- og Boligstyrelsen.

Hurtig, E. (1995). *Hemhörighet och stadsförnyelse*. Chalmers Tekniska Högskola. Göteborg.

Rossi, P. H. (1955). *Why families move*. The Free Press. Illinois.

SBi og AKF (2001). *Det danske boligmarked. Udvikling i boligforsyning og boligønsker*. København: Byforum.

Schantz Christensen, A. L., Christofferesen, H. Madsen-Østerbye, K. og Smitt, D. A. (1987). *Boligmarkedet i Danmark*. AKF.

Skifter Andersen, H. (2006a). *Etniske minoriteters flytninger og boligvalg*. SBi 2006:02. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. (2006b). *Undersøgelse af til- og fraflytningen fra tre multietniske boligområder*. SBi 2006:12. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. (2005). *Den sociale og etniske udvikling i almene boligafdelinger*. SBi 2005:10. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. (2004) *Virkninger af oprykningsretten i almene boliger, København*: Erhvervs- og Boligstyrelsen.

Skifter Andersen, H. (2004b). *Residents' Understanding of Deprived Urban Neighbourhoods and its Significance for Plans to Move*. Paper to ENHR Conference, Cambridge 2004.

Skifter Andersen, H. og Fridberg, T. (2004): *Kommunal boliganvisning i almene familieboliger*. Statens Byggeforskningsinstitut og Socialforskningsinstituttet.

Skifter Andersen H. og Bonke, J. (1980): *Boligsektorens fordelingsmæssige virkninger I: Boligmarkedet*, København: Lavindkomstkommisionen.

Ærø, T. (2002). *Boligpræferencer, boligvalg og livsstil*. PhD-afhandling. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Bilag. Telefon surveyen og dens repræsentativitet

Statens Byggeforskningsinstitut
DANISH BUILDING RESEARCH INSTITUTE

Undersøgelsespopulation

Til brug for gennemførelse af telefoninterviews er ved hjælp af Danmarks Statistiks registre udtrukket en stikprøve af familier, som er flyttet i løbet af 2004, blandt etniske minoriteter tilhørende udvalgte sproggrupper:

	Skøn over flyttede personer pr. år
tyrkere	7.000
pakistanere	1.800
iranere	2.000
somaliere	3.300
Bosnien	2.700
"Jugoslavien"	2.500
Irak	6.500
Libanon	2.300
Vietnamesere	2.100
I alt	30.200

Der er udtrukket husstande, hvor **alle** beboere på adressen pr. 31.12.2004 er flyttet til denne i løbet af året 2004, og hvor ældste person er indvandrer eller efterkommer fra et af de udvalgte lande. Der er kun udtrukket blandt husstande med mindst en person ældre end 24 år, og hvor alle voksne personer er indvandrer eller efterkommer fra lande i de udvalgte sproggrupper. Endelig bortfalder husstande, hvor alle personer er indvandret indenfor de sidste 3 år og husstande, som igen er fraflyttet adressen efter 1.1.05.

Der er gennemført interviews med ca. 1000 husstande.

I rapporten er desuden anvendt besvarelser fra en stikprøve af familier med mindst en person over 24 år, som er flyttet enten til eller fra Gellerupparken i Århus, Vollsmose (dele heraf) i Odense og Mjølnerparken i København i løbet af 2003 og 2004. Der er udtrukket husstande, hvor alle beboere på adressen pr. 1.1.2005 er flyttet til denne i løbet af årene 2003-2004 (tilflyttere), samt husstande hvor alle personer på adressen pr. 1.1.2003 er fraflyttet i løbet af 2003-2004 (fracflyttere). Tilflyttende husstande, der er flyttet væk fra områderne igen inden 1.1.2005, er ikke med i populationen. Det samme gælder husstande, der er fraflyttet, men ikke boede der pr. 1.1.2003. Desuden frasorteres husstande, som kun er flyttet indenfor de enkelte områder, dvs. bor i samme boligområde både 1.1.2003 og 1.1.2005. Der er gennemført 163 interviews.

Der er udsendt breve til husstandene før interviewet, adresseret til den person i husstanden, der har boet længst i Danmark. Interviewet gennemføres så vidt muligt med denne person, men det er blevet overladt til husstanden at bestemme, hvem der skulle svare.

Spørgeskema til undersøgelse blandt flyttende indvandrere og blandt til- og fraflyttere fra 3 udvalgte boligområder

Først har vi nogle spørgsmål om, hvorfor I flyttede fra jeres tidligere bolig

1. Hvilke grunde var de vigtigste til, at du/I flyttede fra jeres tidligere bolig? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
 - a) Blev skilt/forlod partner
 - b) Kunne ikke blive boende der
 - c) Blev gift/Ville flytte sammen med partner
 - d) Ville flytte hjemmefra/fra forældre
 - e) Ville flytte sammen med forældre eller anden familie
 - f) Fik arbejde/uddannelse langt fra boligen
 - g) Var utilfreds med boligen (spørgsmål 2)
 - h) Var utilfreds med naboerne eller andre beboere (spørgsmål 3)
 - i) Var utilfreds med boligområdet i øvrigt (spørgsmål 4)
 - j) Var utilfreds med boligens/områdets beliggenhed (spørgsmål 5)

(sp 2-7 overspringes for gruppe 2a: tilflyttere til de 3 områder)

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 1g.

2. Hvis I flyttede, fordi I var utilfreds med boligen, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
 - a) Boligen var for lille
 - b) Huslejen/boligudgifterne for høje
 - c) Boligens kvalitet var for dårlig
 - d) I ønskede at bo i enfamiliehus eller rækkehus
 - e) I ønskede at eje jeres bolig

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 1h.

3. Hvis I flyttede, fordi I var utilfredse med naboerne eller andre beboere, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
 - a) For få af de andre beboere havde samme baggrund som os
 - b) For mange beboere med udenlandsk/ikke-dansk baggrund
 - c) Følte jer isoleret i området – ingen kontakt med naboer
 - d) Folk opførte sig dårligt
 - e) Følte jer utrygge i området
 - f) Vores børn og unge fik dårlige kammerater

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 1i.

4. Hvis I flyttede, fordi I var utilfredse med boligområdet, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
 - a) For meget støj og trafik
 - b) Området var grimt og kedeligt
 - c) Området var nedslidt og dårligt vedligeholdt
 - d) Manglende/dårlige friarealer
 - e) Dårlige faciliteter for sport og fritid
 - f) Dårlige skoler og institutioner
 - g) Fik dårlig behandling i kommunens socialforvaltning
 - h) Området havde et dårligt omdømme
 - i) Der skete for lidt/ for få aktiviteter og kulturliv

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 1j.

5. Hvis I flyttede, fordi I var utilfredse med boligens beliggenhed, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
 - a) For langt fra familie og venner
 - b) For langt fra arbejdsplads

- c) Svært at få arbejde i nærheden
- d) For langt fra transportmuligheder
- e) For langt til grønne områder
- f) For langt til forretninger og kulturudbud

(sp. 6 og 7 er kun til gruppe 2b: fraflyttere fra de tre udvalgte boligområder, de øvrige går videre med 8)

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 1j.

6. Hvis I flyttede på grund af utilfredshed med boligområdet, hvilke ændringer skulle der være sket området, før I ville overveje at blive boende? (Måske overveje/ingen betydning)
- a) Forskønnelse af bygninger, gader og torve
 - b) Bedre vedligeholdelse/mindre nedslidning
 - c) Bedre grønne friarealer
 - d) Mulighed for private haver
 - e) Færre synlige alkoholikere og narkomaner
 - f) Mindre kriminalitet, vold og hærværk
 - g) Bedre omdømme
 - h) Flere danske beboere
 - i) Bedre skoler og daginstitutioner
 - j) Flere tilbud til børn og unge
 - k) Bedre adgang til forretninger og service
 - l) Flere forskellige slags boliger – fx ejerboliger
 - m) Ingen ændringer kunne få os til at blive boende

7. Hvis I fik mulighed for at købe jeres gamle bolig, ville I så være blevet boende?

- 1. Ja
- 2. Nej
- 3. Ved ikke

Nu kommer der nogle spørgsmål om hvorfor I er flyttet til jeres nye bolig, og hvordan I fandt den

8. Hvilke grunde var de vigtigste til, at I valgte den bolig, I nu bor i? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
- a) Fik tilbudt den af kommunen
 - b) Fik tilbudt boligen efter at have været skrevet op på venteliste i bopligselskab
 - c) Boligen har den ønskede størrelse
 - d) Boligen er enfamiliehus/rækkehus – har have
 - e) Huslejen/boligudgiften er passende
 - f) Ønskede kun at bo i dette boligområde (spørgsmål 9)
 - g) Boligområdet er attraktivt (spørgsmål 10)
 - h) Gode naboer og andre beboere (spørgsmål 11)
 - i) Boligens beliggenhed er god (spørgsmål 12)

(sp. 9 – 18 overspringes for gruppe 2b – fraflyttere fra de 3 områder)

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 8f.

9. Hvis I kun ønskede at bo i det valgte boligområde, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
- a) Samme område, som den tidligere bolig
 - b) Havde familie eller venner, som bor i området
 - c) Der bor mange med samme etniske baggrund som os

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 8g.

10. Hvis I valgte boligområdet, fordi I synes, det er attraktivt, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)

- a) Der er pæne huse, gader/torve
- b) Der er fredeligt og roligt
- c) Der er gode grønne friarealer
- d) Der er pænt og rent
- e) Der er mange faciliteter for sport og fritid
- f) Det er et godt kvarter for børn og unge
- g) Der er gode skoler og institutioner
- h) Der er mange aktiviteter og kulturliv

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 8h.

11. Hvis I valgte boligområdet, fordi I syntes, at der er gode naboer og andre beboere, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)

- a) Vi har familie og venner i området
- b) Der bor mange med samme etniske baggrund som os
- c) Området har et godt omdømme
- d) Passende blanding af danskere og indvandrere
- e) Folk opfører sig ordentligt

Stilles kun hvis der svares "Meget vigtigt" i spm 8i.

12. Hvis I valgte boligområdet, fordi I syntes, at det har en god beliggenhed, hvilke grunde var så de vigtigste? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)

- a) Tæt på familie og venner
- b) Tæt på arbejdsplads
- c) Nemmere at få arbejde i nærheden
- d) Tæt på transportmuligheder
- e) Tæt på grønne områder
- f) Tæt på forretninger og kulturudbud
- g) At boligområdet ligger i en større by

13. Hvordan fandt I frem til den nye bolig? (kun 1 X)

- 1. Gennem venteliste i et boligselskab, hvor I ikke boede før
- 2. Gennem oprykningsventeliste indenfor boligselskab, hvor I boede før
- 3. Blev anvist af kommunen
- 4. Gennem annonce i aviser
- 5. Gennem ejendomsmægler
- 6. Gennem personlige forbindelser, fx familie og venner

14. Hvor lang tid tog det, fra I begyndte at søge ny bolig/blev skrevet op på venteliste, til I fik den? (kun 1 X)

- 1. Mindre end 1 år
- 2. 1 – 2 år
- 3. 3 – 5 år
- 4. mere end 5 år

15. Hvilke særlige problemer havde I, mens I søgte efter den nye bolig? (stort problem/mindre problem)

- a) Måtte vente meget lang tid på venteliste
- b) Blev afvist af boligselskaber
- c) Kunne ikke få anvist bolig af kommunen
- d) Prøvede, men kunne ikke få lån til ejerbolig
- e) Prøvede at få privat udlejningsbolig eller andelsbolig, men kunne ikke
- f) Vidste for lidt om mulighederne for at få bolig

Nu spørger vi, om der er noget, I er utilfredse med i jeres nye bolig og boligområde

(16-18 kun gruppe 2a: tilflyttere til de 3 boligområder)

16. Er der forhold, som I er særligt utilfredse med i jeres nye bolig og boligområde? (Ja/Nej)

- a) Boligen er for lille
- b) Der er for meget støj og trafik
- c) Området er grimt og kedeligt
- d) Området er nedslidt og dårligt vedligeholdt
- e) Der er manglende eller dårlige firaerealer
- f) Der er for dårlige faciliteter for sport og fritid
- g) Kvarteret er dårligt for børn
- h) Skolerne og institutionerne er dårlige
- i) Området har et dårligt omdømme
- j) Der sker for lidt/ for få aktiviteter og kulturliv
- k) Der er for langt til familie og venner.

17. Er I utilfredse med beboerne i det nye boligområde. I så fald, hvilke af følgende forhold? (Ja/Nej)

- a) Der er for få af de andre beboere har samme etniske baggrund som os
- b) Der er for mange beboere med udenlandsk/ikke-dansk baggrund
- c) Det er svært at tale med naboerne
- d) Folk opfører sig dårligt
- e) Vi føler os utrygge i området

18. Ønsker I, at flytte væk igen fra det nye boligområde så snart I får mulighed for det?

- 1. Ja
- 2. Nej
- 3. Ved Ikke

Nu spørger vi om, hvor I helst ville bo, hvis I kunne vælge frit, og hvad der er vigtigt for jer i boligen

19. Hvis I frit kunne vælge jeres bolig, hvilke egenskaber ved boligen ville så være særligt vigtige for jer? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)

- a) At bo i enfamiliehus eller rækkehus med have
- b) At eje jeres bolig
- c) At bo tæt på grønne områder
- d) At boligområdet har et godt omdømme
- e) At der er trygt i området
- f) At der ikke er for mange sociale problemer og kriminalitet
- g) At boligområdet ligger i en større by/ikke i lille by eller landområde
- h) At der er gode muligheder for beskæftigelse i nærheden
- i) At der er gode opvækstvilkår for børn og unge

20. Hvilken beboersammensætningen synes I ville være bedst i jeres boligområde, hvis I selv kunne vælge? (Kun 1 X)

- 1. Der skal højst bo en tredjedel med udenlandsk baggrund
- 2. Der skal bo nogenlunde lige mange med dansk og udenlandsk baggrund
- 3. Der skal overvejende bo folk med udenlandsk baggrund
- 4. Fordelingen mellem folk med dansk og udenlandsk baggrund betyder ikke noget
- 5. Andet
- 6. Ved ikke

21. Hvis I kunne vælge, hvor skulle familie og venner så bo? (Kun 1 X)

- 1. I samme boligområde
- 2. I gangafstand

3. Kort afstand med bil/bus/tog
 4. I samme by
 5. Uden betydning
 6. Ved ikke
22. Hvad betyder jeres bolig for jer? Hvilke af følgende forhold er vigtige for jer? (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
- a) Vi opholder os i boligen i næsten hele vores fritid
 - b) Vi har meget brug for at kunne være os selv og i fred i boligen
 - c) Boligen er mest kun et sted, hvor vi spiser og sover, ellers er vi andre steder
 - d) Boligen er af afgørende betydning for at holde sammen på familien
 - e) At børnene hver har eget værelse
23. Hvilke sociale aktiviteter synes I er vigtige for jer i jeres boligområde? Er det vigtigt for jer: (Meget vigtigt/Mindre vigtigt)
- a) At hilse på naboerne
 - b) At have et godt forhold til naboerne
 - c) At kunne tale med naboer, som I fx møder på trappen, udenfor, i vaskeskælderen eller andre steder
 - d) At have kontakt med og besøge venner og bekendte i området
 - e) At deltage i fælles arrangementer og aktiviteter i området
 - f) At deltage i beboermøder om fælles beslutninger

Så har vi nogle spørgsmål til jer om jeres baggrund og dagligdag

24. Føler I jer velkomne i Danmark? (Kun 1 X)
1. Ja
 2. Nogenlunde
 3. Nej
 4. ved ikke
25. Bor I flere end een almindelig kernefamilie (far, mor og børn) i jeres bolig i dag? (Gerne flere krydser)
- a) Ja, der bor bedsteforældre
 - b) Ja, der bor også anden familie
 - c) Ja, der bor også andre
26. Hvordan synes I det er bedst at bo sammen? (Kun 1 X)
1. I kernefamilie, mor og far og børn
 2. I storfamilie, forældre, børn og bedsteforældre samt eventuelt andre familiemedlemmer
 3. Sammen med andre
27. Ønsker I også på længere sigt at blive boende i Danmark eller regner I med at vende tilbage til jeres oprindelsesland eller til et tredje land? (Kun 1 X)
1. Alle i husstanden ønsker at blive boende i Danmark
 2. Nogle i husstanden ønsker at blive boende i Danmark
 3. Ingen i husstanden ønsker at blive boende i Danmark
 4. Ved ikke
28. Hvordan vil du karakterisere det sted, som jeres familie kommer fra i jeres oprindelsesland (Kun 1 X)
1. Større by
 2. Mindre provinsby
 3. Landsby

29. På hvilken baggrund kom familien oprindeligt til Danmark (Kun 1 X)
1. Som gæstearbejder
 2. Som familiesammenført
 3. Som flygtninge
 4. Andet
30. Hvornår kom den første person fra jeres husstand første gang til Danmark?
- Årstal =
31. Hvor gode er de voksne i jeres husstand til at tale dansk? (Kun 1 X)
1. Alle voksne kan tale dansk
 2. Alle kan forstå dansk, nogle kan tale dansk
 3. Ingen kan tale dansk, men nogle kan forstå dansk
 4. Ingen kan forstå dansk
32. Hvilke TV-kanaler bruger I mest i husstanden? (Kun 1 X)
1. Næsten kun TV-kanaler fra jeres oprindelsesland
 2. Både TV-kanaler fra Danmark, fra jeres oprindelsesland og evt. andre lande
 3. Næsten kun danske TV-kanaler og evt. andre udenlandske
33. Er der nogen i husstanden, som i øjeblikket har fast arbejde (ikke kommunal aktivering mv.)? Hvis nej, hvor lang tid siden er det så siden nogen har haft arbejde (Kun 1 X)
1. Har arbejde (gå til sp.36)
 2. Mindre end 1 år siden beskæftigelse
 3. 1-2 år
 4. 3 – 5 år
 5. mere end 5 år
 6. Har aldrig haft arbejde
34. Hvorfor er det så svært for jer at få arbejde? Hvad er den vigtigste grund? (Kun 1 X)
1. Dårligt helbred
 2. Taler ikke dansk godt nok
 3. Mangler uddannelse
 4. Vil ikke få bedre økonomi af at arbejde
 5. Dårlige muligheder for at få job i området/for mange arbejdsløse indvandrere søger job
35. Hvor lang tid er det siden nogen i husstanden sidst søgte arbejde? (Kun 1 X)
1. Mindre end 6 måneder siden
 2. ½ - 2 år siden
 3. Mere end 2 år siden
 4. Har ikke søgt endnu
36. Hvilke forhold synes I er mest vigtige for, at I kan få arbejde? (meget vigtig/mindre vigtig)
- a) At indvandrerne i området hjælper hinanden med at få job
 - b) At lokale virksomheder hjælper folk med at finde arbejde
 - c) At der er gode jobgivende projekter fra arbejdsformidlingen og/eller kommunen

- d) At Arbejdsformidlingen og/eller kommunen gør meget for at finde arbejde til jer
37. Er der nogen af de voksne i husstanden, som har danske venner og bekendte? (Ja/Nej) (Hvis nej gå til spm 40)
38. Hvordan har i oftest fået kontakt med danskerne? (Ja/Nej)
- Via arbejde/uddannelse
 - I boligområdet
 - Gennem foreninger mv.
 - Gennem børn og skoler/institutioner
 - På andre måder
39. Hvis I har danske venner og bekendte, hvor tit taler I så med dem? (Kun 1 X)
- Ofte
 - En gang i mellem
 - Sjældent
40. Hvis der er børn i husstanden. Hvem leger børnene så med? (Kun 1 X)
- Har ikke børn
 - Leger mest med danske børn
 - Leger både med danske børn og børn med anden etnisk baggrund
 - Leger mest med børn med anden etnisk baggrund end dansk
 - Leger mest med børn med samme etnisk baggrund som jer
 - Ved ikke

Registerdata

Der er udtrukket registerdata for alle personer, som bor på tilflytningsadressen for de udtrukne populationer, dvs både de interviewede og de ikke interviewede. For alle disse personer er udtrukket følgende

Persondata:

CPR. mv. pr. 1.1.05

- Løbenr for adresse 1.1.2005
- Løbenr for adresse før flytning (1.1.2003 for population 2 og 1.1.2004 for population 1)
- Markering for om personen er lig interviewpersonen
- alder
- køn
- adressedato ADRDTO
- Civilstandsdato CIVDTO
- Civilstand CIVST
- Ægteskabets eller reg. p.skabs varighed AEGTVAR
- dato for statsborgerskab STATDTO
- Fødested FOEDREG
- Statsborgerskab STATKODE
- indvandringsdato inddto
- Danskerer/indvandrere ietype
- Oprindelsesland ieland
- Generation GENERATI
- Fødselsregistreringsted for C-fællen PAFØDREG
- Statsborgerskab for C-fælle PASTAKOD
- D-familietype DTYPE
- D-familienr DNR
- Fælleshusstandsart FHART

- Forældremarkering FMMARK

RAS.

- Arbejdsstilling SOCSTIL
- uddannelseskode for højeste afsluttet uddannelse
- Igangværende uddannelse IGUDD
- Branchekode for arbejdssted
- Arbejdssteds kommunenummer ARBKOM

Indkomst.

- Bruttoindkomst BRUTTTO
- Løn og lønrelaterede indkomster LOENMV
- Integrationsydelse til flygtninge INTGRAYD
- Fagkode for væsentligste lønmodtagerbeskæftigelse i året DISCO
- Samlet indkomst efter renter og skat DISPON
- Kontant værdi af ejendomme i Danmark KOEJD

Social

- Boligyldelsesmarkering
- Beløb
- Boligsikringsmarkering
- Beløb
- pensionskode
- Kode for dominerende ydelse (domyd)
- samlet overførsels beløb (BELTOT)

Bolig og husstandsdata

Population 1: data pr. 1.1.2004 og 1.1.2005

Population 2: data pr. 1.1.2003 og 1.1.2005

Følgende data udtrækkes:

- År (2003, 2004 eller 2005)
- Population (1-3)
- Løbenr for adresse
- Kommunekode for adresse
- Bykode for adresse
- Boligområde (pop 2 og 3)
- BBR ejendomsnr (felt 101)
- BBR Felt 102, 207, 229,307, 308, 312, 314, 318, 319, 392, 306, 32395)
- Antal personer i husstanden ANTPERSH
- Bolighusstandstyper HUSTTYPE
- Antal D-familier i husstanden DFAM
- Alder for yngste person i husstanden ALDYNGPH
- alder for ældste person i husstanden ALDALDPH
- Antal børn i husstanden ANTBØRNH
- Ældste barns alder ALDBARK

Repræsentativitet

I det følgende sammenligner vi de interviewede husstande blandt den udtrukne population af alle flyttende etniske minoriteter med alle de husstande, som opfylder de kriterier, der ovenfor er angivet for hvilke husstande, der skal indgå i undersøgelsen. Vi sammenligner repræsentationen af etniske grupper, husstandenes tilknytning til Danmark, socialgruppe, uddannelsesniveau og familietype.

Tabel 52. Etniske grupper.

	Interviewede	Alle
Tyrkiet	19%	21%
Pakistan	4%	5%
Arabiske lande	21%	23%
Iran	9%	11%
Somalia	7%	9%
Balkan og Østeuropa	31%	22%
Andre asiatiske lande	7%	7%
Andre lande	1%	1%
I alt	100%	100%

Den eneste etniske gruppe, for hvilken de interviewede afviger markant fra udtrækket, er indvandrere fra Bosnien mv. Alle de øvrige er godt repræsenteret

Tabel 53. Tilknytning til Danmark.

	Interviewede	Alle
Efterkommere	3%	3%
Indvandrere med dansk statsborgerskab	38%	38%
Indvandrere før 1990	6%	9%
Indvandrere efter 1990	51%	48%
I alt	100%	100%

Indvandrere uden dansk statsborgerskab er underrepræsenteret i undersøgelsen, mens interviewene blandt efterkommere, etniske minoriteter med dansk statsborgerskab og de senest indvandrede er repræsentative.

Tabel 54. Socialgrupper.

	Interviewede	Alle
Førtidspensionister	7%	7%
Kontanthjælpsmodtagere mv.	21%	25%
Folkepensionister	3%	2%
Arbejdsløse mv.	21%	22%
Studerende	5%	6%
Beskæftigede lav H-indkomst	21%	19%
Beskæftigede højere H-indkomst	21%	16%
Andre	2%	3%
I alt	100%	100%

Kontanthjælpsmodtagere er en smule underrepræsenterede, mens de beskæftigede er noget overrepræsenterede.

Tabel 55. Uddannelse.

	Interviewede	Alle
Videregående uddannelse	8%	7%
Mellemlang uddannelse	11%	10%
Andre erhversuddannelser	34%	30%
Studentereksamen	10%	12%
Grundskole	37%	42%
I alt	100%	100%

Etniske minoriteter, der kun har en grundskoleuddannelse er lidt underrepræsenterede, mens der er lidt flere med erhversuddannelser blandt de interviewede.

Tabel 56. Familietyper.

	Interviewede	Alle
Unge uden børn	36%	35%
Enlig med børn	19%	18%
Par med børn	19%	17%
Ældre uden børn	6%	5%
Andre sammensatte husstande	20%	25%
I alt	100%	100%

Alle familietyper er godt repræsenterede. Der er dog relativt færre svar fra sammensatte husstande med mere end én kernefamilie.

I denne rapport undersøges etniske minoriteters motiver for bosætning – specielt hvorfor de flytter til almene boligområder og til boligområder med en stor andel etniske minoriteter, og hvorfor de flytter ind til de store byer. Undersøgelsen viser, at for mange etniske minoriteter er det vigtigt at bo tæt ved familie og venner og i en vis udstrækning landsmænd, og at det især gælder for de sidst indvandrede og mindre integrerede. Men undersøgelsen viser også, at mange af de etniske minoriteter forlader de multietniske boligområder i takt med at de integreres i samfundet.

1. udgave, 2006
ISBN 87-563-1287-3